

Marianne Buhaug

«For det er ikke meg som fotballtrener som er det viktigste for dem»

En kvalitativ studie av hvordan trenere i
gatelagsfotball opplever sin egen rolle for å
fremme positive endringer hos sine spillere

Masteroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Alexander Gamst Page
Mai 2024

Marianne Buhaug

«For det er ikke meg som fotballtrener som er det viktigste for dem»

En kvalitativ studie av hvordan trenere i
gatelagsfotball opplever sin egen rolle for å fremme
positive endringer hos sine spillere

Masteroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Alexander Gamst Page
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om hvilken betydning trenere i gatelagsfotballen har for spillerne på gatelaget. Studien utforsker (1) Hvilken rolle innehar trenerne i driften av gatelaget? Og (2) På hvilken måte arbeider trenerne for å skape motivasjon og tilhørighet hos sine spillere?

Studien belyser tematikken på bakgrunn av kvalitative intervju gjort av seks mannlige gatelagstrenerne i Norge. Datamaterialet er tolket i lys av tidligere forskning på hvordan gatelagsfotballen påvirker spillerne. Videre blir teori om motivasjon og tilhørighet brukt. Her er selvbestemmelsesteorien til Deci og Ryan (2000) sentral, i tillegg til teorien om menneskers iboende behov for tilhørighet (Baumeister & Leary, 1995). Deler av analysen bygger også på hvordan fysisk aktivitet og lagidrett kan bidra til positive fysiske og psykiske endringer hos rusmiddelavhengige.

Hovedfunnene i oppgaven sentrerer seg omkring tre hovedtema: (1) fotballen som en form for behandling, (2) trener-spiller relasjonen og (3) klubbens arbeid for å ivareta spillernes psykiske helse. Gjennom studien kommer det frem at fotballen kommer i andre rekke for trenerne, deres hovedfokus ligger på å utvikle mennesker. Trenerne i gatelagsfotballen innehar en svært sentral rolle både for kollektivet, og for hver enkelt spiller. Det er treneren som står for lagets daglige drift. Trenerne møter opp og planlegger samtlige treninger og kamper. Trenerne bruker også mye tid på spillerne utenfor arbeidstiden. Med sin trygge og tydelige fremtoning ser det ut til at trenerne også blir en form for omsorgsperson for spillerne. Samtidig benytter trenerne sin rolle til å gi spillerne råd og veiledning. Det fører til at trenerne kommer tett på spillerne, og blir godt kjent med deres utfordringer og behov.

Analysen viser at det er ikke trenerne alene som gjør at gatelagsfotball kan ha betydelig innvirkning på spillerne. Siden laget har et tett samarbeid med lokalsamfunnet, vil tilgangen på relevante ressurser være stor. Samarbeidet med andre aktører legger videre grunnlaget for at spillerne på gatelaget blir tett fulgt opp av klubben og kommunen. På bakgrunn av dette kommer det frem at flere spillere har tatt steget ut i arbeid og utdanning. Samlet sett ser det ut til at gatelagsfotballen bidrar til positiv endring hos mennesker med rusavhengighet, og i fronten av dette arbeidet står gatelagstrenerne.

Abstract

This master's thesis is about the importance of coaches in street team football for the players on the street team. The study explores (1) What role do coaches play in the running of the street team? And (2) In what way do coaches work to create motivation and belonging in their players?

The study sheds light on this topic on the basis of qualitative interviews conducted by six male street team coaches in Norway. The data material has been interpreted in light of previous research on how street team football affects players. Furthermore, theory of motivation and belonging is used. Here, the self-determination theory of Deci and Ryan (2000) is central, as well as the theory of people's inherent need for belonging (Baumeister & Leary, 1995). Parts of the analysis are also based on how physical activity and team sports can contribute to positive physical and mental changes in substance abusers.

The main findings of the thesis centre around three main themes: (1) football as a form of treatment, (2) the coach-player relationship and (3) the club's work to safeguard the players' mental health. The study shows that football comes second for the coaches, their main focus is on developing people. The coaches in street team football have a very central role both for the collective, and for each individual player. It is the coach who is responsible for the team's day-to-day operations. The coaches show up and plan all practices and games. The coaches also spend a lot of time with the players outside of work hours. With their confident and clear demeanour, it seems that the coaches also become a kind of caregiver for the players. At the same time, coaches use their role to give players advice and guidance. As a result, the coaches get close to the players and become well acquainted with their challenges and needs.

The analysis shows that it is not the coaches alone who make street team football have a significant impact on players. Since the team works closely with the local community, there will be a great supply of relevant resources. The cooperation with other players also lays the foundation for the players on the street team to be closely followed up by the club and the municipality. On this basis, it appears that several players have taken the step into work and education. Overall, street team football seems to contribute to positive change in people with drug addictions, and at the forefront of this work are the street team coaches.

Forord

For to år siden var jeg innstilt på at jeg hadde tatt min siste eksamen, og at jeg var ferdig med skolebenken for en stund. Da jeg kom inn på masterstudiet i sosialt arbeid kjente jeg likevel på en nysgjerrighet på hva to nye år på campus Tunga ville gi meg. Tiden har gått uvirkelig fort, og jeg har nå satt det siste punktet på masteroppgaven.

Først og fremst ønsker jeg å takke veilederen min, Alexander Gamst Page. Tusen takk for alle tilbakemeldinger og samtaler. Dette har hjulpet meg på veien når masteroppgaven har følt utfordrende og overveldende.

Videre vil jeg rette en stor takk til alle trenerne som har stilt opp og satt av tid til å delta i studien. Uten dere, ingen oppgave. Deres engasjement og kunnskap er inspirerende. Igjen takk for deres bidrag, og ikke minst takk for den viktige jobben dere gjør hver dag!

Jeg ønsker å rette en uvurderlig takk til familien min, med mamma og pappa i spissen. Dere stiller alltid opp for meg. Tusen takk for deres støtte, engasjement og innspill, som fører til interessante diskusjoner. Selv om vi ikke alltid er helt enige.

Tusen takk til vennene mine, både dere her i Trondheim, og dere som befinner dere andre steder i landet. Uten dere hadde ikke hverdagen vært den samme. Dere motiverer meg med gode samtaler og mye latter. Takk!

Dere har alle bidratt til at oppgaven har kommet i mål. Nå er masteroppgaven endelig levert!

Trondheim, 02.05.2024
Marianne Buhaug

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Abstract	ii
Forord	iii
Tabeller	vi
Forkortelser	vii
Kapittel 1: Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Problemstilling	3
1.3 Relevans til sosialt arbeid	3
1.4 Begrepsavklaring	4
1.5 Strukturen i masteroppgaven	6
Kapittel 2: Tidligere forskning	7
2.1 Rusens plass i samfunnet	7
2.2 Rusmiddelavhengighet og hva det fører med seg	8
2.2.1 Fysisk aktivitet gir bedre helse	9
2.2.2 Gatelagsmodellen som en mulig vei ut av rusavhengighet	10
2.2.3 Aktiviteter i et recoveryperspektiv	11
2.3 Tidligere forskning på gatelagsfotball	12
2.4 Hovedpunkter å ta med seg fra tidligere forskning	13
Kapittel 3: Teoretisk grunnlag	15
3.1 Motivasjon og selvbestemmelse.....	15
3.1.1 Indre motivasjon	15
3.2 Tilhørighet	17
3.2.1 Tilhørighet i rusmiljøet	18
3.2.2 Tilhørighet gjennom idrett	19
3.3 Hovedpunkter å ta med seg fra teorien.....	20
Kapittel 4: Metode	21
4.1 Hvorfor jeg valgte kvalitativ metode.....	21
4.2 Intervju.....	22
4.3 Utvalget	23
4.4 Intervju og intervjuguide	24
4.5 Håndtering av datamaterialet.....	27
4.6 Tematisk analyse	28
4.7 Forskerrefleksivitet	28

4.8 Forskningens kvalitet	29
4.9 Etisk refleksjon.....	30
4.9.1 Informasjonsskriv og samtykkeskjema	30
4.9.2 Forskerens behandling av informantene.....	31
4.9.3 Håndtering av tredjepersons informasjon	31
4.9.4 Konfidensialitet	32
Kapittel 5: Resultat og diskusjon	33
5.1 Fotball som en form for behandling	33
5.1.1 Samarbeidet med kommunen	35
5.1.2 Trenerer som er bevisst sine begrensinger	37
5.1.3 Trenerens rolle for at spillerne tar et steg videre	39
5.2 Trener-spiller relasjonen	43
5.2.1 Fotballens sekundære plass i treningshverdagen	45
5.2.2 «Kanskje det å være en farsfigur?»	46
5.3 Klubbens arbeid for å ivareta spillernes psykiske helse	50
5.3.1 Betydningen av motivasjon og nettverk	51
5.3.2 Kommensalitet	52
5.3.3 Selvjustis	54
5.3.4 Å se hver enkelt spiller	57
5.3.5 Å savne sine spillere fra trening	59
Kapittel 6: Avslutning og oppsummering	62
6.1 Funnene fra studien	62
6.2 Forslag til videre forskning på gatelagsfotball	63
Referanser	65
Vedlegg	71

Tabeller

Tabell 1 Oversikt over utvalget.	24
---------------------------------------	----

Forkortelser

Nedenfor er det listet opp forkortelser som er brukt i oppgaven.

KS	Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
NAV	Arbeids- og velferdsforvaltningen
NEET	Not in Education, Employment, or Training
ROP	Ruslidelse og psykisk sykdom
SIKT	Kunnskapssektorens tjenesteleverandør
WHO	World Health Organization

Kapittel 1: Innledning

Selv om oppgaven skal sette søkelys på trenernes påvirkning på den enkelte spiller i gatelaget, kommer man ikke utenom å se på de samfunnsmessige betydningene rusmisbruk medfører seg (Fenoglio et al., 2003). For samfunnet som helhet gir rusmisbruk store økonomiske konsekvenser (Oslo Economics, 2023). Rusmiddelmissbruk kan føre med seg tyveri, innbrudd, kortere levetid og dårlig helse som gir samfunnet økte kostnader (Fenoglio et al., 2003). De rettslige prosessene og fengsling er andre kostnadsdrivende faktorer som påvirker samfunnet (Fenoglio et al., 2003). Videre har rusmisbrukere både behov og krav på hjelp fra velferdsstaten, herunder helsehjelp, avrusning, bolig og annen type sosialfaglig oppfølging (Oslo Economics, 2023). Mye av fellesskapets ressurser brukes dermed på rusavhengighet (Fenoglio et al., 2003). Dette er et sentralt perspektiv, og et argument man kan bruke når en skal begrunne hvorfor det er viktig å sette lys på tiltak for rusavhengighet.

Rusmisbruk er både et individuelt problem og et samfunnsproblem. Det kan motvirkes på mange ulike måter, og på flere nivå. Denne studien ser på rusmisbruk på ulike nivå i samfunnet, men fokuserer på de virkemidlene som kan treffe enkeltmennesket. Mer konkret vil teksten se nærmere på hvordan gatelagsfotballen er med på å gi mennesker som opplever utfordringer med rus og utenforskap "et bedre liv med flere dager uten rus" (Fotballstiftelsen, 2020b). Oppgaven vil drøfte hvordan trenerne hos gatelagene arbeider med spillerne for å påvirke deres recoveryprosess i en positiv retning. Gjennom gatelagsfotballen opplever spillerne flere ukentlige rusfrie timer og flere lykkes i overgang til skole og arbeid (Kobro et al., 2019). Verdien av de positive ringvirkningene har stor innvirkning på den enkelte, samtidig som den har stor samfunnsøkonomisk verdi (Fenoglio et al., 2003).

Opgaven retter oppmerksomheten mot trenernes erfaringer og refleksjoner omkring arbeidet med målgruppen. Studien vil på bakgrunn av trenernes fortellinger prøve å forstå hvordan de håndterer en kompleks og sammensatt målgruppe. Dermed vil masteroppgaven kunne sette søkelyset på mulighetene gatelagsfotballen gir. Det er ønskelig å forstå hvordan trenerne møter mennesker med rusproblematikk for å finne ut av hva som skal til for at denne gruppen får den hjelpen de trenger. Selv om et betydelig antall voksne har blitt friske av ruslidelser, er det lite kjent hvordan de har klart å nå vendepunktet til å slutte (Pettersen et al., 2018). Nyere forskning har vist at narkotika kan påvirke belønningssystemene i hjernen, og narkotikaavhengighet kan derfor komme av en sentral nevrobiologisk mekanisme (Justinova et al., 2009). Noe annet som påvirker signalstoffene i hjernen er fysisk aktivitet (Hjelle, 2018). Blant annet påvirkes signalstoffene som regulerer stemningsleie, søvn og kognitiv funksjon (Fakultet for helsevitenskap, 2024). Fysisk aktivitet er videre bevist å kunne gi positive effekter slik som økt velvære, mestring, stressreduksjon og lette symptomer på depresjon og angst (Hjelle, 2018). Økt fysisk aktivitet gjennom deltakelse i gatelag kan derfor påvirke disse signalstoffene hos personer med rusavhengighet, istedenfor at de oppnår denne påvirkningen gjennom rus (Battaglia et al., 2013).

Gatelagsmodellen kan vise til betydelige resultater gjennom samskaping mellom Fotballstiftelsen, klubbene, NAV og kommunen. Det ser derfor ut til at modellen kan bidra til å spare samfunnet store kostnader, i tillegg til å ha stor betydning for den enkelte.

Tall fra 2022 viser at det var rekordmange spillere innom gatelagene dette året (Fotballstiftelsen, 2020b).

Samtidig ser det ut til at mange pasienter som er i tverrfaglig spesialisert rusbehandling, ikke har vært innom gatelagene. Rapporten, «Et bedre liv med flere dager uten rus», lagt frem av Oslo Economics (2023) viser at gatelagsmodellen i Norge, er et tilbud med store samfunnsøkonomiske gevinster, og innehar et potensial for videre gevinstinnhenting. Ved å gi mennesker som står utenfor samfunnet og arbeidsmarkedet mulighet til å delta i fotballaktivitet, tilbyr ikke gatelaget spillerne bare fysisk trening som gir økte helsemessige fordeler, men også en arena for sosial inkludering og rehabilitering (Randers et al., 2011). Ved å tilby disse mulighetene kan det føre til redusert kriminalitet, lavere kostnader hos helsetjenestene, og bedring i den psykiske helsen hos spillerne. Noe rapporten fra Oslo Economics (2023) understreker. Økt kunnskap om gatelagsmodellen kan potensielt gi enda flere deltakere, som igjen vil kunne gi en større positiv samfunnseffekt. På lang sikt vil dette muligens gi en kostnadsbesparelse, som gjør gatelagsmodellen verdifull for samfunnsutviklingen i Norge.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Min personlige bakgrunn for valg av tema og problemstilling er at idrett og fysisk aktivitet har vært en stor del av mitt liv. Gjennom idretten har jeg opplevd oppturer, nedturer og mestring. Alt dette har jeg opplevd i relasjon med andre. På bakgrunn av dette har jeg opparbeidet meg et brennende engasjement for at idrett, da spesielt fotball, kan brukes til noe mer enn kun de enkelttimene med trening og kamp som finner sted i klubbens ordinære drift. Når muligheten for å studere dette temaet dukket opp, tok det ikke lange tiden for meg å bestemme meg for at dette skulle bli tema for min masteroppgave.

Da jeg hørte på NRK podcasten «Heia fotball» kom jeg over temaet gatelagsfotball (Bisgaard Sundet & Lidbom, 2023). Med en gang jeg hørte episoden ble det tydelig for meg, at dette var det jeg ville skrive masteroppgave om. Gjest i podcasten var Erlend Hanstveit, tidligere trener for Brann FK sitt gatelag (Bisgaard Sundet & Lidbom, 2023). Måten han snakket om gatelaget på, samt hvilken positiv effekt fotballen hadde på spillerne, gjorde at jeg ble nysgjerrig på å se nærmere på hvorfor gatelagene er såpass vellykket med sitt arbeid. Gjennom egen erfaring fra studietiden har jeg opplevd at flere ikke har hørt om gatelagene, og hva de har å tilby mennesker med rusmiddelutfordringer. Hovedpoenget med oppgaven er derfor også å spre kunnskap om effekten fysisk aktivitet og gatelagene har hos den enkelte. Ved trenernes beskrivelser skal oppgaven løfte frem viktigheten med nettopp dette. Videre søk på nettet førte meg til forskningsrapporten «Recovery på banen: Norges beste ettervern?» (Thompson et al., 2019). Etter å ha lest rapporten satt jeg igjen med et enda sterkere inntrykk av hva gatelagsfotballen kan bidra med. Avslutningsvis i rapporten ble det blant annet belyst at det trengtes mer forskning på hvorfor trenerne har så sterk positiv påvirkning på spillerne (Kobro et al., 2019). Dermed falt valget på å fokusere på trenerne i denne studien.

1.2 Problemstilling

Oppgaven tar for seg hvordan trenerne drifter laget gjennom ukentlige treninger, og hvordan de opptre rundt spillerne, samt hvordan de benytter seg av støtteapparatet rundt laget. Fordi jeg har en så sterk tro på idrettens positive virkninger, og behovet for å se nærmere på hvorfor trenerne innehar en sentral rolle i laget, valgte jeg å utarbeide en overordnet problemstilling knyttet opp til gatelagsfotballen, og trenernes arbeid:

Hvilken betydning har treneren i gatelagsfotballen for spillerne?

For å besvare denne problemstillingen vil jeg sette søkelys på hvordan trenerne tilrettelegger for en kompleks og sammensatt gruppe gjennom følgende forskningsspørsmål:

- (1) Hvilken rolle innehar trenerne i driften av gatelaget?
- (2) På hvilken måte arbeider trenerne for å skape motivasjon og tilhørighet hos sine spillere?

Målet med denne oppgaven er å øke kunnskapen og bevisstheten om hva gatelagsfotballen gjør for spillerne. Formålet med disse spørsmålene er derfor å få en bedre forståelse av holdningene og erfaringene til trenerne, positive endringer hos spillerne basert på trenernes observasjoner, og hvilken rolle trenerne har i spillernes endringsprosess.

Ved å undersøke hvordan trenerne opplever å drifte et gatelag, ønsker jeg å få en bedre forståelse av deres opplevelser og holdninger knytta til arbeid med den spesifikke målgruppa. Derfor tar masteroppgaven metodisk utgangspunkt i kvalitative intervju av trenere fra gatelagsfotballen.

1.3 Relevans til sosialt arbeid

I dag ser vi en økende trend som går ut på at flere mennesker oppsøker frivillige organisasjoner, og denne tendensen ser ikke ut til å endre seg (Arnesen & Sivesind, 2009). Den øktende interessen for frivillige organisasjoner tendensen gjør det derfor hensiktsmessig å utforske hva disse organisasjonene har å tilby. Før å løse fremtidens utfordringer innenfor helse og omsorgssektoren, er det ønsket at flere frivillige skal inn i de norske omsorgstjenestene (Andfossen, 2019). Dette er fordi samhandling mellom offentlige og frivillige tjenester kan bidra med innovasjon inn til tjenestene (Helse- og omsorgsdepartementet, 2013).

De frivillige aktørene er videre ulike når det kommer til samarbeidet med de offentlige tjenestene, men de har enkelte fellestrekk. Autonomi er for øvrig kjent som et sentralt prinsipp i den organiserte frivilligheten (Musick & Wilson, 2008). Prinsippet er viktig ettersom organisasjonene ønsker å unngå at det offentlige blander seg for mye inn i hvilke aktiviteter de har, og hvordan aktivitetene prioriteres (Pedersen, 2011). Frivilligheten har som privilegium å følge sitt kall og nysgjerrighet uten krav om resultater (Andfossen, 2019).

Gjennom et økt samarbeid mellom det offentlige og de frivillige organisasjonene har det i midlertidig blitt påpekt at det skjer en frivilligsering av det offentlige, mens en profesjonalisering ser ut til å kunne avdekkes blant de frivillige (Brugrand, 2017). På bakgrunn av dette kan vi finne flere fellestrekk mellom sosialt arbeid og gatelagsmodellen. Sosialt arbeid på sin side er et praksisbasert yrke, og en akademisk disiplin som vektlegger blant annet sosial endring og utvikling, sosialt samhold og myndiggjøring (Fellesorganisasjonen, 2017). Sentrale prinsipper innenfor sosialt arbeid er sosial rettferdighet, menneskerettigheter, kollektivt ansvar og respekt for mangfold (Fellesorganisasjonen, 2017). Gatelagene som driver et lavterskeltilbud for kvinner og menn over 18 år med rusrelaterte utfordringer bidrar til å skape en ny og innholdsrik hverdag for mange som står utenfor det ordinære samfunnet (Kobro et al., 2019). Fotballen er virkemiddelet for å få til sosial endring, utvikling og sosialt samhold (Fotballstiftelsen, 2020). Selv om fotballen står sentralt i driften av et gatelag, er det derimot ikke fotballen alene som fremheves som det viktigste i arbeidet med laget (Friedrich & Mason, 2017).

Relevansen til sosialt arbeid kommer også til uttrykk gjennom kjernen i sosialt arbeid, som handler om intervensjon på områder hvor mennesker interagerer med sine omgivelser (Fellesorganisasjonen, 2017). Det er mange aspekter ved menneskers liv som har betydning for velferden. Som helse- og sosialfaglig arbeider skal en legge til grunn at også individ og samfunn påvirker hverandre (Helsedirektoratet & Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2016). Klubbene som drifter gatelag er selve bærebjelkene i sitt lokalsamfunn, og gir derfor muligheter for arbeidstrening i klubb og gjennom sponsorer (Fotballstiftelsen, 2020b). Slik kan gatelagsmodellen skape en form for tilhørighet til lokalsamfunnet slik også sosialt arbeid ønsker (Kobro et al., 2019).

Som profesjonsutøver skal det legges vekt på en helhetlig tilnærming til mennesker som har behov for sammensatte og tverrfaglige tjenester (Fellesorganisasjonen, 2017). Gatelagene fremstår som en hybrid innenfor hva vi ser på som vanlig innenfor vår velferdsmodell (Kobro et al., 2019). Å se nærmere på gatelagsmodellen, og dens positive virkninger vil kunne spre kunnskap om dette tilbudet, slik at flere får øynene opp for denne typen tiltak.

1.4 Begrepsavklaring

Jeg vil nedenfor redegjøre for begrep som er sentrale i masteroppgaven.

Rusmiddelavhengighet: Kjentetegnes ved at brukeren har et sterkt ønske om å innta rusmiddelet og har utfordringer med å kontrollere bruken (Bramness, 2014). Bruken opprettholdes selv om brukeren opplever skadelige konsekvenser (World Health Organization, 2022). Videre vil rusen kunne bli prioritert overfor andre aktiviteter og forpliktelser (Nimtz et al., 2014). Avhengigheten kan gi grunnlag for økt toleranse og abstinenser i de periodene bruken opphører (Bramness, 2014). Symptomene varierer på bakgrunn av type rusmiddel og omfanget av bruken.

Gatelagsmodellen: I 2023 var det 30 gatelag i Norge. Med en dobling av antall spillere fra 2019 til 2022 ser man en økende tendens til at flere klubber og kommuner ønsker å opprette lag (Oslo Economics, 2023). Formålet med lagene er å gi mennesker som opplever utenforskap en arena for sportslig og personlig utvikling (Fotballstiftelsen, 2020). Det varierer fra klubb til klubb hvordan lagene driftes, men et fellestrekk er at lagene samarbeider tett med andre instanser utenfor klubben, og da spesielt rustjenestene. Denne oppgaven fokuserer på trenernes arbeid med spillere på laget som har en rusmiddelavhengighet.

Fotballstiftelsen: En paraplyorganisasjon, og det øverste organet i gatelagsfotballen i Norge. Stiftelsen ble etablert i 2015 (Fotballstiftelsen, 2020b). Hensikten med organisasjonen er å blant annet å støtte gatelagsklubbene finansielt og faglig, i tillegg til å arrangere kamper og turneringer. Fotballstiftelsen fungerer også som en støttespiller når klubber ønsker å oppdrette gatelag (Fotballstiftelsen, 2020b). De bistår de eksempelvis med praktisk informasjon og økonomisk støtte (Oslo Economics, 2023). De bistår også slik at klubbene oppdretter et konkret samarbeid med det offentlige. Videre går det et sentralt skille mellom gatelagsfotballen i regi av Fotballstiftelsen og gatefotballen som er bingefotball som spilles i regi av Frelsesarmeen (Frelsesarmeen, n.d.). Begge er et tilbud for blant annet rusavhengige, men Fotballstiftelsen samarbeider med toppklubbene i Norge, noe som gir en ramme for klubbtilhørighet og profesjonalitet.

Gatelagene: Lagene er et lavterskeltilbud for personer som har eller tidligere har hatt utfordringer som gjør at de opplever utenforskap på ulike måter. (Fotballstiftelsen, 2020b). For å delta stilles det kun krav om å møte rusfri til trening (Kobro et al., 2019). Gjennom fotballtreninger på faste tidspunkt hver uke bidrar lagene til et bedre liv for spillerne, gjennom blant annet å redusere bruken av rus (Fotballstiftelsen, 2020b). Klubbene samarbeider tett med kommunen, NAV og det lokale næringslivet for å hjelpe de som ønsker det å komme ut i arbeid og utdanning (Oslo Economics, 2023).

Gatelagstrenerne: Kvalifiserte fotballtrenere, hvor flere har mange års erfaring fra fotballen (Kobro et al., 2019). I denne studien har tre av informantene pedagogisk eller sosialfaglig utdanning, resterende tre har utdanning og bakgrunn som ikke innebærer arbeid med rusmiddelavhengige.

Gatelagsspillerne: Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i at spillerne på gatelagene er kvinner og menn over 18 år som på en eller annen måte sliter med rus (Fotballstiftelsen, 2020b). Lagene består av alt fra de som er i aktiv rus til de som har blitt rusfrie (Oslo Economics, 2023). Gatelagsspillernes utfordringer er derfor forskjellige. Spillerne har store utfordringer knyttet til rus som gjør at de har havnet utenfor samfunnet (Friedrich & Mason, 2017). I 2022 var den største gruppen spillere mellom 18 og 29 år, gjennomsnittsalderen var 38 år, og 90 prosent av spillerne var menn (Oslo Economics, 2023).

1.5 Strukturen i masteroppgaven

Jeg vil starte med å presentere tidligere forskning på rusmiddelavhengighet. Deretter vil jeg presentere tidligere forskning på gatelagsfotball i norsk og internasjonal kontekst, og aktivitet i et recoveryperspektiv. I tillegg til hvorfor idretten er en egent arena for å arbeide med mennesker med rusutfordringer. Videre i kapittel tre vil jeg redegjøre for oppgavens teoretiske perspektiv. Her blir tilhørighet som behov og motivasjonsteori presentert. I kapittel fire presenteres de metodiske valgene som ligger til grunn for masteroppgaven. Det blir gått grundig igjennom hvordan forskningsprosjektet har blitt formet, og jeg vil reflektere over datamaterialet sin kvalitet. I kapittel fem finner vi oppgavens analyse, hvor datamaterialet blir drøfta opp mot tidligere forskning og teori. Før jeg avslutningsvis i kapittel seks runder av oppgaven med en oppsummering og forslag til videre forskning på gatelagsfotball.

Kapittel 2: Tidligere forskning

Jeg har først valgt å presentere forskning som sier noe rusens plass i samfunnet, og hvorfor enkelte endre opp med rusmiddelutfordringer. Dette er for å skape en forståelse av bakgrunnen for studien. Deretter vil jeg redegjøre for hva rusavhengighet gjør med mennesker, både fysisk og psykisk, før jeg går inn på hvorfor fysisk aktivitet er viktig, og da spesielt for mennesker som er eller har vært i aktiv rus. Videre belyser jeg tidligere nasjonal og internasjonal forskning på gatelagsfotball. Noe som er hensiktsmessig for å underbygge oppgavens tematikk, ettersom fysisk aktivitet kan være så mangt, og at jeg ønsker å sette søkelys på mulighetene deltakelse i gatelag gir spillerne.

2.1 Rusens plass i samfunnet

Mennesker og rusmidler har levd side om side på ulikt vis i flere tusen år (World Health Organization, 2022). Rus har dermed vært en uunngåelig del av vårt samfunn, og fått en sentral plass i vår kultur gjennom blant annet fest og studietid, samt som motiv i bildekunst og litteratur (Universitetsplassen, 2022). Det mest brukte rusmiddelet uavhengig av alder er alkohol (World Health Organization, 2022). Det mest brukte ulovlige rusmiddelet er cannabis (Bakken, 2022). Utviklingen de siste årene har vist at det er færre unge som drikker, de debutterer senere og de drikker også mindre enn før (Andreassen & Fauchald, 2010). Samtidig har folk sine holdninger til bruk av alkohol og andre rusmidler endret seg i samfunnet vårt (Blå Kors, 2024). De siste 15 årene har det vært en reduksjon i andelen som oppgir at de tror det er stor risiko for skade forbundet med å bruke cannabis (Blå Kors, 2024). Selv om cannabis er det mest utbredte ulovlige rusmiddelet blant norske ungdommer, dreier det seg for de fleste, ofte om eksperimentell bruk, hvor de prøver det en eller noen få ganger (Bye & Bretteville-Jensen, 2020). Alkohol sees også på som det klart farligste rusmiddelet vi kan bruke, basert på bruken for den enkelte, og konsekvensene det fører med seg for omgivelsene (Andreassen & Fauchald, 2010). Fotballstiftelsen stiller ingen krav til spesielle rusmidler eller hvor lenge spillerne skal ha vært i aktiv rus, før de oppsøker gatelagene. Videre ser det ut til at spillerne kan ha brukt ulike typer rusmidler. De vanligste stoffene kan involvere for eksempel alkohol, cannabis, amfetamin, kokain og opiater (Nutt et al., 2010).

Den engelske professoren David Nutt (2010), sammen med en rekke medarbeidere, publiserte i 2010 en rangering av rusmidler, basert på fysiske og psykiske skader på den som bruker rusmiddelet, og skader på omgielvesene. Her kom heroin, crack og metamfetamin ut som de med høyest score for skader på brukeren selv. Alkohol, heroin og crack oppnådde høyest score på skader på omgivelsene (Nutt et al., 2010). Da de slo disse faktorene sammen kom alkohol ut som det klart mest skadelige stoffet. Nutt (2010) sin klassifisering viser oss at samfunnets håndtering av rusmidler muligens samsvarer i liten grad med skadepotensialet. Mennesker kan straffes for å bruke rusmidler med liten risiko for skader, mens noe av det mest skadelige selges og reguleres over disk (World Health Organization, 2022). Stadig flere påpeker at det ikke er riktig å straffe rusmisbrukere, og tar til orde for en mer human tilnærming, og at hjelp og behandling er veien å gå (Mjåland, 2013). Flere klubber i fotballstiftelsen har opprettet et samarbeid med lokale fengselsinstitusjoner, hvor innsatte trener sammen med klubbens gatelag (Fotballstiftelsen, 2020a).

Målet med prosjektet som har fått navnet «Fra soning til scoring», er å være en bidra til å redusere tilbakefall til rus, kriminalitet og ny fengsling (Fotballstiftelsen, 2020a). Slik får den enkelte mulighet til å bygge relasjoner i et trygt miljø utenfor fengselet, noe som kan legge grunnlaget for en god start på det nye livet uten i samfunnet igjen (Kobro et al., 2019).

2.2 Rusmiddelavhengighet og hva det fører med seg

Ingen blir rusavhengig av å ruse seg én gang (Andreassen & Fauchald, 2010). Som regel kommer avhengighet av et mønster av gjentatte bruk, som ofte stammer fra slike faktorer som mangel på støtte, dårlig psykisk helse, søken etter tilhørighet eller en flukt fra hverdagen (Bramness, 2014). Rusavhengighet følger med seg flere konsekvenser for den det gjelder (World Health Organization, 2022). Ofte følger rusavhengighet med seg somatiske og psykiske problemer (Sellereite et al., 2019), kortere levealder og høyere dødelighet er den ytterste konsekvensen. Noe som gir samfunnet økte helserelaterte kostnader (Oslo Economics, 2023). Den økte dødeligheten er en kombinasjon av dårlige levekår, rusmidlenes påvirkning på kroppen, og påfølgende økt sårbarhet for sykdom, ulykker, vold og plutselig død (World Health Organization, 2022).

Helseproblemer knyttet til bruk av rusmidler og psykiske lidelser forekommer blant store deler av befolkningen (Helsedirektoratet, 2017). Ofte omtales dette som mennesker med ROP-problemer (Helsedirektoratet, 2012). Halvparten av Norges befolkning vil en eller flere ganger i løpet av livet rammes av en psykisk lidelse (Mæland, 2016). I 2017 viser tall fra 267 kommuner at forekomsten av tjenestemottakere med rusproblemer ligger på 6,8 prosent, hvor forekomsten viser seg å være høyest i de minste kommunene (Sellereite et al., 2019). Det er vanskelig å skulle si noe eksakt om hvorfor det er slik. Men, i små kommuner kan det være større sannsynlighet for å ha et godt inntrykk av tilgangen og kvaliteten på kommunale tjenester, sammenliknet med større kommuner (Førland et al., 2020). På tross av dette erkjenner nesten samtlige kommuner at de har store mangler når det kommer til arbeids- og aktivitetstiltak for mennesker med problemer knyttet til bruk av rusmidler og psykiske lidelser (Sellereite et al., 2019). Blant annet ser myndighetene for seg at nye måter å samhandle på mellom det offentlige og de frivillige kan gi innovasjon i tjenestene (Andfossen, 2019). I denne sammenhengen blir nettopp frivillig sektor trukket frem som en bidragsyter med stort potensial (Ose & Kaspersen, 2015).

Depresjon og angst er også vanlige psykiske tilstander blant mennesker med rusavhengighet, og ser ut til å ramme personer med rusavhengighet oftere enn folk flest (Helsedirektoratet, 2012). Angst og depresjon vil kunne ha en negativ innvirkning på behandlingsforløpet, for en person som behandles for rusavhengighet (Helsedirektoratet, 2012). Rusfeltet opplever utfordringer med såkalte svingdørspasienter. Dette er pasienter som etter en periode må tilbake i behandling (Helsedirektoratet, 2018). Det kan se ut til at steget fra behandling og ut i et «normalt» liv, med forventninger knyttet opp til jobb, skole, økonomi og familie blir for stort for mange (Yates & Payne, 2006). Noe som ofte resulterer i tilbakefall (Helsedirektoratet, 2018). Det er derfor behov for arenaer som tilbyr oppfølging, sunne fritidsaktiviteter og rusfritt nettverk etter endt rusbehandling, uavhengig av kjønn og alder (Johansen & Redzovic, 2018).

2.2.1 Fysisk aktivitet gir bedre helse

Når vi som samfunn vet at rusproblematikk er utbredt, og hvilke konsekvenser det fører med seg for samfunn, individ, og pårørende burde det være av høy interesse å finne gode og bærekraftige behandlingsmetoder for nettopp denne pasientgruppen (Pettersen et al., 2018). Slike metoder kan innebære å øke den fysiske aktiviteten til brukeren, eller deres sosiale omgang med andre (World Health Organization, 2003) Fysisk aktivitet er vist å kunne gi en positiv effekt hos individer og deres velvære, mestring, redusere stress og uro, og å forebygge og redusere lettere psykiske lidelser som depresjon og angst (Fakultet for helsevitenskap, 2024).

Videre kan fysisk aktivitet være et lovende supplement i rusbehandling (Sellereite et al., 2019). Gjennom treningene skapes det gode relasjoner. For trenerne i gatelagsfotballen kan det bety en dypere kunnskap om hvilke utfordringer medlemmene har, og hva de trenger hjelp til (Johansen & Redzovic, 2018). Tilrettelagte treninger skaper en mestringsarena som kan brukes videre i lærings- og endringsprosesser (Sellereite et al., 2019). Å opparbeide seg gode strategier ved endring av helseskadelige vaner, som slik rusmisbruk, har vist seg å kunne være avgjørende for å lykkes (Helsedirektoratet, 2018). Å trene i gruppe er nettopp en arena hvor medlemmene kan skaffe seg rusfritt nettverk, i tillegg til effekten treninger med satte regler og faste oppmøtetidspunkt antas å ha (Kobro, et al., 2019). Lagsport som gatelagsfotball har den fordel at den inngår i begge disse (Fotballstiftelsen, 2020b). Denne oppgaven vil belyse nettopp de positive virkningene gatelagsfotballen har på mennesker med rusutfordringer, og hvorfor det kan være et verktøy som kan brukes i behandlingsforløpet for disse pasientene.

Individer med alvorlig psykiske helseproblemer beregnes å ha en reduksjon i forventet levetid på mellom 13 og 30 år. Dette kommer gjerne av høye tilfeller av somatiske og psykiske lidelser, kombinert med uheldig leveste (Fenoglio et al., 2003). I tillegg til dårligere helse, og kortere levealder, følger ofte rusavhengighet med seg brudd i relasjoner og nettverk (Bramness, 2014). Dette kan komme av at nettverket rundt personen som ruser seg velger å ta avstand, eller at personen selv blir mer isolert ettersom rusen tar mer og mer plass i hverdagen (Bramness, 2014). Å bygge opp igjen et nettverk rundt personer som er i en recoveryprosess kan derfor være svært hensiktsmessig (Helsedirektoratet, 2018). Dessverre viser resultater fra «Brukertilfredshetsevaluering av kommunale tjenester blant personer med rusmiddelproblemer» (2021), at brukerne erfarer lite hjelp til å etablere sosialt nettverk. Kun 17 prosent svarer at de i stor grad har fått hjelp til dette (KORUS Midt – Norge, 2021). På den andre siden ser ut til at det gis noe mer hjelp til å komme i gang med meningsfulle fritidsaktiviteter. Her svarer 28 prosent at de i stor grad har fått hjelp til dette (KORUS Midt – Norge, 2021).

I undersøkelsen kommer det også frem at hele 39 prosent av brukerne med rusproblemer ikke deltar i noen form for aktivitet (KORUS Midt – Norge, 2021). Flere ønsker seg meningsfull aktivitet og hjelp til å etablere sosiale relasjoner og fellesskap. Funnene fra undersøkelsen ser dermed ut til å stride imot dagens folkehelsearbeid som primært handler om å styrke menneskers helse (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021). Måten dette kan gjøres på et for eksempel ved arbeid for å fremme de generelle helseressursene blant folk og i omgivelsene ellers (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021). Slik som meningsfullt arbeid, trygghet, sosialt nettverk og velferd (Tjønndal, 2020).

Det å sikre brukernes sosiale behov gjennom rusfrie fellesskap, fremstår som svært viktig på tvers av alle de kvalitative delene av brukertilfredshetsevalueringen (KORUS Midt – Norge, 2021). Brukerne har behov for samvær med noen som er rusfrie, og som de har noe til felles med (Sellereite et al., 2019). De eldste kan være særlig utsatte for isolasjon og ensomhet, og de yngste kan ha et særlig behov for normaliserende aktivitet (KORUS Midt – Norge, 2021).

2.2.2 Gatelagsmodellen som en mulig vei ut av rusavhengighet

Det er nå 13 år siden det første gatefotballaget i Norge ble etablert i Fredrikstad (Fotballstiftelsen, 2020b). Gatelagsmodellen har som formål å tilby flere meningsfulle timer og dager uten rus (Kobro et al., 2019). I 2023 trente omkring 1200 personer på gatelagene. I dag har fotballstiftelsen 30 lag i hele Norge (Fotballstiftelsen, 2020b). Toppfotballklubbene er selve bærebjelkene i gatelagsmodellen, ettersom det er de som organiserer gatelagene i norske toppklubber (Fotballstiftelsen, 2020b). Ikke minst kan toppklubbene sees på som bærebjelker i lokalsamfunnet for øvrig (Kobro et al., 2019). I 2022 registrerte klubbene til sammen 1171 ulike spillere på trening (Fotballstiftelsen, 2020b). Ved å delta på treningene i regi av gatelagene har flere av spillerne også fått nye muligheter utenfor banen. Siden 2015 har omtrent 600 spillere kommet over i lønnet arbeid eller skole (Fotballstiftelsen, 2020b). I tillegg legger klubbene til rette for arbeidstreningsprosjekter (Oslo Economics, 2023). Klubbene samarbeider også i ulik grad med kommunens tilbud innenfor rustjenester (Kobro et al., 2019).

Gatelagsmodellen utfordrer dermed det klassiske synet vi har på velferdsstaten, og dens tre samfunnssektorer; offentlig sektor, næringslivet, og frivilligheten (Kobro et al., 2019). Da den utformer seg som en slags hybrid med påvirkning fra alle tre samfunnssektorene. En slik modell er nyttig å utforske nærmere, ettersom det norske velferdssamfunnet søker nye løsninger for å møte den økte etterspørselen innenfor velferdstjenestene (KS, 2022). Blant annet jobber KS opp mot at vi må tenke nytt omkring hvordan vi skal skape velferd i samfunnet vårt, for å kunne løse det økte behovet for velferdstjenester i fremtiden (KS, 2022). Samtidig må brukere involveres i større grad i denne utviklingen. Slik vil en kunne skape mer treffsikre løsninger på sammensatte sosiale behov (Andfossen, 2019). Det økte trykket på velferdsstaten stiller krav til større åpenhet for balanse mellom ulike kompetanser (Kobro et al., 2019)

Gjennom gatelaget opplever de samhold og fellesskap (Battaglia et al., 2013). Kollektivet mellom spillerne, trenere og de forskjellige lagene er sterkt, og er med på å påvirke spillernes recoveryprosess (Kobro et al., 2019). I tillegg til å være en sosial arena, er gatelagsfotball en treningsarena hvor også menneskene kommer i bedre fysisk form av å drive med fotball (Randers et al., 2011). Den organiserte idretten spiller derfor et sentralt bidrag i folkehelsearbeidet. I 2010 oppga 70% av den voksne befolkningen at de bedriver fysisk aktivitet i form av trening eller mosjon minst en gang i uken, kontra 58% i 1985 (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Idrettspresidenten Al-Samarai har uttalt at hun tror ikke hun overdriver når hun sier at idretten er Norges største folkehelseaktør (Norges idrettsforbund, 2013).

Nyere forskning viser at idretten ikke bare gir økt fysisk helse, men at den også bidrar til økt psykisk helse (World Health Organization, 2003). Det er derfor urovekkende at en stor andel av befolkningen i dag ikke bruker tilstrekkelig med tid på fysisk aktivitet, dette er spesielt viktig blant de som er helt inaktive.

Videre viser rapporter om rusavhengiges helse at de ofte er i dårlig fysisk form enn befolkningen ellers (Johansen & Redzovic, 2018). Den rådende rusbehandlingen alene ser ut til å ikke være tilstrekkelig for å redusere risikoen for livsstilssykdommer (Johansen & Redzovic, 2018). Noe fysisk aktivitet ser ut til å gjør hos befolkningen, uavhengig om de er rusavhengig eller ikke (World Health Organization, 2003).

2.2.3 Aktiviteter i et recoveryperspektiv

I løpet av gjennomgangen av relevant forskning kom det fram at aktivitet er et sentralt begrep i recovery (Johansen & Redzovic, 2018). Å delta på idrett blir ofte forbundet med god helse (World Health Organization, 2003). Sammenhengen mellom idrett og helsebegrepet ble styrket etter at WHO i 2003 publiserte dokumentet «Health and Development through Physical Activity and Sport» (Tjønndal, 2020). Dokumentet slår fast at de helsemessige, økonomiske og sosiale fordelene ved fysisk aktivitet, og de høye kostnadene ved inaktivitet, er det på tide med tiltak for å integrere fysisk aktivitet i helse- og sosialutviklingsstrategier, og i politiske programmer over hele verden (World Health Organization, 2003). Videre argumenterer WHO (2003) for at å oppnå høyere nivå av fysisk aktivitet i en befolkning vil også indirekte bidra til gevinst i andre sektorer som er avgjørende for menneskelig utvikling og økonomisk fremgang. Dette dokumentet er viktig ettersom WHO er verdens ledende globale helseorganisasjon (World Health Organization, 2024). Videre utsteder organisasjonen normer og standarder på helseområdet, og er en global møteplass for utforming av politiske svar på felles helseutfordringer (World Health Organization, 2024). Gjennom dette og andre dokumenter har WHO gitt organisert idrett en tydelig posisjon innen helse og medisin (Tjønndal, 2020).

I denne oppgaven vil recovery i utgangspunktet handle om en personlig prosess hvor verdier, følelser, mål, ferdigheter og roller endres idet man opplever ny mening og hensikt i eget liv. Altså handler recovery om et tilfredsstillende liv til tross for utfordringer (Anthony, 1993). Hvor særlig samhørighet, håp og optimisme for fremtiden, identitet og myndiggjøring står sentralt (Anthony, 1993). Recovery-orientert praksis har vært opptatt av at alle mennesker skal ha de samme rettighetene, og at alle innehar kompetanse, ressurser og vekstpotensial (Anthony, 1993). Dette innebærer at mennesker gjennom en recovery-prosess forsøker å finne ut av hva man vil i livet, og uavhengig av andre, finne muligheter og omgivelser som kan styre en selv.

Deltagelse i en meningsfull aktivitet kan skape en arena for tilstedeværelse, mestring og velvære (Nordaunet, 2019). Sykling har lenge vært en aktivitet som har blitt studert på bakgrunn av dette (Feighan & Roberts, 2017). Feighan og Roberts (2017) viser til et sitat fra en av sine informanter som utøver sykling i et recoveryperspektiv, «hver gang jeg har en god sykkeløkt tenker jeg bare ... det er godt å leve!». Også flere andre studier støtter opp under viktigheten med fysisk aktivitet (Johansen & Redzovic, 2018). Eksempelvis kan opplevelsen av identitet oppnås gjennom aktivitet (Nordaunet, 2019). En negativ selvoppfatning kan gjennom meningsfulle aktiviteter erstattes av en ny identitet. Meningsfulle aktiviteter, og støttende sosiale arenaer legger grunnlaget for et klima hvor recovery kan finne sted (Nordaunet, 2019).

2.3 Tidligere forskning på gatelagsfotball

Gatelagsfotballen er et tilbud for personer med rusrelaterte utfordringer, og mennesker som opplever utenforskap, og feltet har opplevd en økende interesse de siste årene (Friedrich & Mason, 2017). Denne institusjonen finnes i flere land verden over, flertallet av studier gjort på gatelagsfotball er blitt gjennomført i England, Skottland og Australia (Friedrich & Mason, 2017). Grunnen det pekes på for at store deler av forskningen kommer fra disse områdene, er fotballens sterke betydning og rolle i den britiske og australske kulturen (Friedrich & Mason, 2017). Videre løftes det interesse rundt å gjennomføre lignende empirisk forskning i andre land. På denne måten kunnen man sammenligne resultatene fra England, Skottland og Australia med lignende prosjekter i andre land (Friedrich & Mason, 2017). Noe som i senere tid har blitt gjort, iblant annet Norge (Kobro et al., 2019).

Videre identifiserte Friedrich og Mason (2017) 16 studier relatert til 15 ulike forskningsprosjekter. Majoriteten av studiene viste til positive funn hvor deltakerne kunne oppgi økt trivsel, tilknytning, færre symptomer og forbedret fysisk helse ved deltakelse av gatelagsfotball. I tillegg til de fysiske fordelene ved det å trene fotball gir, følger det med flere psykoeduktive og sosiale egenskaper ved det å delta i gatelagsfotballen (Battaglia et al., 2013). Dette er svært relevant for spillerens liv også utenfor banen. I følge Battaglia et al. (2013) gir lagaktivitet inkluderende muligheter for sosial interaksjon, samarbeid med andre og respekt av regler. Flere ferdigheter det pekes på er blant annet tilegning av ferdigheter som passer for hverdagen, deling av erfaringer, oppleve personlig prestasjon, vinne sammen og motta oppmuntrende ord fra mennesker med samme referanser (Friedrich & Mason, 2017). Funnene samsvarer med den norske studien gjennomført av Kobro et al. (2019). Også deres studie kunne konkludere med at gatelaget er en arena for samhold, felleskap og mennesker som ser hverandre. I tillegg til å ha positiv innvirkning sosialt er det også en treningsarena hvor spillerne kommer i bedre fysisk form ved å trene å spille fotball (Kobro et al., 2019).

En annen interessant faktor som er ut til å gjøre fotballen spesielt egnet for å implementeres i recoveryprosesser er sportens popularitet blant en demografisk gruppe som ofte anses som vanskelig å nå i sammenheng med mentale helseintervensjoner: unge menn på tvers av sosial, klasse- og etnisk bakgrunn (Friedrich & Mason, 2017). Til tross for den høye utbredelsen av psykiske helseproblemer blant unge menn, er de underrepresentert i de psykiske helsetjenestene (Rasmussen & Dieserud, 2018).

Pringle et al. (2013) sin studie på hvordan en gruppe menn sin helse ble forbedret av deltakelse i engelske Premier League klubbers helseprosjekt understreker at gatelagsfotballen er en unik mulighet å nå ut til en gruppe mennesker som kan være utfordrende å ellers engasjere i slike tilbud. Funnene fra studien viste at kjente omgivelser, klubbstadioner og lokale arenaer var viktig for å sikre regelmessig oppmøte på trening (Pringle et al., 2013). Fast oppmøte var sentralt for å faktisk kunne gi deltakerne en forbedring i helsen. En annen sentral faktor som ble trukket frem var fortroligheten til Premier League klubbene. Fotballklubber i Storbritannia er en viktig del av kulturen, og favner derfor et bredt publikum. På bakgrunn av resultatene fra studien ser det ut til at fotballklubbens varemerke er en potensiell vei inn til målgruppen (Pringle et al., 2013). Faktisk viser forskningen at fotballklubber innehar et betydelig potensial for å engasjere mennesker, da spesielt menn i helsefremmende aktiviteter.

Fotballen kan derfor brukes som en attraktiv aktivitet, og er et interessant verktøy å ta i bruk for å skape engasjement hos denne gruppen (Friedrich & Mason, 2017). Blant annet kan fotballen brukes som plattform for å nå ut til menn å oppmuntre dem til å snakke om å håndtere psykiske problemer. Gjennom økt medieoppmerksomhet for gatelagsfotballen, sammen med at profesjonelle fotballspillere åpner opp om egne utfordringer, kan oppfordre menn til å åpne opp å snakke om egne helseproblemer (Overvik, 2024). Dette er et bemerkelsesverdig eksempel på hvordan fotball kan brukes som verktøy i helsefremmende arbeid (Friedrich & Mason, 2017).

Gatelagsfotballen ser ikke bare ut til å treffe den mannlige delen av befolkningen (Vybav et al., 2015). Gjennom Slum Soccer prosjektet i India ser vi også fotballens evne til å utvikle mennesker, samt øke helse og velvære. Prosjektet skapet en positiv innflytelse på livene til nesten 30 000 kvinnelige deltakere fra over 63 distrikter rundt om i landet (Vybav et al., 2015). Kvinnene følte seg mer myndig, og opplevde voksende selvtillit. Dette førte til at de i større grad fikk mulighet til å oppnå sitt fulle potensial som individ (Vybav et al., 2015). Videre er regelmessig fysisk aktivitet med på å redusere stress, angst, depresjon og ensomhet (World Health Organization, 2003). Dette er spesielt viktig for kvinner, ettersom forekomsten av depresjon viser seg å være nesten dobbelt så stor for kvinner som for menn (World Health Organization, 2003). Forekomsten viser seg å være uavhengig av om kvinnene lever i utviklingsland eller ikke.

Videre er helsegevinsten av å drive med fysisk aktivitet godt dokumentert. Likevel fortsetter inaktivitetsnivået å være et folkehelseproblem i store deler av verden. I Storbritannia har det vært en vekst i bruken av profesjonelle idrettsklubber for å levere helseforbedrende intervensjoner (Pringle et al., 2021). Profesjonelle fotballklubber har tilbud som utarbeidet ulike tilbud som skal kjempe for å gi befolkningen bedre helse. Britiske fotballklubber når ut til over 1,5 millioner mennesker med sitt tilbud (Pringle et al., 2021). Slike tall reflekterer den store ressursen fotballklubber faktisk er for å fremme helse i lokalbefolkningen.

Avslutningsvis viser tidligere studier at det trengs ytterligere forskning på feltet, da spesielt utenfor den britiske og australske kulturen (Friedrich & Mason, 2017). Likevel, på bakgrunn av norsk og internasjonal forskning er det rimelig grunn til å anta at gatelagsfotballen har veldokumenterte virkninger hos spillerne, da de opplever bedre helse og sosialisering (Kobro et al., 2019).

2.4 Hovedpunkter å ta med seg fra tidligere forskning

Friedrich & Mason (2017) sin gjennomgang av forskning på gatelagsfotball viser at gatelagsfotballen er populær i flere land, da spesielt i land hvor fotballen innehar en sterk kulturell betydning. Videre indikerer forskning positive effekter på deltakelse. Dette inkluderer økt trivsel, tilknytning og forbedret fysisk helse (Friedrich & Mason, 2017). Sosiale og psykoeduktive fordeler slik som samarbeid og respekt for regler understrekes også (Battaglia et al., 2013). Fotballen som tiltak viser seg spesielt egnet for unge menn, en gruppe som ofte er underrepresentert i mentale helsetjenester (Friedrich & Mason, 2017).

Pringle et al. (2013) belyser at fotballklubber appellerer bredt og kan derfor være en god måte å engasjere mennesker i helsefremmende aktiviteter. Videre har Slum Soccer-prosjektet i India vist at fotballen også kan fungere styrkende for kvinner, gjennom å bidra til å redusere stress og ensomhet (Vybav et al., 2015). At fysisk aktivitet gir økte helsegevinster er vell dokumentert, til tross for dette forblir inaktivitet et folkehelseproblem. Dette understreket behovet for tiltak slik som gatelagsfotball (World Health Organization, 2003) Videre kan norsk forskning på feltet, gjennomført av Kobro et al. (2019), vise til økt sosialisering og bedre helse blant deltakere i gatelagsfotball. Samlet sett er det behov for ytterligere forskning på feltet, både nasjonalt og internasjonalt, som kan belyse effekten og potensialet til denne måten å spille fotball på (Friedrich & Mason, 2017)

Kapittel 3: Teoretisk grunnlag

I dette kapitlet presenteres oppgavens teoretiske grunnlag. På bakgrunn av funn fra empirien, og for å belyse problemstillingen, har jeg tatt utgangspunkt i to supplerende teoretiske retninger: Indre motivasjon og selvbestemmelsesteori (Deci & Ryan, 2000) og belongingness hypothesis (Baumeister & Leary, 1995)

3.1 Motivasjon og selvbestemmelse

For å kunne ivareta rusmisbrukere sin psykiske helse i deres vei mot endring er motivasjon og selvbestemmelse er viktig (Deci & Ryan, 2000). For flere rusmiddelavhengige kan motivasjonen oppleves som en begrensende faktor (KORUS Midt – Norge, 2021). Dette kan det være ulike årsaker til, slik som blant annet sosiale forhold og tidligere traumer (Nimtz et al., 2014). Likevel er det viktig å arbeide med deres motivasjon ettersom en sterk indre motivasjon kan åpne døren for bedring (Deci & Ryan, 2000). Selvbestemmelse kan her inneha en sentral rolle i denne endringsprosessen. En følelse av valgmuligheter og kontroll over egen situasjon kan gi rusmiddelavhengige økt autonomi (Vallerand, 2000). Tilbakefall og utfordringer på veien til bedring er vanskelige å unngå. Autonomi vil derfor kunne være et viktig prinsipp for at rusavhengige kommer seg styrket gjennom situasjoner som oppstår underveis.

3.1.1 Indre motivasjon

Selvbestemmelsesteorien tar utgangspunkt i at tilfredsstillelse av behovene for autonomi, mestring og tilhørighet støtter oppunder indre motivasjon og opplevelse av mening i livet (Vallerand, 2000). Jeg har valgt selvbestemmelsesteorien som en del av det teoretiske rammeverket i masteroppgaven for å undersøke nærmere om trenernes opplevelser og erfaringer kan påvirke henholdsvis utøvernes motivasjon i recoveryprosessen. Med indre motivasjon presterer vi bedre og har større utholdenhet når det kommer til utfordringer (Ryan & Deci, 2000).

Motivasjon handler om en målrettet atferd, og har oppgjennom årene blitt definert på flere ulike måter (Vallerand, 2000). Ofte defineres motivasjon som «en prosess som påvirker initieringen, retningen, omfanget, utholdenheten, fortsettelsen og kvaliteten på målrettet atferd (Deci & Ryan, 2000). Motivasjon er selve drivkraften som gjør oss villige til å jobbe mot målene over en lengre periode (Vallerand, 2000). I dagligtalen blir motivasjon ofte assosiert med latskap, ettersom motivasjon ofte sees på som noe man har, burde hatt eller mangler (Deci & Ryan, 2000). Til tross for denne typen assosiasjoner er det ikke nødvendigvis slik at personer som mangler motivasjon er late, det kan være flere ulike typer faktorer som påvirker noen sin motivasjon (Vallerand, 2000).

I denne masteroppgaven vil det bli lagt vekt på indre motivasjon som er en type motivasjon som preges av selvbestemmelse (Deci & Ryan, 2000). Dette betyr at mennesker utøver handlinger ut ifra interesse, glede eller tilfredsstillelse av selve aktiviteten (Vallerand, 2000). Motsetningen til indre motivasjon er ytre motivasjon, hvor atferden i seg selv ikke gir glede, men ytre press eller tvang er selve motivasjonen for å gjennomføre handlingen (Vallerand, 2000). Ytre regulering er den minst autonome formen for ytre motivasjon, og har ofte en oppfattelse av årsakssammenheng (Deci & Ryan, 2000). Det kan være for eksempler trusler fra en trener om straffetrening eller at man må gjøre en annen aktivitet som oppleves som ubehagelig dersom man ikke viser nok innsats. Ytre belønning ser ut til å svekke motivasjonen for å beskjeftige seg med oppgaver, mens meningsfulle og interessante oppgaver ser ut til å stimulere følelsen av mestring (Vallerand, 2000).

Dermed har vi autonom motivasjon på den ene siden som kan defineres som et personlig engasjement og egenvilje, mens på den andre siden finner vi ytre motivasjon som blir sett på som å gi etter for ytre press med dårlig samvittighet (Vallerand, 2000). Deci & Ryan (2000) beskriver autonomi, mestring og tilhørighet som grunnleggende fysiske behov på lik linje som at planter trenger vann og sol for å vokse. Tilfredsstillelse av de grunnleggende psykologiske behovene fører til psykologisk vekst og økt livskvalitet og opplevelse av mening for mennesker (Vallerand, 2000). Med *autonomi* eller selvbestemmelse vises det til en opplevelse av valgmuligheter, samt det å kunne initiere og regulere egen atferd (Deci & Ryan, 2000). Handlinger som er selvbestemt og fri for press vil legge grunnlaget for indre motivasjon. Motivasjon ser ut til å være spesielt viktig for at mennesker skal kunne utøve endring. De fleste begynner en endringsprosess når motivasjonen er på topp, og barrierene oppleves som få (Vallerand, 2000). Å endre atferd bryter med tidligere automatiserte handlingsmønstre, noe som fører til begrenset psykologisk energi til selvregulering og utvikling av nye handlingsmønstre. For eksempel vil mennesker som går gjennom en recoveryprosess oppleve at det koster mye å skulle endre gamle vaner (KORUS Midt – Norge, 2021). Her vil dermed indre motivasjon kunne gi fornyet kraft og energi til å opprettholde nye handlingsmønstre, ettersom handlingen gir glede og er tilfredsstillende i seg selv (Deci & Ryan, 2000).

Behovet for kompetanseopplevelse, bedre kjent som *mestring*, innebærer å oppleve å kunne håndtere oppgavene man møter (Vallerand, 2000). Opplevelsen av mestring er med på å gjøre oppgaver interessante, som igjen fasiliterer den indre motivasjonen. Forutsetningen for mestring er at mennesket er en aktiv organisme som utforsker, lærer og opplever glede ved å lære (Deci & Ryan, 2000). *Tilhørighet*, også kjent som sosial tilhørighet, anses å være et grunnleggende behov som omhandler personlig kontakt og menneskers interaksjon med andre (Baumeister & Leary, 1995). Tilhørighet skiller seg fra generell sosial kontakt ettersom sosial kontakt omfavner også kontakten mennesker har med folk man misliker.

3.2 Tilhørighet

Mennesker har en gjennomgripende drivkraft for å danne og opprettholde en minimums mengde varige, positive og betydelige mellommenneskelige relasjoner (Baumeister & Leary, 1995). I dagliglivet kan vi se dette gjennom at fremmede snakker sammen på fest, folk deltar i idrettslag, de blir med i en bokklubb eller deltar i linjeforeningen på studie, til felles har alle et håp om å danne sosiale forbindelser med andre (Baumeister & Leary, 1995). Denne motivasjonen for å knytte sosiale bånd stammer fra et naturlig tilhørighetsbehov som finnes i oss mennesker (Collisson, 2013). Tidligere har vi mennesker vært avhengig av hverandre for å jakte på store dyr og beskytte oss mot fiender, og i løpet av evolusjonen har denne egenskapen forblitt ved oss mennesker (Collisson, 2013). Dermed går en fra en mer primitiv tilværelse hvor tilhørighet hadde en sterk praktisk hensikt, til at vi i dag må søke deltakelse i sosiale grupper for å bedrive målrettet aktivitet for å skape en følelse av tilhørighet (Collisson, 2013).

Selv om det antas at behovet for å høre til er grunnleggende, belyses også tanken om at det er individuelle forskjeller knyttet til dette behovet (Baumeister & Leary, 1995). Dette igjen forutsetter at personer med høyt behov for tilhørighet bør jobbe hardere for å oppnå tilfredsstillende relasjoner og kan ha behov for et høyere antall slike relasjoner sammenlignet med individer med lavt behov for tilhørighet (Collisson, 2013). De med høyt tilhørighetsbehov kan konkludere med at andre potensielle mennesker de skal knytte bånd med deler deres behov for sosial tilknytning (Baumeister & Leary, 1995).

«The belongingness hypothesis» hevder videre at manglende oppfyllelse av dette behovet resulterer i betydelig reduksjon av velvære (Baumeister & Leary, 1995). Flere studier viser også til sammenhengen mellom mangel på sosial tilknytning og en rekke negative fysiske og psykiske helseutfordringer (Søndergaard & Hansen, 2018). Ved første øyekast kan det se ut til at litteraturen tegner et nedslående bilde av individer som har udekkede tilhørighetsbehov (Collisson, 2013). Men, mangel på sosial tilknytning kan også fremkalle mer inkluderende tanker, og fremme sosial adaptiv atferd (Baumeister & Leary, 1995). De som opplever sosial avvisning, uttrykker en større interesse for å etablere relasjoner enn de som ikke tidligere har blitt avvist (Collisson, 2013). Det kan derfor se ut til at gode holdninger til nye sosiale relasjoner kan være et steg i riktig retning for å få tilfredsstillende tilhørighetsbehov.

Tilhørighetsbehovet spiller også en sentral rolle i hvordan avviste individer oppfatter sin sosiale verden (Collisson, 2013). Både høyt tilhørighetsbehov og midlertidig følelse av avvisning har vist seg å skape en varhet for sosiale signaler i ens omgivelser. Denne økte bevisstheten om sosial informasjon er et svært funksjonelt middel for å overvåke ens omgivelser, og skille inkluderingsmuligheter fra situasjoner der ekskludering er sannsynlig (Collisson, 2013). Personer som er motiverte for å danne sosiale relasjoner legger spesielt merke til subtile inkluderings signaler slik som et vennlig smil, så vel som ekskluderende signaler, for eksempel himling med øynene.

Til slutt dekkes tilhørighetsbehovet når mennesker føler en følelse av tilhørighet til og av andre i en bestemt kontekst. Tilhørighet reflekterer et grunnleggende menneskelig behov (Baumeister & Leary, 1995). Den omslutter oppfatningen av nærhet og verdsettelse fra individer som man bryr seg om innenfor en viktig gruppe.

I følge Baumeister og Leary (1995) sin need – to – belong – teori er tilhørighet en motivasjonskraft som har direkte effekter på emosjonelle mønstre. Dette er fordi, som et grunnleggende behov, når sosiale bånd dannes, oppstår positive følelser fra den tilfredsstillelsen som det å bli elsket og verdsatt av andre gir. På den andre siden vil fravær av trygge og nære bånd gi negative emosjonelle følelser som kommer til uttrykk gjennom sosial avvising og isolasjon.

3.2.1 Tilhørighet i rusmiljøet

Tilhørighet til samfunnet kan være et viktig tema for mennesker med ROP-problemer (Drake & Wallach, 2000). Mange mennesker som lever med slike utfordringer opplever lav livskvalitet, og inngår ofte i gruppen som beskriver som «å stå utenfor» viktige samfunnsområder (Drake & Wallach, 2000). Blant annet er de overrepresentert i gruppen som blir betegnet som NEET (Yates & Payne, 2006). I tillegg til utenforskap opplever også mennesker med ROP-problemer stigmatisering knyttet opp til lav status og lite anerkjente roller i samfunnet (Semb et al., 2016). En slik situasjonen er dermed i strid med målene til norsk helse og sosialpolitikk (Helsedirektoratet & Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2016).

Forskning fra 2016 viser at enkelte mennesker med blant annet rusutfordringer opplever lite tilhørighet til det som ofte betegnes som «mainstream» eller «A4-livet» (Semb et al., 2016). Tilhørigheten finner de dermed i det som kan karakteriseres som «outsidermiljø». I slike miljøer ble deltakerne i studien kjent med rus (Semb et al., 2016). Rusen ble benyttet for introspektiv livsutfoldelse, men også til å ha det gøy og få utløp for uro og spenning (Semb et al., 2016). Det kan derfor være flere årsaker til at mennesker ruser seg. Enkelte starter med rusmidler for å slippe unna problemene sine, andre fordi de synes det er kult (Bakken, 2022). Fellesnevneren for de som er rusavhengig er at det kan være vanskelig å komme seg ut av rusen på grunn av tilhørigheten til miljøet (Semb et al., 2016). Ofte kan det være at de starter å ruse seg med andre, og de etablerer nye relasjoner gjennom rusen. På den andre siden blir kontakten med familie og nettverk utenfor rusmiljøet bli mindre (Nutt et al., 2010).

Tilhørighet i rusmiljøet kan sees fra to sider, en positiv og en negativ. På den ene siden kan det gi personer med avhengighet en følelse av annerkjennelse og felleskap. Personer med rusmiddelavhengighet kan slite med ensomhet og stigmatisering fra samfunnet (Yates & Payne, 2006). Deres tilhørighetsbehov kan derfor være høyt. Å være en del av rusmiljøet kan gi rusavhengige en opplevelse av å ikke være alene i avhengigheten, ettersom de får muligheten til å omgås likesinnede som deler like erfaringer (Baumeister & Leary, 1995). På den andre siden kan det å ha sitt primære sosiale nettverk i rusmiljøet føre med seg alvorlige konsekvenser. Mennesker kan bli ytterligere sårbare for tilbakefall og skade (Fenoglio et al., 2003). Familie og venner som står utenfor rusmiljøet vil kunne bli ekskludert både frivillig og ufrivillig (Nimtz et al., 2014). Å ha venner og familie som ikke befinner seg i rusmiljøet vil kunne være viktig for rusavhengige som er i en recoveryprosess. De kan tilby støtte og fungere som en påminnelse på hva livet utenfor avhengigheten kan by på (Oslo Economics, 2023).

Selv om fellesskapet i rusmiljøet kan bidra til fellesskapsfølelse som kan innebære støtte og trøst, kan det å ha sin sosiale tilhørighet i rusmiljøet også føre med seg ustabilitet i relasjoner og konflikter (Nimtz et al., 2014).

En konsekvens av langvarig eksponering for denne typen gruppe kan gi symptomer på blant annet angst og depresjon (Helsedirektoratet, 2012). Videre ser rusmiljøet ut til å være forbundet med risikofylt atferd (Johansen & Redzovic, 2018). Dette kan også ha innvirkning på rusavhengiges psykiske helse, da man i for eksempel ruset tilstand kan utsette seg selv for fare.

Å ha sin tilhørighet i rusmiljøet kan videre påvirke personers motivasjon negativt (Nutt et al., 2010). Fellesskapet i rusmiljøet kan inneha en kultur hvor avhengighet blir normalisert. Ringvirkningene av dette kan være at personer ikke søker hjelp på bakgrunn av lite indre motivasjon (Deci & Ryan, 2000). Det kan være ekstra vanskelig å søke hjelp ettersom omgivelsene blir en konsekvent påminner på rusmiddelavhengigheten, og det kan derfor bli utfordrende å finne motivasjon til å bryte ut (Vallerand, 2000).

3.2.2 Tilhørighet gjennom idrett

Idretten er en sentral del av livet til en stor del av Norges befolkning (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Den organiserte idretten har tradisjoner langt tilbake i tid, og i 2024 fyller NIF og olympiske og paralympiske komite 163 år. Idretten er med andre ord landets største frivillige bevegelse (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011).

Å delta i organisert idrett kan være med på at personer oppfyller helsedirektoratets anbefalinger om daglig fysisk aktivitet (Tjønndal, 2020). Oppfyllelsen av disse anbefalingene ser ut til å ha en sammenheng med lengre levetid, bedre livskvalitet og større grad av lykke sammenlignet med inaktive personer (Randers et al., 2011). Ikke bare har deltakelse i idrett positive fysiske gevinster, men det kan også være med på å utjevne sosiale forskjeller, noe som antas å redusere store utgiftsposter i samfunnets velferdsregnskap (Oslo Economics, 2023). Denne typen helsefremmende arbeid har vært på den politiske agendaen i flere tiår, og er en betydningsfull del av nasjonal velferds- og folkehelsepolitikk (Tjønndal, 2020).

En studie gjennomført av Tjønndal (2020) viser til at informantene opplever at et samarbeid med lokale idrettslag kan gi kommunene et større aktivitetstilbud til sine innbyggere, i motsetning til hva de har av ressurser til å klare å skape dette på egen hånd. Å få flere mennesker inn i organisert idrett vil kunne gi en positiv effekt på flere områder (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Gjennom å drive idrett møter man utfordringer. Deltakelse i trening og konkurranse utfordrer enkeltmennesket på flere områder (Sellereite et al., 2019). I tillegg til å være en arena for fysisk aktivitet, er også idretten en viktig arena for sosialisering og læring, hvor vi utvikler både fysiske- og psykiske ferdigheter (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Idretten legger også grunnlaget for deltakelse i sosiale fellesskap. Samlet sett gir alle disse aspektene idretten en unik egenskap til å bidra til personlig utvikling for enkeltmennesket.

Lokale idrettslag favner bredt og er ofte et av sivilsamfunnets viktigste bidragsyttere til gode og trygge oppvekstvilkår (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Rekrutteringen gjør idretten derfor til en av samfunnets viktigste inkluderingsarenaer (Tjønndal, 2020). Den brede tilslutningen i barnegruppen fører også til at svært mange mennesker har erfaring fra idretten (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). I løpet av ungdomsårene blir oppslutningen gradvis lavere,

likevel er idrett en dominerende fritidsaktivitet også for denne aldersgruppen (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Den brede deltakergruppen gjør lokale idrettslag til møteplasser på tvers av generasjoner og sosiale skilnader (Tjønndal, 2020). Den organiserte idretten har selv påtatt seg ansvaret og har høye mål for å gi et godt aktivitetstilbud for personer på alle ferdighetsnivåer.

Statens idrettspolitiske mål kan sammenfattes i visjonen *idrett og fysisk aktivitet for alle*. Det skal derfor legges til rette for at *alle som ønsker det* skal ha *mulighet* til å delta i idrett eller drive egenorganisert fysisk aktivitet (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2011). Fotballstiftelsen gjør det mulig for at mennesker med rusutfordringer får muligheten til å delta i organisert idrett (Fotballstiftelsen, 2020b). Positive følelser som har sitt opphav gjennom deltakelse i idretten, har vist seg å ha en rekke oppmuntrende utfall slik som lavere risikoatferd, indre personlig konflikt og utbrenthet (World Health Organization, 2003). Nyere studier som forsker på ringvirkninger av deltakelse i idrett viser at antageligvis vil positive følelser føre til økt nytelse, vitalitet, livstilfredshet og lykke (Stenseng & Phelps, 2013). Kontinuerlig sunn deltakelse i idrett er mer sannsynlig når deltakeren fungerer optimalt og opplever fysisk, følelsesmessig og psykologisk velvære (World Health Organization, 2003).

3.3 Hovedpunkter å ta med seg fra teorien

Det er flere faktorer som kan hjelpe rusmiddelavhengige som står i en endringsprosess. Motivasjon, spesielt indre motivasjon ser ut til å kunne bidra. Selvbestemmelse favner kontroll og valgmuligheter, som vil kunne bidra til en økt følelse av autonomi (Deci & Ryan, 2000). Dette kan være sentrale faktorer for å oppnå bedring. Tilbakefall er nesten uunngåelige i veien mot rusfrihet, men gjennom selvbestemmelse kan personer få en følelse av støtte i denne typen utfordrende situasjoner. Tilhørighet på sin side belyses som et iboende menneskelig behov (Baumeister & Leary, 1995). Behovet for tilhørighet kan dekkes i deltakelse i rusmiljøet, men også gjennom andre sosiale arenaer som idretten.

Det finnes altså ulike arenaer å være en del av for å kjenne på en følelse av tilhørighet. Rusmiljøet innehar både positive og negative sider. På den ene siden kan miljøet gi oppmuntrende støtte, mens det også kan gi svekket indre motivasjon (Semb et al., 2016). En annen årsak til at folk forblir i rusmiljøet er at de kan oppleve anerkjennelse fra likesinnede. Dette kan føre til ensomhet, ettersom det kan oppstå en større distanse til familie og venner utenfor rusmiljøet (Nimtz et al., 2014). Idretten kan være en annen arena å finne tilhørighet på (Tjønndal, 2020). Her kan deltakerne oppleve positive erfaringer som kan føre til økt motivasjon. Videre kan det være en arena å oppleve utvikling og inkludering på.

Kapittel 4: Metode

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for de metodiske valgene som er blitt gjort for å belyse problemstillingen best mulig. Først presenteres vitenskapsteoretiske betraktninger og valg av metode. Deretter gjøres det rede for utvalg, arbeid med intervjuguide, gjennomføring av intervju og analytisk tilnærming. Avslutningsvis i kapitlet vil jeg reflektere omkring kvalitetsvurdering, forskerrefleksivitet og etiske spørsmål.

4.1 Hvorfor jeg valgte kvalitativ metode

Da jeg omtrent midtveis i min masterutdanning skulle legge frem masterskissen for mitt forskningsprosjekt var jeg muligens nødt å ta stilling til en rekke praktiske og metodiske valg (Tjora, 2017). På bakgrunn av dette har jeg tatt valg som jeg mener vil belyse problemstillingen i størst mulig grad. Jeg har valgt å benytte meg av kvalitativ forskning i min oppgave. Med den kunnskapen jeg har opparbeidet meg innenfor feltet har jeg gjennomført en strategisk utvelgelse av utvalg, samlet inn data gjennom intervju og analysert dataen ved bruk av tematisk analyse. Tjora (2017) viser til at dybdeintervju kan ende opp nærmest som et standardvalg når det gjelder datagenerering innenfor kvalitativ forskning. Jeg ønsket i utgangspunktet å gjennomføre observasjon i tillegg til intervju. På grunn av ingen svar på forespørselen om å delta på observasjon og studiens tidsbegrensning ble det kun gjennomført intervju.

Som forsker må en også ta stilling til det epistemologiske spørsmålet: hvilken type kunnskap er det mulig å ha om temaet som skal studeres (Jenssen et al., 2020). Diskusjonen innenfor vitenskapsteorien om hva kunnskap er, hva er sann og gyldig kunnskap og om hvordan kunnskap dannes, gjør at vi også kan skille mellom to ulike syn: teorien om sammentreff (correspondence) og teorien om sammenheng (coherence) (Jenssen et al., 2020). Kvantitativ og kvalitativ forskning blir ofte knyttet opp mot denne typen teori (Tjora, 2017). Noe som igjen fører til at kvantitativ og kvalitativ metode blir sett på som to motpoler, og to ulike måter til kunnskap og innsikt (Jenssen et al., 2020).

Kvantitativ metode sees ofte i sammenheng med teorien om sammenfall (Skilbrei, 2019). Forskeren har som mål å identifisere og måle graden av sammenfall mellom uavhengige variabler og avhengige variabler (Skilbrei, 2019). Teorien om sammenfall viser til at det finnes en objektiv virkelighet uavhengig av menneskelig kunnskap. Kunnskap forstås derfor som sann i den grad den korresponderer med den objektive virkeligheten, og målet for vitenskap blir derfor å produsere kunnskap som kan knyttes til en ytre sannhet (Jenssen et al., 2020). En slik tilnærming blir ofte brukt for å studere signifikant sammenheng eller korrelasjon mellom ulike variabler (Skilbrei, 2019). En kjent kvantitativ undersøkelse er spørreundersøkelse. Når forskeren får svar på undersøkelsene i form av tall, kan en diskutere mulighetene for videre spørsmål som kan oppstå på bakgrunn av tallene (Skilbrei, 2019). Vi vil ikke med denne metoden kunne vite mer enn den statistiske styrken i sammenhengene.

På den andre siden har vi teorien om sammenheng, som sier at dersom en virkelighet faktisk eksisterer, vil det være umulig å få eksakt kunnskap om den (Jenssen et al., 2020) Dermed forkastes teorien om sammenfall. Skal vi tro teorien om sammenheng oppfatter vi mennesker verden gjennom hendelser og ting slik de fremtrer for oss (Jenssen et al., 2020). Vi forstår derfor verden gjennom fenomener slik vi oppfatter dem, ikke slik de er i seg selv. Kunnskap er på bakgrunn av dette menneskeskapt, uavhengig av en objektiv ytre verden (Jenssen et al., 2020). Dette er fordi vi er dømt til å oppfatte verden gjennom sansene våre. Andre vesener på sin side har andre sanser, og oppfatter muligens verden på en helt annen måte enn oss, noe som kan bety at våre fem sanser ikke er gitt den riktige måten å oppfatte verden på (Jenssen et al., 2020). Med dette vitenskapsteoretiske utgangspunktet blir ofte teorien om sammenheng knyttet opp mot kvalitativ metode, hvor formålet er å skape innsikt i informantenes perspektiv, for å identifisere mønstre (Skilbrei, 2019). Dersom vi da skal tro teorien om sammenheng er den ytre virkeligheten en refleksjon av menneskets oppfattelse.

Dette kan sees på som hovedskillene mellom kvantitative og kvalitative studier. Selv om jeg har valgt å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse betyr det ikke at kunnskapen er bedre eller sannere, den er bare annerledes enn hva den ville vært ved en kvantitativ studie (Skilbrei, 2019). Likevel har valget falt på kvalitativ metode fordi jeg kommer tettere på menneskene, og situasjonene og valgene de står i til daglig (Skilbrei, 2019). Selv om det er vesentlige forskjeller mellom disse teoriene, er det viktig å huske at forskningsmetode ikke er begrenset til en teori, og at kvantitativ og kvalitativ metode ikke er to motsetninger (Skilbrei, 2019). Dermed kan begge de metodiske tilnærmingene ta utgangspunkt i sammenfall eller sammenheng, basert på forskningsspørsmålet og forskerens tilnærming (Tjora, 2017). Jeg bygger mitt prosjekt på kunnskapsforståelsen forankra i teorien som sammenheng.

4.2 Intervju

Innenfor valg av metode i forskning er det som nevnt vanlig å skille mellom kvalitativ og kvantitativ forskning, hvorav begge er grunnleggende for å fremskaffe informasjon om det man lurer på (Tjora, 2017). Samtidig vil ulike typer forskningsspørsmål gjøre at ulike metoder vil være mest hensiktsmessig (Tjora, 2017). Valget baserer seg på om en er orientert mot kvalitet, altså innhold og meningssammenhenger, eller kvantitet som omhandler omfang, fordelinger og statistiske sammenhenger (Tjora, 2017). Valg av metode har derfor stor betydning for hvordan forskningen vil bli gjennomført, og dataen som blir samlet inn (Tjora, 2017). Siden jeg i denne oppgaven skal se nærmere på hvordan trenernes relasjon med spillerne er, vil det si at informantene i denne oppgaven vil kunne ha ulikt syn og erfaringer. Jeg vil derfor kunne få en forståelse av sosiale fenomener gjennom nærhet til informantene (Tjora, 2017). Ettersom kvalitativ forskningsmetode søker etter å forstå hvordan informantene erfarer ulike sosiale fenomener, ser jeg på kvalitativ metode som mest hensiktsmessig for min oppgave.

Målet mitt for oppgaven er å skape innsikt i trenerne sin forståelse av hvordan det er å lede ett gatefotballag. For å nå målet har jeg valgt kvalitativt intervju for å samle inn data. En årsak til å benytte intervju her er fordi dette vil gi mulighet til å få tilgang til andres erfaringer og refleksjoner gjennom å snakke med dem (Skilbrei, 2019).

Dette anså jeg som godt egnet for å få svar på problemstillingen min. Videre skiller Skilbrei mellom individuelle intervjuer og gruppebaserte intervjuer. I et individuelt intervju trer den individuelle fortellingen og fortolkningen klarere frem enn om man skulle gjennomføre et intervju med flere til stede (Skilbrei, 2019). Gruppebaserte intervjuer vil kunne legge grunnlaget for at temaer som ellers ikke ville vært dekket hadde kommet frem, ettersom informantene hører om hverandres erfaringer og refleksjoner (Skilbrei, 2019). På grunn av geografiske årsaker ble det ikke mulig for min del å gjennomføre gruppebaserte intervju. Jeg kunne dermed fokusere på en person om gangen. Dette har også en forskningsetisk fordel, ettersom det ivaretar informantenes anonymitet bedre (Skilbrei, 2019).

Videre falt valget på å gjennomføre semistrukturerte intervjuer. I et semistrukturert intervju er samtalen rettet mot bestemte tema som jeg som forsker har valgt ut på forhånd, men det er også mulighet for å følge opp interessante temaer som kan dukke opp underveis i intervjuet (Tjora, 2017). Jeg benyttet meg av forhåndsbestemte tema i mitt prosjekt, men fulgte opp andre interessante temaer som dukket opp. Ettersom det er gjort lite forskning på temaet tidligere, kan derfor tema i oppgaven få en annen vending en først ventet.

4.3 Utvalget

For å rekruttere informanter ble det gjennomført en strategisk utvelging av personer som har egenskaper og kvalifikasjoner som er relevante for å kunne svare på problemstillingen i oppgaven (Tjora, 2017). Jeg hadde et kriterium som informantene måtte oppfylle: må være trener for et gatelag. Målet med dette kriterieutvalget var å optimalisere at deltakernes bidrag vil kunne svare på problemstillingen (Tjora, 2017). På bakgrunn av dette kriteriet ble seks trenere rekruttert. Hvorav alle var menn. Treneryrket i fotballen er mannsdominert (Norges fotballforbund, 2024). Det er derfor naturlig at store deler av utvalget ville bestå av menn. I utgangspunktet var målet å intervjuer både kvinnelige og mannlige trenere fra gatelagene, men jeg måtte legge ifra meg denne tanken da jeg ikke fikk svar fra noen kvinner.

I kvalitative studier er det ofte ikke fast bestemt på forhånd hvor stort materiale man skal samle inn (Skilbrei, 2019). Jeg hadde et estimat på forhånd som lå på mellom fire til seks informanter. Dette er en nødvending del av planleggingen å reflektere over, ettersom det handler om hvor omfattende studien skal være (Skilbrei, 2019). Etter å ha gjennomført seks intervju følte jeg at datainnsamlingen hadde nådd et «metningspunkt». Jeg fikk ingen ny innsikt, og opplevde at svarene ble gjentakende intervjuene. Noe som er typiske kjennetegn på at «metningspunktet» er nådd, og utvalget av fenomenet som studeres kan betraktes som tilstrekkelig stort (Skilbrei, 2019). Derfor valgte jeg å ikke intervjuer flere trenere, på bakgrunn av informasjonen jeg hadde samlet inn. Ettersom jeg hadde begrenset tid til å skape et materiale var jeg avhengig av at gjennomføringen av intervjuene var målrettet (Skilbrei, 2019). Det er så å si aldri slik at forskning foregår uten noen form for restriksjoner i tid og ressurser (Skilbrei, 2019). Jeg var derfor nødt til å tilpasse datainnsamlingen også etter den tiden jeg hadde til rådighet (Skilbrei, 2019). En slik begrensning er ikke nødvendigvis en svakhet (Skilbrei, 2019) Det tvinger meg som forsker til å se på det materialet jeg har, og ikke tro at forskningen automatisk blir bedre av jo mere data jeg har.

For å kontakte trenere for gatelag benyttet jeg nettsiden «gatelaget.no». Jeg kontaktet trenere uavhengig av tilholdssted, ettersom jeg ønsket å gjennomføre intervju både fysisk og digitalt. Valget om å kunne gjennomføre fysiske og digitale intervjuer var et pragmatisk valg ettersom det er begrenset med lag i nærheten av der jeg bor. I tillegg var det nødvendig for å få tilgang til nok potensielle informanter. Trenerne ble kontaktet via e-post hvor de fikk spørsmål om å delta i studien. Ettersom ingen lag i nærheten kunne delta, ble det etter hvert sendt e-post med forsespørsmål om å delta i studien ved intervju. De fikk også tilsendt informasjonsskriv og samtykkeskjema (se vedlegg). Totalt ble 25 trenere kontaktet, og seks ble intervjuet. Hvorav fire av intervjuene ble gjennomført på teams og to ble gjennomført over telefon. Trenerne har fått tildelt pseudonym som starter på A, og en videre oversikt over informantene presenteres i tabell 1.

Pseudonym
Adrian
Aksel
Andreas
Arne
Atle
Audun

Tabell 1 Oversikt over utvalget.

4.4 Intervju og intervjuguide

For å strukturere intervjuene har jeg benyttet meg av en intervjuguide (Tjora, 2017). Jeg falt på valget med å bruke ferdigformulerte spørsmål, med stikkordspreget hjelpespørsmål eller tilleggstemaer (se vedlegg 1). En intervjuguide bør bestå av spørsmålene som representerer temaene i undersøkelsen som gjennomføres. Derfor er intervjuguiden bygd opp og strukturert omkring tema og erfaringer som blant annet trenerrollen både generelt og personlig, og gatelagsfotballens tilbud (se vedlegg 1). Dette gjorde jeg for min egen del ettersom jeg følte det som mer oversiktlig. Samtidig kan det være med på å hjelpe informanten til å forstå hva spørsmålet handler om. Innenfor hvert tema var det noen hovedspørsmål, i tillegg til noen oppfølgingsspørsmål dersom det skulle være behov for det underveis i intervjuet. Hovedspørsmålene la grunnlaget for informantens egne erfaringer og refleksjoner. Oppfølgingsspørsmålene ble brukt for å huske at vi hadde vært innom de sentrale delene av spørsmålet, men også for å kunne følge opp interessante temaer som informanten kunne fortelle mere om. For eksempel under temaet «Trenerrollen – personlig» er ene spørsmålet «Beskriv med dine egne ord hvilken trener du er», hvor oppfølgingsspørsmålet er «Styrker og svakheter» (se vedlegg 1). Slik får informantene belyse og reflektere omkring hvordan de ser på seg som trener, men også hvordan spillerne opplever de.

Oppbygningen av intervjuguiden kan ha betydning for hvordan selve gjennomførelsen av intervjuet går (Tjora, 2017). Jeg hadde bygd opp intervjuguiden slik at den startet med såkalte oppvarmingsspørsmål, som skulle være relativt enkle for informanten å svare på, slik som sin bakgrunn og utdanning. Dette var for å skape en trygghet hos informanten (Tjora, 2017). Deretter følger selve hoveddelen i intervjuet, som besto av refleksjonsspørsmål. For eksempel innenfor temaet trenerrollen er det først spørsmål hvor det legges opp til at informanten skal svare generelt på hvordan det er å være trener, før de utfordres på å reflektere omkring sine egenskaper som trener. Dette var et bevist valg, ettersom flere kan oppleve det som utfordrende å skulle gå tett inn på personlige sider ved seg selv. Avslutningsvis i hoveddelen blir det snakket om tema som handler om sosialfaglige krefter som finnes i og rundt klubben, noe som kan oppleves som mindre sensitivt å svare på. Dermed får jeg også en naturlig avrundning av intervjuet ved å legge opp til at «det blir spennende å se hvordan gatelagene vil utvikle seg i fremtiden».

For å undersøke om intervjuguiden og spørsmålsrekkefølgen fungerte gjennomførte jeg et prøveintervju (Skilbrei, 2019). Dette var også en fin anledning for meg til å få testet meg som intervjuer, ettersom jeg ikke har gjennomført denne typen intervjuer tidligere. Samtidig ga prøveintervjuet meg muligheten til å bli godt kjent med det tekniske utstyret (Skilbrei, 2019). Jeg gjennomførte et prøveintervju av en bekjent som selv har trenererfaring. Prøveintervjuet ble derfor avviklet med noen som har kjennetegn med informantene (Skilbrei, 2019). Ettersom jeg gjennomførte prøveintervjuet av en som selv er fotballtrener følte jeg at han kom relevante erfaringer og refleksjoner på spørsmålene jeg hadde utformet. Samtidig la jeg spesielt merke til at underveis i prøveintervjuet svarte informanten svært utfyllende på spørsmålene, og det var derfor ikke nødvendig for meg å stille oppfølgingsspørsmål. Jeg kjente på at det stilte krav til meg som intervjuer at jeg fulgte godt med underveis i intervjuet slik at jeg ikke stilte unødvendige spørsmål som allerede er besvart, da det kan fremstå for informanten som at jeg ikke følger med. Likevel fikk jeg øvd meg på å stille spørsmål som «Kan du gjenta det?», noe som jeg i starten opplevde som flaut, men den følelsen forsvant raskt under prøveintervjuet. Jeg kan derfor si at prøveintervjuet funket til sin hensikt med at det ble muligheter for å øve seg på å stille flau eller banale spørsmål (Skilbrei, 2019).

Etter prøveintervjuet var det nødvendig for meg å reflektere over om det eksisterte noen faktorer som kunne føre til at jeg som forsker kunne prege intervjuet og det som framkommer av informasjon (Skilbrei, 2019). Jeg har selv idrettsbakgrunn og opplevde at enkelte spørsmål underveis i prøveintervjuet ikke ble svart på fullt og helt muligens på grunn av dette. Noen av svarene ble på enkelte spørsmål «ja, du vet jo hvordan det er». Derfor formulerte jeg flere oppfølgingsspørsmål under flere av spørsmålene. For eksempel i hoveddelen har spørsmålet «Hvilke egenskaper mener du en trener i gatelagsfotballen bør ha?» et underpunkt (se vedlegg 1). Oppfølgingsspørsmålet «Hvorfor er dette viktig?» ble utformet etter prøveintervjuet. Dette gjorde jeg for at jeg følte meg tryggere på å huske å få et fullt og helt svar på spørsmål, uten at for eksempel idrettsbakgrunn eller utdanning kunne komme i veien for svarene. Videre følte jeg at spørsmålene var åpne og at han snakket så å si gjennom hele intervjuguiden for egen maskin. Likevel er det viktig å huske på at ikke alle informanter er slik. Enkelte kan trenge en rekke oppfølgingsspørsmål for hvert spørsmål (Tjora, 2017). Jeg valgte derfor å ikke fjerne noen av oppfølgingsspørsmålene som jeg ikke fikk bruk for i prøveintervjuet, slik at jeg hadde disse klare ved behov (Tjora, 2017).

Intervjuene tilknyttet masteroppgaven ble gjennomført i tidsrommet oktober 2023 til november 2023. Informantene sto fritt til å velge om intervjuene skulle gjennomføres over telefon eller teams. Av seks informanter valgte fem å gjennomføre over teams, mens en valgte over telefon. På grunn av tekniske problemer hos ene informanten ble det ene intervjuet endret til å bli tatt over telefon. Dermed ble det to intervju over telefon. I forkant av intervjuet fikk trenerne tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring (se vedlegg 2).

Jeg hadde i utgangspunktet ønsket å gjennomføre flest mulige intervju fysisk. En av grunnene til dette er for eksempel at rammen rundt intervjuet påvirker stemningen (Tjora, 2017). Et dybdeintervju tilstreber en uformell situasjon som kan ligne på en prat over en kopp kaffe (Tjora, 2017). Trygghet og komfort, samt opplevelsen av at man ikke forstyrres har stor betydning i enkelte intervjusituasjoner (Tjora, 2017). Informantene som ble intervjuet fikk bestemme tidspunkt, og naturligvis kunne de bestemme hvor intervjuet skulle finne sted, ettersom vi ikke skulle møtes fysisk. Informantene var enten hjemme eller på jobb og gjennomførte intervjuet. Dette er plasser de er vant til å oppholde seg på, og det er dermed høyst sannsynlig at de opplever disse omgivelsene som trygge.

Selv om intervju ofte betraktes som ansikt til ansikt mellom informant og intervjuer, måtte jeg av praktiske og økonomiske grunner gjennomføre intervju på andre måter (Tjora, 2017). Flere av oss har gjennom koronapandemien blitt godt kjent med digitale plattformer gjennom for eksempel hjemmekontor og digital undervisning. Digitale intervju kan derfor være et godt alternativ til den tradisjonelle intervjuetsettingen som vi kjenner til. Samtlige informanter som ønsket å gjennomføre digitale intervju foreslo å gjennomføre over teams. Det kan virke som at dette er en digital plattform informantene kjente godt til. I tillegg kan det oppleves som trygt at informantene selv får velge hvor de kan sitte, noe som kan skape en avslappet stemning under intervjuet (Tjora, 2017).

I tillegg ble to intervju gjennomført over telefon. Når man gjennomfører intervju over telefon mister vi mulighet til å bruke kroppsspråk, som er et viktig aspekt i en intervjuetsetting (Tjora, 2017). Jeg opplevde at muligheten for å benytte seg av kroppsspråket også var fraværende under de digitale intervjuene. Jeg kunne oppleve at lyden hang etter og jeg og informantene kunne ende opp med å snakke i munnen på hverandre i noen sekunder. Det ble derfor viktig at jeg benyttet meg av gode pauser, noen ganger til den grad at det ble pinlig. Stillheten kom godt med, da informantene enkelte ganger automatisk utdypet sine svar eller forklarte at de ikke hadde mere å komme med på spørsmålet som var stilt (Tjora, 2017). Dette gjorde jeg også under telefonintervjuene. Selv om jeg av og til kunne oppleve noe treg lyd, fikk ikke dette følger for lyden på lydopptaket, og det ga derfor ingen utfordringer i eksempelvis transkriberingen.

Underveis i intervjuene var jeg opptatt av å stille spørsmål som gir informanten mulighet til å gå i dybden i ulike deler av forskningstemaet (Tjora, 2017). For at informanten skulle utdype mest mulig på egenhånd var jeg som intervjuer en aktiv lytter. Over teams kunne jeg nikke som en form for oppmuntrende tilbakemelding. Over telefon følte det unaturlig å sitte helt stille mens informanten pratet. Jeg valgte å respondere med «ja» og «mhm» for å vise overfor informanten at jeg lyttet til hva som ble sagt. Informanten responderte da med å fortelle videre om sine erfaringer.

Jeg benyttet meg av intervjuguiden i alle intervjuene. Slik var jeg sikker på at vi hadde vært innom alle relevante tema, og at alle informantene fikk samme type spørsmål. Enkelte av informantene ønsket å gå rett på sak, mens andre ønsket litt mer informasjon om studien eller bare snakket om løst og fast. At intervjuene ikke ble gjennomført fysisk syntes jeg ikke påvirket kjemien mellom meg og informantene i stor grad. I de tilfellene det falt seg naturlig ble det rom for å snakke om smått og stort. Under et intervju opplevde jeg at informanten være lite villig til å snakke om temaet fordi de syntes det var privat (Tjora, 2017). Dette var spesielt fremtredende ved spørsmål hvor trenerne skulle reflektere over sine styrker. Enkelte forklarte det med at de syntes det hørtes ut som skryt. Jeg trygget informantene på at det de forteller blir anonymisert, at de ikke trenger å svare på spørsmål dersom ikke ønsker det, og ga de samtidig god tid til å tenke seg om før de svarte på spørsmålet. Jeg lærte av denne situasjonen at jeg som intervjuer må tørre å stille oppfølgingsspørsmål dersom jeg oppfatter noe som mangelfullt eller uklart, slik at jeg også får belyst tema godt nok.

4.5 Håndtering av datamaterialet

Forskere som har gjennomført en form for studie står aller overfor praktisk etterarbeid for å gjøre dataene klar til tolkning og analyse (Skilbrei, 2019). For min del handlet dette i første omgang om å transkribere intervjuene.

Jeg benyttet meg av lydopptaker i min studie. Disse opptakene må skrives ut, enten underveis i studien eller etterpå (Skilbrei, 2019). Ettersom intervjuene mine ble gjennomført såpass tett valgte jeg å transkribere alle intervjuene etter at siste intervju var gjennomført. Transkribering er tidkrevende arbeid, og det kan være vanskelig å vite hva dataene består i. Å transkribere gir derfor meg som forsker muligheten til å komme tett på materialet som en innledning til en analysefase (Skilbrei, 2019). Ettersom en ikke alltid kan vite hva som er de viktige temaene og hva som er hensiktsmessig detaljnivå i det man setter i gang med transkribering, valgte jeg å gjøre en fullstendig transkribering av materialet (Tjora, 2017). Ved å lytte til lydopptaket gjentatte ganger, ble jeg også bevisst på egen fremtoning i en intervjusituasjon. Det var i starten kleint å høre seg selv prate, men i ettertid har dette vært nyttig lærdom, som jeg kan ta med meg videre dersom jeg skulle være i en slik situasjon ved en senere anledning.

Skilbrei (2019) viser til muligheten for å kunne benytte seg av dataprogrammer for å transkribere materialet. Ettersom det var jeg som gjennomførte transkriberingen selv gir det meg en mulighet til å komme tett på materialet mitt (Skilbrei, 2019).

Jeg transkriberte lydopptakene til tekst nøyaktig. Jeg normaliserte transkripsjonen, og transkriberte derfor på bokmål. Enkelte av informantene hadde dialekt som gjorde det nødvendig å vurdere om dialektord skulle være med (Tjora, 2017). Ordene viste seg å ha lite betydning, og ble derfor ikke tatt med. Muntlig språk er åpenbart ikke det samme som skriftlig språk (Tjora, 2017). Vi kan derfor miste sentrale aspekter ved det som blir sagt. Jeg valgte derfor å ta med tenkepauser og usikkerhet når de skulle ordlegge seg, i transkriberingen (Tjora, 2017). Jeg noterte ned derfor pauser og uttrykk som «mm» og «ehh». Senere i arbeidet ble småord og pauser fjernet, slik at sitatene skulle bli lesbare. Totalt ble de seks transkriberte intervjuene omtrentlig 60 A4 sider.

4.6 Tematisk analyse

Tematisk analyse er en metode for å identifisere, analysere og rapportere mønstre (tema) i et datasett (Braun & Clarke, 2006). Metoden legger til rette for å se mønstre gjennom ulike faser som gjennomføres. Braun og Clarke (2006) foreslår følgende tre faser: gjøre seg godt kjent med dataene, danne innledende koder, søke etter tema, gjennomgå temaene på nytt og til slutt gi temaene navn. Bli kjent fasen besto for meg av transkriberingen. Etter jeg hadde transkribert alle intervjuene gikk jeg nøye gjennom hvert intervju og ga utsagn jeg fant interessante egne koder. Det er nettopp dette som er hensikten med kodingsfasen, Den gir mulighet for å finne likheter som kan gis samme kode, slik at en etter hvert sitter igjen med flere utsagn innenfor samme kode (Braun & Clarke, 2006). Deretter søkte jeg etter fellestrekk innen kodene, disse fellestrekene ga grunnlaget for ulike tema. Enkelte av kodene kom raskt av seg selv, ettersom mange av trenerne nevne disse i en eller annen form. Dette gjelder eksempelvis kodene «selvjustis» og «kommensalitet». Andre koder kom etter flere runder med gjennomlesning, da mønstrene og sammenhengen mellom utsagn kom tydeligere frem. Resultatet etter å ha gått igjennom alle fasene ga meg en rik besvarelse av dataene, og bidro til at jeg kunne tolke ulike aspekter innenfor forskningstemaet.

4.7 Forskerrefleksivitet

Gjennom intervjuene har jeg som forsker fått innsikt i informantenes livsverden. Dataene som er samlet inn kan forstås på svært ulike måter (Skilbrei, 2019). Det kreves derfor en egen refleksjon av hvordan tolkningen av denne dataen framkomme (Tjora, 2017). For å få innsikt i hvordan trenerne opplever sin trenerrolle på gatelaget har jeg som forsker fått de til å fortelle om sine erfaringer og opplevelser. Disse fortellingene er i seg selv ingen enkel speiling av virkeligheten (Tjora, 2017). Det er altså jeg som forsker som må ta stilling til hva det endelige datamaterialet sier noe om (Skilbrei, 2019). Hvordan jeg forstår materialet tar utgangspunkt i min fortolkningsramme. Forskeren forstår materialet i lys av egne erfaring og forestillinger om andre (Skilbrei, 2019). Videre kan det tolkes i lys av funn i tidligere forskning på samme fenomen (Skilbrei, 2019). En tredje faktor er at materialet tolkes i lys av en eller flere tolkningstradisjoner (Skilbrei, 2019). Det å lese relevant litteratur kan derfor være til hjelp for å tolke materialet. Mine personlige erfaringer som utøver kan være av betydning. Kjennskap til feltet kan også være med seg utfordringer, men det vil også finnes argumenter for at dette er en styrke i forskning (Skilbrei, 2019).

Min personlige erfaring knyttet opp til fotballen, og utdanningen jeg tar innenfor sosialt arbeid kan gjøre at trenerne gir med innpass, og blir mer åpne i dialog med meg. Veien til kunnskap går gjennom erfaring, det vi selv kan oppfatte, observere og få tilgang til gjennom erfaringen fra andre, ved å snakke med dem. Med et slikt syn på forskerrollen blir ikke forskeren en observatør, men heller en som går i dialog med andres erfaringer for å få kunnskap (Skilbrei, 2019). Motsetningen til dette synet er et positivistisk kunnskapssyn, som forutsetter at forskeren skal opptre objektivt og nøytralt for å ikke påvirke dataene (Skilbrei, 2019). Dette vil i min forskning være vanskelig å få til. På grunn av min idrettsbakgrunn kan jeg anta at de jeg intervjuer har likheter med meg (Skilbrei, 2019).

Når trenerne jeg intervjuet snakket om spesifikke øvelser, garderobekultur og utfordringer de møter kunne jeg relatere meg til hva de mente på bakgrunn av mine egne erfaringer. Disse erfaringene ble en ressurs for meg (Skilbrei, 2019). Jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål som egnet seg til å utforske videre tema som dukket opp underveis i intervjuet som ikke sto i intervjuguiden. For eksempel snakket flere av informantene om at spillerne får samme utstyr som de på A-laget. Da kunne jeg tenke tilbake på da jeg selv spilte fotball, og at vi så opp til A-lags spillerne. Da fikk jeg stilt oppfølgingsspørsmål slik som «Hva tror du det betyr for spillerne å ha likt utstyr?».

På den andre siden kan det være en begrensende faktor at jeg har kjennskap til feltet, da jeg som forsker kan ta for gitt det jeg hører informanten sier (Skilbrei, 2019). Tatt for gittheten kan også utspille seg andre veien. Jeg måtte også være observant på om informanten sa «Du vet hvordan det er», eller lignende. På grunn av utdanningen min kunne enkelte informanter svare kort på spørsmål som de trodde jeg selv visste svaret på. Ettersom jeg på forhånd hadde reflektert over at dette kunne skje inntok jeg en nysgjerrig rolle, og va informanten utdype videre. Gjennom refleksivitet ble jeg bevisst min egen fortolkningsramme, dette bidro det til at jeg ikke mistet forskerblikket. Jeg kunne forstå det som sies gjennom det felles språket jeg hadde med informantene (Skilbrei, 2019). Ved at jeg reflekterte egne erfaringer har jeg forsøkt å sikre at dataen ikke blir for preget av meg som forsker. Forskerens erfaringer, meninger og preferanser er både det som gjør forskning mulig, og noe som kan svekke dens verdi (Skilbrei, 2019). På den ene siden har jeg kjennskap til feltet, men på den andre siden handler store deler av intervjuet om arbeid med mennesker med rusrelaterte utfordringer. Dette er et felt jeg har lite erfaring fra. Dette gjør at jeg får en viss distanse til delene av intervjuet som handler om hvordan de arbeider med utøverne sine.

4.8 Forskningens kvalitet

Tjora (2018) viser til tre kvalitetskriterier når det kommer til kvalitativ forskning, pålitelighet (reliabilitet), gyldighet (validitet) og generaliserbarhet. Transparens og refleksivitet står også sentralt når en skal vurdere kvaliteten på kvalitativ forskning (Tjora, 2017). Jeg vil derfor benytte meg av disse begrepene når jeg nå skal diskutere masteroppgavens kvalitet.

Pålitelighet omhandler en sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet (Tjora, 2017). For eksempel er funnene i studien samlet inn på en systematisk måte. Gjennom analysen settes det tydelige krav til datagenerering, kriterier for hvordan analysen blir utviklet fra empirien, og hvordan teoriene gjøre relevante (Tjora, 2017). Det fremkommer her hvilke valg som er tatt i prosessen, og hvordan koding og kategorisering ble gjennomført. I metodekapittelet (kapittel 4) blir de metodiske valgene gjort rede for. Det beskrives her for leseren hva jeg har gjort, noe som vil øke oppgavens transparens (Tjora, 2017). Transparens kan fungere som et verktøy for økt pålitelighet, i tillegg handler det om hvor nyansert analysen og metoden blir lagt frem (Tjora, 2017). Innenfor den fortolkende tradisjonen som kvalitativ forskning baserer seg på, vises det til at en fullstendig nøytralitet til temaet det forskes på ikke kan eksistere (Tjora, 2017). Det vil alltid finnes ett eller annet engasjement. Det er derfor viktig å gjøre rede for hvordan min posisjon kan påvirke forskningsarbeidet, noe jeg har gjort i kapittelet om forskerrefleksivitet.

Det blir derfor ikke gått nærmere inn på hvordan min rolle kan påvirke tolkningen av data. Videre handler gyldighet om en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, og det fenomenet man undersøker (Tjora, 2017). Som forsker kan man forsøke å styrke gyldigheten på flere måter, for eksempel gjennom oppgavens faglige forankring og metodevalg (Tjora, 2017). Gjennom å gjøre rede for valgene jeg har tatt for å samle inn data inviterer jeg leseren til å ta kritisk stilling til forskningens relevans.

4.9 Etisk refleksjon

I alle typer forskningsprosjekt vil det være etiske betraktninger en må forholde seg til, og det stilles dermed en form for etisk sans til meg som forsker (Tjora, 2017). Jeg som forsker kommer tett på de jeg skal forske på gjennom dybdeintervju (Tjora, 2017). Vanlig høflighet er derfor et godt utgangspunkt for etisk god forskning. I tillegg stilles det strenge krav til håndtering av datamaterialet, og hvordan dette lagres for eksempel.

4.9.1 Informasjonsskriv og samtykkeskjema

For å sikre at informantene deltar frivillig benyttet jeg meg av samtykkeskjema. Hensikten med dette var at informantene skulle være godt informert om forskningen og være opplyst om konsekvensene ved deltakelsen. Ettersom prosjektet krevde at jeg innhentet personopplysninger slik som navn, kjønn og alder ble prosjektet meldt inn til Sikt (se vedlegg 3). I informasjonsskrivet ble formålet med oppgaven presentert, videre la jeg vekt på å belyse hva deltakelse i prosjektet vil innebære, rettigheter informantene har, og at det samtykket når som helst kan trekkes tilbake. Samtykkeskjemaet la også vekt på hvordan personvern, anonymisering og hvordan personopplysninger ville bli ivaretatt underveis i prosjektet. Ved å ha et forståelig og tydelig informasjonsskriv i tillegg til samtykkeerklæring håpte jeg at informantenes tillit til meg ville forsterkes. Tillit, konfidensialitet, respekt og gjensidighet bærer prege kontakten vi har med informantene (Tjora, 2017). Tillit er en sentral del ved relasjoner og kommunikasjon i et samfunn hvor gjensidig respekt mellom aktører forventes (Tjora, 2017). I min masteroppgave besto den gjensidige tilliten også i at jeg som forsker hadde tillit til at informantene møtte opp til avtalt tidspunkt og svarte på spørsmålene på en ordentlig måte. Informantene viste tillit til meg gjennom at de for eksempel før intervjuet ble avsluttet snakket om at de syntes temaet for oppgaven var viktig, noe som kan tyde på at de har tillit til meg som forsker og at jeg fremstiller datamaterialet på en skikkelig måte.

Informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen ble utformet etter mal fra Sikt, og sendt til informantene på mail. I intervjuene ble samtykke gitt muntlig, dette ble tatt opp på lydopptaker. Der hvor informantene selv ønsket det ble også samtykkeerklæringen skrevet under, scannet og sendt på mail tilbake til meg. Selv om alle deltakerne ga samtykke til å delta i intervjuet, er det vanskelig å si at de ble tilstrekkelig opplyst før de ga samtykke. Det var derfor viktig at jeg som forsker gjennomførte intervjuene på en etisk ansvarlig måte, både i intervjusituasjonen og i analysen av datamaterialet.

Jeg som forsker har et ansvar for at informantene ikke blir utsatt for skade eller alvorlige belastninger. Som kvalitativ forsker er jeg nødt til å være bevisst at jeg utsetter informantene for den risikoen når jeg inviterer de til å delta i prosjektet, da informantene kan oppleve det som problematisk å bli tolket i forskeren sitt perspektiv. Jeg som forsker må ha fokus på å samle inn data bredt og nyansert. Motsetningen til dette kan være at forskeren er selektiv i hvilken informasjon som samles inn, noe som kan gi et skeivt bilde av materialet. Derfor er det viktig å fremheve sentrale tendenser i datamaterialet, slik at presentasjonen av materialet oppleves som relevant. Etter å ha gjennomført tematisk analyse føler jeg meg trygg på at tendensene jeg vektlegger er relevant i presentasjonen av datamaterialet. Ettersom analysen førte til at mønstre i datamaterialet kom tydeligere frem.

4.9.2 Forskerens behandling av informantene

Underveis i intervjuene er det viktig at forskeren har respekt for deltakernes privatliv. Det betyr at det må hele veien vurderes hvilke spørsmål som stilles slik at intervjupersonen ikke forteller informasjon de vil andre på i ettertid. I et av intervjuene jeg gjennomførte fortalte informanten personlig informasjon, dette var heller ikke relevant for å belyse oppgavens problemstilling. Informanten uttrykket at han ikke ønsket at dette skulle skrives ned, eller brukes videre i oppgaven. For å bevare det forskningsetiske fortalte jeg informanten at dette ikke ville bli brukt i oppgaven, og det ble heller ikke transkribert. I resten av de intervjuene jeg gjennomførte var få av spørsmålene personlige, og fikk ikke inntrykk av at informantene delte informasjon de vil angre på i ettertid. Uavhengig av dette informerte jeg informantene om at de kunne ta kontakt med meg i ettertid dersom det skulle være ønskelig. Samtlige informanter sa også at det bare var for meg å ta kontakt dersom jeg trengte det. – Videre gir intervju som blir gjennomført over internett særskilte etiske utfordringer som må tas hensyn til. Dette gir meg et spesielt ansvar for å beskytte deltakernes privatliv og konfidensialitet. Derfor forsøkte jeg i intervjuene å gjøre det tydelig da vi gikk fra småprat til å starte intervjuene. Gjennom å skape en tydelig grense mellom privat og offentlig kommunikasjon håpte jeg å gi informantene trygghet i intervjusituasjonen. Retningslinjene for samtykke gjelder både for fysiske intervju og nettbaserte intervju. Det innebærer at informanten får tilstrekkelig informasjon om prosjektet og at jeg forsikret informanten om muligheten for å trekke seg fra intervjuet.

4.9.3 Håndtering av tredjepersons informasjon

Behandling av tredjepersoners informasjon var et annet etisk aspekt jeg var nødt til å reflektere over. Personidentifiserbare opplysninger om andre personer enn utvalget selv, blir regnet som tredjepersonopplysninger (Sikt, 2024). Dette kan være både direkte eller indirekte identifiserbare opplysninger. I intervjusituasjonen med trenerne kunne det komme frem tredjepersonopplysninger dersom jeg ikke var obs på hvordan jeg stilte spørsmål. Jeg hadde derfor ikke skrevet ned spørsmål i intervjuguiden som gikk på enkeltpersoner, og var observant på at jeg i intervjuet ikke stilte spørsmål som kunne rette seg mot individer på laget. Jeg stilte heller spørsmål som kunne generaliseres på gruppenivå, slik som for eksempel "Hvilke endringer har du sett hos dine spillere?"

Da opplysninger på gruppenivå ikke blir å regne som opplysninger om tredjeperson, ettersom trenerne da snakket om spillerne i flertall (Sikt, 2024). Ifølge Sikt (2024) går det fint å innhente tredjepersonopplysninger så lenge det er relevant for formålet med prosjektet. I denne studien vet vi at majoriteten av spillerne har heller har hatt rusmiddelutfordringer, ettersom de er spillere på et gatelag.

Jeg opplevde ingen situasjoner hvor trenerne oppga tredjepersonopplysninger. Det fremsto for meg som at trenerne var spesielt opptatt av å holde seg på fortellinger om gruppa som helhet, noe som kan handle om tillitsforholdet trenerne har mellom seg og sine spillere. Dette kan også komme av at spørsmålene jeg stilte ikke gikk på enkeltpersoner. Jeg var uansett forberedt på at dette var noe som kunne skje, da trenerne skulle komme med eksempler på hvilke endringer de har sett hos sine spillere. Intervjufasen stilte også krav til meg som intervjuer da jeg må følge godt med slik at jeg også har mulighet til å stanse informantene om jeg skulle legge merke til at det kan komme gjenkjennbar informasjon om tredjeperson. Slik kunne jeg ha muligheten til å fryse situasjonen. Dersom det skulle skje, hadde da vært nødt til å informere om informantene om tredjepersonsopplysninger, og hva dette innebærer. Videre hadde dette vært vesentlige endringer i behandling av personopplysninger (Sikt, 2024). Jeg hadde da måttet oppdatert meldeskjema hos Sikt. Jeg behandlet personvernopplysningene i min studie etter personvernforordningen art. 6 nr. 2 bokstav a og personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a (Sikt, 2024).

4.9.4 Konfidensialitet

For å videre behandle informantene på en god måte, var jeg opptatt av konfidensialitet. Konfidensialitet er ment til å beskytte informantenes privatliv. Derfor må teksten utformes slik at ingen av forskningsdeltakerne kan gjenkjennes i publikasjonen av oppgaven, på bakgrunn av intervjuene. Et tiltak jeg benyttet meg av for å sikre anonymitet var å avgrense biografisk informasjon. Jeg har gitt informantene pseudonym, og alder har blitt avgrenset til over eller under 40 år. Andre opplysninger som ikke er vesentlige for oppgaven slik som boplass, familieforhold og etnisitet har blitt utelatt. Videre har alle sitat blitt gjenfortalt på bokmål. Teksten har dermed ikke blitt endra slik at det har gått utover innholdet, og informantenes budskap har blitt ivaretatt. Gatelagene har et tett samarbeid med hverandre, og det er tenkelig at trenerne har god kjennskap til hverandre. Likevel er det ikke sikkert at trenerne nevner for hverandre at de har deltatt i studien. På bakgrunn av dette må jeg være bevisst på å anonymisere sitat hvor enkelte kan kjennes igjen.

Alle intervjuene ble tatt opp ved hjelp av diktafon lånt fra NTNU. Deretter ble de lastet opp på en PC hvor kun jeg hadde tilgang til filene. Lydfilene ble deretter håndtert i tråd med SIKT og NTNU sine anbefalinger for datasikkerhet. All data som har blitt behandlet under denne masteroppgaven har blitt håndtert etter lov om personvernopplysninger etter personverntjenester.

Kapittel 5: Resultat og diskusjon

I dette kapitelet blir erfaringer, opplevelser og refleksjoner fra trenerne på gatelaget presentert i lys av teori. Datamaterialet er systematisert etter den tematiske analysen jeg beskrev nærmere i metodedelene (kapittel 4). Tema som blir presentert underveis i kapitlet er basert på hva informantene har vektlagt som viktig. Videre har det vært relevant for å belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene. Gjennom den tematiske analysen var det tre hovedtemaer som skilte seg ut: Fotballen som en form for behandling, trener-spiller relasjonen, og klubbens arbeid for å ivareta spillernes psykiske helse. Informantene forteller om en kompleks tilnærming til sine spillere, hvor de også benytter seg i stor grad av apparatet og mulighetene som finnes i og rundt klubben. Trenerne beskrev også hvordan spillerne har endret seg etter å ha blitt en del av gatelaget. Funnene skal drøftes i lys av teori om tilhørighet og selvbestemmelse.

5.1 Fotball som en form for behandling

Gatelagsmodellen i Norge har fått en økt oppmerksomhet de siste årene på grunn av sitt inkluderende tilbud. Gatelag er et lavterskel-fotballtilbud for alle personer over 18 år som har eller har hatt rusrelaterte utfordringer. Gatelagsmodellen har som formål å bruke fotballen som et verktøy for inkludering og utvikling for mennesker med rusutfordringer som opplever og ha havnet utenfor samfunnet. Den første toppfotballklubben i Norge som startet opp gatelag var Fredrikstad fotballklubb, tilbake i 2022 (Fotballstiftelsen, 2020b).

Videre skulle gatelagsmodellen være bærekraftig for samfunnet for øvrig (Fotballstiftelsen, 2020b). Gjennom deltakelse i gatelaget har mennesker kommet ut i jobb og blitt en bidragsyter i lokalsamfunnet. Støtte og engasjement fra samfunnet rundt klubbene har vært viktig. Prosjektet ble en stor suksess for deltakerne, gode resultater gjorde at også flere klubber fulgte etter (Kobro et al., 2019). Ettersom flere lag startet opp gatelag ble det ett behov for å koordinere satsningen, og i 2015 ble Fotballstiftelsen etablert.

Totalt finnes det nå 30 gatelag over hele landet (Fotballstiftelsen, 2020b). Fotballstiftelsen viser til at i 2022 var 1200 spillere innom treningene i regi av gatelagene. På bakgrunn av dette har 240 av disse kommet ut i lønnet arbeid, skole eller arbeidstreningstiltak (Fotballstiftelsen, 2020b). I motsetning til den tradisjonelle fotballen innehar ikke gatelagsfotballen et like sterkt resultatfokus (Friedrich & Mason, 2017). Gatelagene har på sin side et styrket fokus på fellesskap, mestring og personlig utvikling. Fotballstiftelsens overordnede mål er at spillerne skal oppleve mestring og utvikling gjennom trygge og inkluderende rammer. (Fotballstiftelsen, 2020b).

Dermed skal fotballen fungere som et bindeledd mellom mennesker fra ulike bakgrunner:

«Det er jo mange forskjellige historier, og de har jo forskjellige behov. Men allikevel er det jo fotballens kraft. At jeg og vi behandler jo de her som fotballspillere. Det betyr ikke så mye for meg hva de gjør på fritida si. Men når de er hos meg på (...), så er det på en måte fotballens indre justis som har betydning. Også har vi jo de gode historiene. Vi får noen ut til jobb, vi når noen ut til skole.» (Audun)

Sitatet tyder på at gatelagene leverer etter gatelagsmodellen sitt formål. Gatelagene fungerer som en arena hvor mennesker med rusutfordringer får mulighet til å opparbeide seg faste rutiner gjennom fysisk aktivitet (Friedrich & Mason, 2017). Fotballstiftelsen har også et spesielt fokus på at spillere gjennom trening skal få en fremtid innenfor arbeidslivet (Thompson et al., 2019). Flere av trenerne forteller i intervjuet at de har trent spillere som etter deltakelse i gatelaget har tatt steget ut i skole og arbeid. På bakgrunn av resultater fotballstiftelsen kan vise til ser ut til at gatelagsmodellen har en unik evne til å skape positiv endring hos spillerne på gatelagene (Oslo Economics, 2023). Studier innenfor rusavhengighet viser at kun 13 prosent blir rusfrie etter endt rusbehandling (Dutra et al., 2008), mens McLellan et al. (2000) fant ut at omtrent 40-60 prosent faller tilbake til rus innen et år etter behandling. Gatelagene på sin side leverer 6000 rusfrie timer i uken gjennom sine faste treninger og kamper (Fotballstiftelsen, 2020b). Filosofien bak ordningen er at mennesker som har havnet lengst utenfor arbeidslivet, og som har vært gjennom ulike typer behandling og kurs, skal fanges opp (Oslo Economics, 2023). Gatelagene skal skape grunnlaget for varig endring hos spillerne gjennom fysisk aktivitet og faste rutiner:

«Vi som fotballklubb skal tilby et helprofesjonelt opplegg til dem. Og se at det er fotball de kommer for, det er et møtepunkt. Det kommer mye gode rutiner. Det er fotball, uansett hvilken bakgrunn de har, hvor de kommer fra, hvor de bor, hva de på en måte sliter med utenom når man er her. Jeg bryr meg om det, men når de er hos oss, så er de en fotballspiller med en drakt. Og den drakten er (...) hos oss. (...). Så på en måte skal de føle at dette er et fristed. Da skal de ikke tenke på de tingene de sliter med. Det er et fristed, også skal man hjelpe dem. Prøve å få dem til å prate med en ruskonsulent. Eller hvis de trenger behandling, at man kan motivere dem til det etter hvert.» (Audun)

Det helprofesjonelle opplegget Audun sikter til er for det første at lagene sin daglige aktivitet driftes av kvalifiserte fotballtrenere, med ulik fag -og yrkesbakgrunn. Trenerne forteller om sin yrkesbakgrunn i intervjuene som ble gjennomført. Tre har sosialfaglig og pedagogisk utdanning, mens de resterende tre har opparbeidet seg erfaring og kunnskap gjennom mangeårig arbeid i andre type yrkesretninger. For det andre legger klubbene til rette for servering av mat i forbindelse med trening og kamp. Det blir også arrangert sosiale aktiviteter utenfor treningene (Fotballstiftelsen, 2020b). For det tredje får spillerne utdelt nødvendig utstyr dersom det trengs.

Dette kan være fotballscho til å bruke på kamper, eller håndklær som kan brukes til dusjing etter trening (Fotballstiftelsen, 2020b). Utstyr kan ha betydning for spillernes tilhørighet, da tilgangen på riktig og brukbart utstyr kan gjøre det slik at ingen trenger å bli satt på sidelinjen på grunn av mangel på utstyr (Baumeister & Leary, 1995).

Videre kan felles utstyr bidra til å skape en allmenn identitet og samhold i laget, samt at det kan bidra til å bygge en økt følelse av tilknytning til lokalmiljøet:

«Derfor er det her så bra tilbud, det er jo at dem blir tatt imot i en fotballklubb. Dem blir ikke sett på som en som har drevet aktivt med rus, eller.. De får jo et sånn samhold når dem kommer inn og blir stolt når dem tar på seg klubblogoen.»
(Aksel)

Rusmiddelavhengighet rammer mennesker på bakgrunn av flere årsaker. Faktorer som kan spille inn er for eksempel søken etter tilhørighet (Bramness, 2014). Likt utstyr som eksempelvis treningstøy kan bidra til å skape en felles identitet hos spillerne. Dette kan være med på å styrke tilhørigheten og samholdet innad i laget. For mennesker med ROP-lidelser som ofte kan havne utenfor samfunnet, kan noe så enkelt som likt lagsutstyr være med på å gi de følelsen av tilhørighet som vi mennesker aktivt søker etter (Yates & Payne, 2006). I følge Baumeister og Leary (1995) har vi mennesker et naturlig tilhørighetsbehov som må dekkes, slik kan det også forklares hvorfor vi mennesker melder oss inn i idrettslag. Vi har behov for sosial kontakt. Videre kan det like utseende som samme type utstyr gir, skape en følelse av tilknytning til klubben og lokalsamfunnet som spillerne representerer (Baumeister & Leary, 1995). På bakgrunn av toppfotballklubbens ønske om å bidra til lokalsamfunnet er de med på å skape trygge og inkluderende fellesskap som igjen skaper tilhørighet til klubben og til samfunnet (Kobro et al., 2019). Dette gjør trenerne i klubben gjennom øvrig samarbeid med NAV og kommunen.

5.1.1 Samarbeidet med kommunen

Et viktig aspekt ved gatelagsmodellen er samskapingen mellom klubbene, fotballstiftelsen, NAV og kommunen (Oslo Economics, 2023). Legger man en statsvitenskapelig definisjon til grunn defineres sosial samskaping som at offentlige og private og/eller sivile aktører arbeider sammen gjennom å dele kunnskap og ressurser med hverandre (Røiseland & Lo, 2019). Selv om det er klubbene, med trenerne i front, som organiserer aktiviteten i gatelagene, skjer dette i tett samarbeid med Fotballstiftelsen, NAV og kommunen (Kobro et al., 2019). Det er derfor viktig å også se nærmere på samarbeidet de imellom for å få en bredere forståelse av hvorfor trenerne lykkes med sitt arbeid.

Et aspekt som trenerne trekker frem i intervjuene for at de lykkes, er at samarbeidet førte til at trenerne opplevde å ikke stå alene i arbeidshverdagen:

«Vi har jo et team rundt her, vi er ikke her alene.» (Audun)

«I tillegg så har vi en par andre i apparatet rundt oss med sosialfaglig kompetanse som skal gjøre at vi skal få fanget opp alt, utover at vi selvfølgelig har klubben i ryggen hvis vi skal ha behov for noe mer.» (Atle)

Å kunne ha en prosess hvor trenerne har noen å samarbeide med når det skal tas beslutninger som angår spillerne virker å være viktig for trenerne for å fremme rettferdige og objektive beslutninger (Killengreen, 2011). For det første kan det å forhøre seg med andre trenere og støtteapparatet rundt kunne gi et bredere perspektiv på situasjonen som skal avgjøres (Aggarwal & Woolley, 2013). Flere av informantene viser til at å involvere andre perspektiver i prosessen vil kunne gi en dypere innsikt som kan bli avgjørende for å ta beslutninger (Killengreen, 2011). For det andre fortalte trenerne at det var viktig for de å oppleve at de ikke sto alene i jobben og, i avgjørelser de måtte ta av ulike årsaker. For eksempel kan innspill fra andre enn treneren alene bidra til å minske presset som kan oppstå dersom han alene skal stå ansvarlig for en avgjørelse. Trenerne hos gatelagene forteller om en kompleks spillergruppe som gjør at de av og til må ta avgjørelser som kan ha stor innvirkning på enkeltspillere, men også på laget som helhet:

«Det skjer jo ting hele tiden, det er jo en målgruppe som er uforutsigbar, for å si det sånn (...) Det er tøft og stå i. Men da har vi fått et vedtak fra vårt styre, i stedet for at det var jeg og han andre eller tredje som har utestengte fra kamper. Så det er på en måte et knepp opp med en daglig leder i et styre, som har tatt avgjørelse i samråd med oss.» (Audun)

Det virker som at å inkludere andre i beslutningsprosesser som kan være inngripende for spillernes deltakelse i laget, gjør at trenerne føler støtte og trygghet fra omgivelsene rundt. Avgjørelsen Audun viser til i sitatet ble tatt for å sette et eksempel for resten av laget. Dette kan igjen bidra til at beslutningene som tas er for det beste for lagets og spillernes utvikling (Killengreen, 2011). Å kunne ta gode avgjørelser kan være viktig for å fremme en positiv kultur i laget. Det ser også ut til at trenernes tette samarbeid med kommunen gjør det lettere for de å råde spillere til å ta kontakt med ulike hjelpeinstanser.

5.1.2 Trenerne som er bevisst sine begrensninger

Tett samarbeid og støtte med andre trenere, klubben for øvrig og andre instanser kan bidra til økt utveksling av ideer og erfaringer. To av informantene hadde sosialfaglig bakgrunn på bachelor og/eller masternivå, mens en annen hadde annen type relevant utdanning på masternivå. De resterende tre informantene hadde ingen utdanning som av de selv så på som relevant for arbeidet de nå utøvde. Ifølge Kobro et al. (2019) er det flere trenere i gatelagsfotball som ikke har relevant utdanning. Dette er derfor ikke et ukjent fenomen. Uavhengig om trenerne hadde utdanning innenfor feltet eller ikke var de opptatt av å kunne ha noen å dele erfaringer, opplevelser og beslutninger med. At trenerne selv fremsnakker teamet rundt laget, og opplevelsen av å ikke stå alene i avgjørelser og situasjoner som hadde oppstått kan bety at dette er en genuin følelse. Viktigheten av samskapingen, og tett samarbeid, begrunnes også med at trenerne kjenner sine egne begrensninger, og hva de kan hjelpe spillerne med:

«Vi vet jo hva som er våre begrensninger og hva vi kan bidra med å gjøre. Vi ser jo fort når ting blir sånn at "her må vi sende videre" eller kontakte andre. Da spør vi gjerne om det er greit å ha en prat med andre, en til en. Er det OK at vi kontakter dem, eller de som kan hjelpe? De er med og bestemmer og tar den avgjørelsen selv. Vi er veldig obs på at vi ikke skal rote oss bort i det som går på det psykiske, men og andre ting. Så der vi ikke strekker til, eller føler at "her skal vi ikke rote bort" eller være med på noe, så blir vi på en måte en som sender videre til de som har kompetanse på det. Man kan gjerne prate og ha en god dialog og hjelpe til å finne løsninger, men når du ser at dette her er vanskelig, må man bare ta en prat og si: Hei, det er OK, jeg er her og klar til å hjelpe deg med dette. Men vi kan sikkert høre med den eller den, av instanser eller personer. Da gjør vi det.» (Arne)

Sitatet viser at Arne bruker autonomi i sin relasjon med spillerne. Når han får følelsen av at det er behov for annen type kompetanse henviser han de videre til for eksempel ruskonsulenten. Ettersom Arne foreslår at de kan høre med andre mulige relevante personer, gis spillerne mulighet til selvbestemmelse og påvirkning i avgjørelser som skal fattes på vegne av dem (Deci & Ryan, 2000). At trenerne gir spillerne rom for involvering og beslutningsmyndighet kan være med på å påvirke deres motivasjon. Selvbestemmelsesteorien påstår at vi mennesker motiveres av å bli involvert, slik vil en kunne føle på en forpliktelse på grunn av medbestemmelse og egenkontroll (Vallerand, 2000). Tidligere tenkte man at ytre påvirkning, slik som belønning, ville være med på å fremme den indre motivasjonen. I dag vet vi at ytre påvirkning kan føre til det stikk motsatte. Belønning kan for eksempel være med på å hemme den indre motivasjonen (Deci & Ryan, 2000). Grunnen er at når vi utfører en handling ut ifra den indre motivasjonen gjør vi dette fordi vi føler en bestemt kontroll over egen situasjon (Vallerand, 2000).

Det at Arne inkluderer spillerne i avgjørelsen om å gå videre med utfordringer de står overfor, kan være med på å nettopp styrke den indre motivasjonen. Dette er viktig fordi selvbestemmelse er et menneskelig behov, og handler om nettopp det å ha en følelse av å ha kontroll over omgivelsene vi omgås i (Vallerand, 2000).

Følelsen av selvbestemmelse kan oppnås på ulike måter. Eksempelvis kan det foregå på den måten som beskrives i sitatet over. Her brukere treneren aktiv lytting og inviterer spillerne til å komme med egne synspunkter angående avgjørelser som skal tas. Dette kan for eksempel handle om avgjørelse angående om spilleren skal ut i arbeidstrening. Trenerne ser ut til å legge til rette for å høre spillernes synspunkter både gjennom formelle samtaler, men også gjennom mere uformelle samtaler ute på treningsfeltet. Det er spesielt disse uformelle samtalene som finner sted ute på feltet eller under måltider, som ser ut til å kjennetegne gatelagene:

«Det jeg synes er veldig viktig for gatelagene er jo de små samtalene man får. Jeg merker at mange av spillerne som kommer inn til gatelagene, når jeg har pratet med andre gatelagsledere, de sier mye av det samme. Når man får inn spillere på gatelaget, er det ofte sånn at spilleren kan ha et litt anstrengt forhold med NAV eller kommunen. Og disse møtene som er i gatelaget, så har du muligheten til de små samtalene ute på feltet. Det gjør at du får en liten oppdatering på hvordan det går. Er det noe man kan hjelpe til med. Noe som også sørger for at spillere føler seg ivaretatt.» (Andreas)

Gjennom de små samtalene slik Andreas forteller om, ser det ut til at trenerne er bevisst sin rolle til å kunne påvirke spillernes forhold til NAV, men også hvordan spillerne har det ellers på laget. Å føle seg ivaretatt slik trenerne beskriver kan være en avgjørende rolle for å fremme tilhørighet innad i felleskapet. Opplevelse av omsorg og støtte fra trenerne vil kunne legges grunnlaget for en følelse av å bli akseptert for den man er (Baumeister & Leary, 1995). Det kan derfor se ut til at trenerne besitter en sentral rolle i å gi spillerne emosjonell støtte som er viktig for følelsen av tilhørighet. Også Arne forteller om hvordan han som trener støtter sine spillere gjennom samtaler:

«Det kan være ganske mye for enkelte i perioder. Vi er de eneste personene som tar seg tid til å lytte og høre når de har utfordringer og problemer med ting. Vi dømmer jo ingen. Vi er ikke opptatt av hva som er rett og galt, men heller være en de kan prate med, få ut frustrasjon på noen ganger, eller spørre om råd. Det tar vi oss ofte av. Uten å få for mye inn i rollen til fagfolk, men prøve å få dem til å ta gode valg. Sånne ting. Hjelp dem hvis det er ting de ikke får til.» (Arne)

På bakgrunn av det Arne beskriver ser det ut til å være viktig for trenerne å hjelpe spillerne til å utvikle seg også utenfor banen. At trenerne aktivt forsøker på dette, kan tyde på et tett og godt samarbeid med kommunen. Trenerne i gatelagsfotballen ser ut til å ha en unik mulighet til å påvirke spillerne positivt gjennom samtaler (Kobro et al., 2019). Videre ut ifra hva trenerne forteller ser de også ut til å variere mellom å gi råd og veiledning, og det å bare lytte:

«Hvis ingen har problemer så sitter jeg og snakker med dem. Det er det å være til stede for dem, og bare lytte til dem, og bidra med det jeg kan.» (Aksel)

Trenerne ser ofte ut til å være aktive lyttere i samtalen med sine spillere. Slik kan trenerne legge føringene for en samtale hvor spillerne får fortelle åpent om sine indre tanker. Videre får de uten påvirkning kunne vurdere konsekvensene av egne handlinger (Vallerand, 2000). At trenerne kjenner spillerne godt gir de en mulighet til å få en større forståelse av deres utfordringer, bakgrunn og mål.

Gjennom det tette båndet kan trenerne innrette seg etter hvem de snakker med, og kunne gi tilpasset råd og veiledning. Trenerens tilgjengelighet ser ut til å være en annen sentral faktor som kan påvirke spillernes utvikling (Friedrich & Mason, 2017). Flere av trenerne forteller at de er opptatt av å gi råd til spillerne om hva som er lurt og ikke å gjøre. Det kan derfor se ut til at trenerne er støttende, bestemte og empatiske. Dette

Trenerens tette relasjon til spillerne gjør at de kjenner deres mål og begrensninger godt, noe som er viktig i det spillere ønsker å ta steget ut i arbeid og utdanning.

5.1.3 Trenerens rolle for at spillerne tar et steg videre

I samarbeid med NAV og kommunen spiller trenerne en sentral rolle i arbeidet med at spillere kommer seg ut i utdanning og jobb. For å kunne gi spillerne arbeidstrening inkluderes ofte miljøet rundt klubben, eller lokale bedrifter (Oslo Economics, 2023). Spillerne får mulighet til å få praktisk erfaring, referanser og nettverk ute i arbeidslivet. Veien til studier og fast arbeid kan føles lang og overveldende for mennesker med bakgrunn fra rus (Yates & Payne, 2006). Gatelagens rolle blir derfor å fungere som en alternativ vei inn i møte med arbeidslivet. Informantene forteller om spillere som selv kommer og ønsker å ta stege videre ut i skole eller jobb:

«Hvis det er noen som skal ut til jobb, så bruker vi jo sponsorene her. Og hører om det kan være aktuelt. Men da er det jeg som avgjør om de er klare. De kan mene de er klare selv, men hvis ikke jeg ser det på dem, så er det ikke noe vits å sende dem ut. Da er det fort gjort å brenne seg. (...) Det er mitt ord som gjelder. Selv om de vil selv, men jeg er ikke urettferdig.» (Aksel)

Aksel har over tosfret antall års erfaring som gatelagstrener. Dette gjør at han har god kjennskap til sine spillere, samtidig som han vet hvilke krav arbeidsplassene stiller. Også flesteparten av de andre trenerne har lang trenerfaring fra gatelagene, noe som betyr at de over tid har samarbeidet med NAV og kommunen, og blitt godt kjent med disse instansene. Dette ser ut til å ha gitt trenerne en unik kjennskap til strukturene og prosessene som er i en arbeidstreningsfase (Kobro et al., 2019). Flere av trenerne forteller at de har en ruskonsulent som er tilknyttet laget. Rollen som ruskonsulent har, er ifølge Oslo Economics (2023), en allsidig og inkluderende rolle. Ruskonsulentene bistår med alt fra å lage CV, følge spillerne på jobbintervju og mental støtte. Noe som kan være med på å overvinne utfordringer fra tidligere jobbsøking.

Ut ifra det trenerne forteller har de ofte møte med blant annet ruskonsulenten:

«Vi har jo siden oppstarten hatt fast møte hver mandag. Så da er ruskonsulenten her, NAV og veileder her, begge trenerne fra laget, og da kontakten fra arbeidstreningsplassen. Så vi sitter hver mandag og prater om opplegget.» (Audun)

De faste møtene gjør det mulig for alle parter å holde seg oppdatert på status på spillerne. På bakgrunn av hva trenerne forteller ser det ut til at klubbene sine fasiliteter, slik som stadionanlegget, er godt egnet som møtelokaler når de ulike instansene skal treffes. Samarbeidet mellom klubbene og kommune ser ut til å foregå noe ulikt fra klubb til klubb (Kobro et al., 2019). Informantene så ut til å ha et klart og tydelig samarbeid med kommunen, som har vart over en lengre periode, og trenerne innehar en sentral rolle i dette samarbeidet:

«Vi samarbeider også med rustjenesten, eller vi har med en ruskonsulent. Så vi snakker mye med dem, og hvis folk har noen problemer så prøver vi å hjelpe dem. Og så har vi også samarbeidet med NAV. Med tanke på hvis noen har problemer med å gjelde, eller har lyst til å få hjelp.» (Aksel)

Som sitatene viser, organiserer trenerne samarbeidet med NAV og kommunen på ulike måter. Enkelte av trenerne har faste møter hvor blant annet en fast ruskonsulent og/eller NAV deltar. Audun kunne fortelle at i disse møtene snakker de blant annet om spillerne, og hvordan det går med de ute i for eksempel arbeidstrening. Slik får både trenerne og ruskonsulenten fulgt opp spillernes utvikling, på og utenfor banen. Disse møtene gjør det mulig for spillerne og kommunen å følge opp spillerne tett. Trenerne trekker frem ruskonsulenten i kommunen som en viktig medhjelper i arbeidet med spillerne:

«Jeg snakker med henne (ruskonsulenten) hver dag om spillere. Så hvis det er en som har rykket ut, så samarbeider jeg med henne, og prøver å få den inn på avrusning, eller drar ut finner den. Hvis det er den type problemer, eller hvis det er noen som vil ut i jobb, trenger hjelp til noe penger, så prater vi sammen. Og så går vi gjennom alle spillerne, som regel en gang i uka, da. Og vi tar en sånn kort oppsummering på hva jeg vet, og hun vet. Og så gjennomfører vi alltid to spillesamtaler med alle som er her, to ganger i året. Det er hun med på. Og så er hun med på ... Når vi har bortekamper og hjemmekamper, så er hun med. Og hvis det er noe andresosiale arrangementer, så er hun med.» (Aksel)

Gjennom det Aksel forteller ser vi at samarbeidet med kommunen er tett. I tillegg bruker trenerne treningsøktene som en arena for å skape trygge og gode rammer rundt samarbeidet med kommunen:

«Her har vi jo kommunen med på laget. Som også ofte er med og spiller på treninger nå. Det gjør at man møtes som like. Når man er ute på banen så spiller man, og har det gøy. Så kan du ta de små samtalene. Det er ufarlig å gjøre det.»
(Andreas)

Trenerne forteller at flere av spillerne tidligere kan ha hatt et ublidt møte med NAV og kommunen, og på bakgrunn av dette har et anstrengt forhold til kommunen, og er skeptiske til instansene. Barrierene for å søke hjelp kan ofte være høyere for mennesker med ROP-problemer, eksempelvis kan de unngå å søke hjelp til arbeid, utdanning, økonomi eller boforhold. (Semb et al., 2016). Kommunen Andreas samarbeider med er derfor med på treningene, for å bryte barrieren som kan ha oppstått mellom spillerne og kommunen. Eksempelvis kan deres tillit til NAV være svekket. Tilliten kan ha blitt påvirket av for eksempel aktivitetskravet i forbindelse med sosiale ytelser (Leseth et al., 2020).

På den ene siden kan denne typen av aktivisering av brukerne bidra til økt myndiggjøring og ansvarliggjøring, som igjen påvirker mestringfølelsen og tilliten (Leseth et al., 2020). På den andre siden kan det å bli tvunget til noe som ikke oppleves som meningsfullt, oppleves som en form for overstyring av folks ønske om å bestemme over seg selv (Lidén & Traetteberg, 2019). Denne typen følelse kan gå utover brukernes autonomi (Deci & Ryan, 2000). Videre har studier vist at brukere i møte med NAV har opplevd uforutsigbarhet, og opplevd NAV som kontrollerende og moraliserende (Lundberg, 2012). Også saksbehandlere i NAV kan oppleve dilemma omkring dette, da de iblant var nødt til å bruke makt for å få brukerne til å gjøre noe de ikke ønsket (Tesdal, 2015). Gjennom deltakelse i gatelaget får spillerne tilgang til klare rammer og rutiner å forholde seg til i hverdagen, slik også aktivitetskravet til NAV ønsker å bidra til (Oslo Economics, 2023). Kravene spillerne blir stilt gir de også muligheten for mestring, slik som kravet om å møte opp rusfri til trening (Fotballstiftelsen, 2020b).

Kravet om å møte rusfri på treninger, gjør at spillerne blir introdusert for forutsetningene som stilles i arbeidslivet og i skolehverdagen (Oslo Economics, 2013). Gjennom deltakelse i gatelaget kan spillere som er klare for det få formell arbeidstrening, både gjennom NAV, sponsorer i klubben eller andre bedrifter klubbene har avtale med (Kobro et al., 2019). Flere av trenerne forteller om spillere de har trent, som på bakgrunn av deltakelse i gatelaget, har tatt steget ut i skole og jobb. Ifølge WHO (2003) vil et høyere fysisk aktivitetsnivå blant befolkningen kunne gi gevinst til andre sektorer som også er avgjørende for menneskelig utvikling og økonomisk fremgang. Gatelagene ser ut til å oppnå suksess på bakgrunn av nettopp økt fysisk aktivitet for målgruppen. Dette kan videre tyde på at gatelagsmodellen sitt samarbeid mellom de ulike aktørene, fotballstiftelsen, klubbene, NAV og kommunen, bidrar til samskaping (Thompson et al., 2019).

Trenere forteller videre at selv om det ligger til rette for at spillerne kan få mulighet til mer formell arbeidstrening er det ikke noe krav om at dette er noe spillerne må ønske:

«Vi har et par spillere som har tatt steg ut i arbeid og utdanning. Dette er jo et frivillig lavterskeltilbud. Det er ikke noe sånn at kommer du på gatelaget så må man automatisk se etter jobb. Men vi ønsker å tilby de spillere som har et jobbønske eller et jobbfokus en mulighet til å prøve å legge til rette for at de skal kunne ta det steget videre.» (Andreas)

Aksel videreutvikler denne tanken og utbroderer hvordan gatefotballen inngår i spillernes aktivering:

«Og mange har jo kommet og tatt steg videre ut på skole og jobb. Jeg tror det hjelper de fleste å være her. Det kan være folk med angst som nesten ikke har tørt å komme, men plutselig har de begynt å prate med mennesker. Det er jo like stort det som at man må gå ut og jobbe.» (Aksel)

Sitatene viser hva deltakelsen på et gatelagt først og fremst skal være, og hva det kan være. Gatelaget skal først og fremst fungere som et rusfritt fristed i hverdagen for mennesker som er på ulike steder i livet (Fotballstiftelsen, 2020b). Ut ifra det Andreas og Aksel forteller om, ser det ut til at trenerne ikke har noen formelle krav eller forventninger om at spillerne skal ta steget videre ut i skole og jobb.

Dette kan være positivt med tanke på spillernes egen autonomi (Deci & Ryan, 2000). Flere av trenerne forteller at det er spillerne selv om kommer og ytrer ønske om å ta steget ut i skole eller utdanning. Dette kan påvirke deres autonomi fordi de kan komme og ønske dette på et tidspunkt de selv føler seg klar for det. Kombinasjonen av at spillerne ytrer ønske om arbeidstrening og at trenerne er med på å bestemme dette vil videre kunne dekke utøvernes kompetanseopplevelse (Deci & Ryan, 2000). En av trenerne forteller i intervjuet at han opplever det som mer sannsynlig at spilleren er klar for arbeidslivets utfordringer dersom han har vært med i vurderingsprosessen. Ut ifra de sosialpolitiske retningslinjene og praktiseringen innenfor sosialt arbeid ser det ut til at deltakelse i arbeidslivet fremstår som en fundamental målsetting. Videre er det også satt et økt fokus på at mennesker med omfattende rusproblemer skal inkluderes i arbeidslivet. At gatelagene bidrar til å få mennesker ut i jobb ser også til å bidra til et rausere lokalsamfunn:

«For de alle vet i byen at jeg sitter med en tung narkoman eller en tidligere kriminell. Så er det blitt veldig godt mottatt i hele samfunnet her. Vi har fått masse støtte fra forskjellige bedrifter, kommunen og mennesker.» (Atle)

Ut ifra Atle sine observasjoner kan det se ut til at lokalsamfunnet hvor han er trener bidrar til et miljø med aksept og inkludering for en gruppe som er i økt grad utsatt for marginalisering.

Et inkluderende lokalsamfunn kan ha innvirkning på spillernes følelse av tilhørighet, dette kan være med på å motarbeide ensomhet hos rusavhengige. Noe som kan være viktig da rusmiddelavhengige i større grad er utsatt for å oppleve sosial isolasjon. Den økte støtten Atle viser til handler blant annet om et økt engasjement fra bedrifter som har fått øynene opp for arbeidskraften gatelaget har å tilby. Noe som har ført at gatelaget har kunnet gi spillerne verdifull arbeidserfaring. Gatelaget hos Atle har da gjennom samarbeid med lokalsamfunnet bidratt til økt inkludering for spillerne som har vært med på arbeidstreningen.

I tillegg vil det å delta i arbeidslivet kunne ha positiv innvirkning på livet til hver enkelt spiller da det påvirker spillernes mestringsfølelse (Vallerand, 2000). Ettersom vi mennesker er bygd slik at vi ønsker å utforske, lære og oppleve ting vil en arbeidshverdag kunne fasilitere spillernes indre motivasjon. En hverdag innenfor skole eller jobb stiller krav til at man klarer å holde seg rusfri. En sterk indre motivasjon som kommer på bakgrunn av at spillerne muligens klarer å stå i arbeid vil derfor kunne være med på å påvirke om de tidligere rusavhengige klarer å holde seg nykter. Et økt fokus på samskaping mellom klubbene i fotballstiftelsen, NAV og kommunen vil kunne bidra til at barrierer mellom samfunnet og mennesker med rusutfordringer blir mindre. Som vist i dette kapittelet blir fotballen brukt som en metode for økt fysisk og psykisk helse. Trenerne spiller en sentral rolle i denne prosessen, noe som gjør at trenerne kommer tett på sine spillere.

5.2 Trener-spiller relasjonen

Sammenlignet med spillere på et tradisjonelt fotballag er gatelagsspillere mennesker som har stått og/eller står overfor personlige utfordringer slik som rusmiddelavhengighet og psykisk sykdom (Justinova et al., 2009). Treneren hos gatelaget blir derfor ikke bare en sportslig rolle, men kan også innebære en form for mentorrolle (Kobro et al., 2019). Trenerne får derfor en sjelden mulighet til å påvirke livet til sine spillere på flere områder. Eksempelvis kan trenerne være med på å gi spillerne sine støtte og oppmuntring i en tøff hverdag, da spillerne på gatelagene kan ha en hverdag som er sterkt knyttet opp til utfordringer med rus (Johansen & Redzovic, 2018). Trenerens tilstedeværelse kan gi de motivasjon og tro på at endring er mulig (Kobro et al., 2019). Trenerens tilstedeværelse ser ut til å minne på spillerne jobben de gjør for å motivere de til å holde seg rusfri:

«Det å være trener på et gatelag, med de individene som de har, har stor innvirkning. På den måten er spilleren opptatt av en relasjon. De er stolt av at jeg er glad i dem. Jeg er blitt anerkjent av dem. Så da møter jeg dem ute i sentrum i (...) på hverdagstid. De er veldig opptatt av, i hvert fall de spillerne våre, at de har en relasjon og har en forventning av oss imellom, som gjør at de sier at det er av stor betydning. Jeg har et eksempel av en som satt og drakk øl på (...). Så kommer han og reiser seg opp og beklager at han sitter og drikker øl midt i uka. Han er jo alkoholiker. Han går fra (...) og beklager nok en gang. Så vi fikk jo helt vondt av det. Men det bare viser hvor opptatt de er av funksjonen min.» (Adrian)

At spilleren beklager seg kan forklares med at han muligens har en god relasjon med sin trener, og at han derfor ikke ønsker å skuffe han (Baumeister & Leary, 1995). Streben etter å ikke skuffe trenerne kan komme av deres positive relasjon. Som vi vet ønsker vi mennesker å opprettholde en viss mengde positive relasjoner i livet. Å skuffe andre mennesker kan bety svekkelse i slike relasjoner (Baumeister & Leary, 1995). Dette kan være en av grunnene til at spilleren valgte å beklage seg.

Det kan også tenkes at spilleren kjente på en frykt for å bli avvist fra laget (Baumeister & Leary, 1995). Spilleren vet at treneren er en leder i gruppa, og det kan være at spilleren ved å beklage prøvde å opprettholde sin tilhørighet til fellesskapet. I tillegg kan det se ut til at trenerne sin funksjon som en rollemodell kan bidra til å oppmuntre spillerne til å ta positive valg på og utenfor banen. Spillerne på gatelaget er i en endringsprosess (Battaglia et al., 2013). Adrian fremstår ikke sjokkert over å møte en spiller ute i sentrum, mens han drikker en øl. Det ser derfor ut til at trenerne har en forståelse for spillernes rusavhengighet, og at han heller fokuserer på å skape en god relasjon. Trenerens mulighet til å bygge en god relasjon med spillerne kan komme av at deltakelse hos gatelagene for eksempel ikke har noen tidsbegrensning (Fotballstiftelsen, 2020b). Det kan derfor se ut til at trenerne ikke har noe press på seg til hva de skal levere av resultater og tall til overordnede. Fokuset deres ligger på å skape en rusfri meningsfull hverdagaktivitet. For mange av spillerne er det krevende i seg selv og mestre hverdagen, og fast jobb og studier er derfor ikke i første rekke (Semb et al., 2016). Målet er i stedet flere rusfrie timer, og finne sin egen betydningsfulle måte å leve livet på (Fotballstiftelsen, 2020b).

At trenerne respekterer spillernes rusavhengighet kan også påvirke deres indre motivasjon til å fortsette på gatelaget, som videre kan gi de flere rusfrie timer i hverdagen (Deci & Ryan, 2000). Det foreligger ingen andre føringer fra trenerne enn at de skal møte rusfrie på aktivitet med laget (Oslo Economics, 2023). Hva de gjør utenfor dette tidsrommet har ikke trenerne noen bestemte regler på. Dette kan føre til at handlingene hos spillerne blir frie for press, noe som ser ut til å være sentralt for motivasjonen hos mennesker som skal utøve endring (Vallerand, 2000). Trenerne forteller i intervjuene at de forsøker å få spillerne til å selv ta gode valg for seg selv. Dette kan være viktig ettersom gamle vaner kan koste mye for rusmiddelavhengige å bryte (KORUS Midt – Norge, 2021). En relasjon fri for press vil derfor kunne være en viktig faktor for den indre motivasjonen som skal til for å skape nye handlingsmønstre. Og kunne skape nye positive handlingsmønstre hos spillerne vil videre være viktig da disse handlingene alene vil kunne gi glede (Deci & Ryan, 2000).

Adrian sin tilnærming til spilleren som er ute og drikker øl, kan se ut til å være en god måte, dersom vi ser den i lys av Deci & Ryan (2000) sin selvbestemmelsesteori. Ved å ikke legge press på utøveren i den gitte situasjonen, vil treneren kunne påvirke spillerens indre motivasjon. På den andre siden har vi ytre motivasjon, hvor ytre press eller tvang blir motivasjonen til å gjennomføre handlingen (Vallerand, 2000). Dersom Adrian hadde truet spilleren med lite spilletid etter å ha observert han ute med en øl, ville dette kunne påvirket spillerens motivasjon negativt (Deci & Ryan, 2000). Ved å ikke kommentere spillernes handling, legger treneren opp til at det er opp til spilleren selv om han velger å dra ut å ta seg en øl eller ikke. I tillegg er ytre regulering den minst autonome formen for ytre motivasjon vi har (Vallerand, 2000). Autonom motivasjon på sin side bygger på personlig engasjement, mens den ytre motivasjonen kan defineres som å gi etter for ytre press med å etterfølge av dårlig samvittighet (Vallerand, 2000).

Autonomi beskrives som et grunnleggende psykologisk behov for oss mennesker (Deci & Ryan, 2000). Ved at trenerne bruker tid på spillerne før, under og etter trening vil kunne øke livskvaliteten hos spillerne, da de tilfredsstiller et grunnleggende psykologisk behov, som da autonomi sies å være (Vallerand, 2000).

5.2.1 Fotballens sekundære plass i treningshverdagen

Trenerne på gatelagene bruker flere timer hver eneste uke på spillerne for at de skal oppleve en meningsfylt hverdag. Timene de legger ned går også utenfor arbeidstiden, og trenerne kommer tett på sine spillere. Det er først og fremst de faste treningene som ser ut til å være viktig for laget. Spillerne møtes to til fem ganger i uken, hele året (Fotballstiftelsen, 2020b). Attpåtil kommer kamper og turneringer mot andre gatelag. Spillerne deltar på trening og kamper uavhengig av nivå og tidligere fotballerfaring. Flere av trenerne forteller at enkelte på laget, på bakgrunn av sin fysiske form ikke får til å spille fotball. Ut ifra det informantene forteller kan vi tolke det slik at fotballen i seg selv ikke er ansett som hovedfokuset i deres arbeid:

«Alle her klarer jo ikke å spille fotball heller. Du har ikke sånn fokus på ... til å bli best mulig, hvis du skjønner. Det er jo også å hjelpe hver og en med å klare å mestre det nivået de er på. Å se en framgang på en som er dårlig er like morsom som å trene en som er bra.» (Aksel)

Slik som Aksel forteller her, er han bevisst på at spillerne innehar ulikt nivå når det kommer til fotballferdigheter. Det ser ut til å motivere ham å arbeide med en gruppe som har et bredt spekter av nivå, alt fra de som ikke kan spille, til de som er gode. Dette sitatet bygger opp under tanken bak Fotballstiftelsen, som er å utnytte det enorme potensialet som ligger i fotballen, som en inkluderende og engasjerende arena (Fotballstiftelsen, 2020b). Gjennom fotball er målet å skape en bedre hverdag for utøverne. Med tanke på det informantene forteller ser vi at selv om fotballen er en sentral del av det å drifte et gatelag, viser de fleste trenerne til at fotballen alene ikke er det viktigste i jobben:

«En ting er at man har det fotballfaglige, så er det ikke, fotballen blir jo på en måte, selv om spillerne kanskje er uenige med meg på gatelaget, så blir jo fotballen litt sekundært i det også. Det er et fotballtilbud, og det betyr veldig mye med fotballen, men samtidig så ønsker man jo å hjelpe spillerne et steg videre.» (Andreas)

Andreas har lang erfaring innenfor fotballen, og er opptatt av at idretten kan brukes til noe mer enn bare det som foregår på A-lagsnivå. Han ser hvilken påvirkningskraft fotballen har hatt på spillerne, både på og utenfor banen. Han opplever at spillere over tid blomstrer på trening, og at flere har tatt steg videre til skole og arbeid.

Også flere av trenerne forteller om at fotballen er mer enn bare fysisk trening for å komme i bedre form. Arne forteller at det viktigste på et gatelag er å utvikle mennesker, det er forskjellig fra lag til lag hvordan de har valgt å gjøre dette, men på laget til Arne har de valgt å vektlegge det sosiale:

«Det kommer litt an på hva han legger i det, for vi er jo forskjellige som gatelag, og vi har nok vært mer opptatt av det sosiale aspektet, det å være en hjelpende hånd. Så fotballen er på en måte for oss vært et virkemiddel for å hjelpe andre.»
(Arne)

For gatelagene er fotballen alene et virkemiddel for å utvikle mennesker. Selve ferdighetene og treningene fremstår sekundær, men trenerne er spesielt opptatt av at trening og kamp skal gjennomføres ordentlig, ut ifra spillernes individuelle forutsetninger. Å ha omtanke for spillernes individuelle behov og ferdigheter kan videre gi de økt selvtillit. Dette er fordi en følelse av fremgang kan styrke mestringsfølelsen hos spillerne (Deci & Ryan, 2000). Trenerne ser videre ut til å tilrettelegge aktivitetene både sportslig og sosialt. Trenerne er derfor ikke bare viktige for den fysiske biten, de er også viktig for lagsmiljøet (Kobro et al., 2019).

Den støtten og inkluderingen spillerne får gjennom å delta hos gatelaget vil kunne de en økt følelse av tilhørighet i et fellesskap (Baumeister & Leary, 1995). En slik følelse vil kunne være motiverende for spillerne både på og utenfor banen (Deci & Ryan, 2000).

5.2.2 «Kanskje det å være en farsfigur?»

Det ser ut til at trenerne har stor betydning for lagene. De innehar en egen evne til å skape et godt og trygt lagsmiljø, samtidig som de klarer å ivareta de ulike behovene hver enkelt spiller måtte ha (Kobro et al., 2019). Som flere av trenerne nevner i intervjuene er det en kompleks og uforutsigbar gruppe de skal være leder for. Likevel fremstår det gjennom intervjuene som at trenerne innehar noen spesielle ferdigheter som gjør at de klarer å motivere spillerne til mer enn bare det å holde på med fotball. Dette ser man gjennom at trenerne også fungerer som et bindeledd mellom spiller og de kommunale tjenestene (Kobro et al., 2019). Trenerne forteller at det er viktig for dem å komme med tips, råd og veiledning så langt de strekker til. Mennesker med rusmiddelutfordringer kan gjennom livet ha opplevd brudd i sitt sosiale nettverk, og har derfor muligens ikke følt på positive relasjoner over tid (Nutt et al., 2010).

Flere av trenerne beskriver spillere som har manglet rollemodeller tidligere i livet, som har kunnet veilede de i utfordrende situasjoner som oppstår:

«Men kanskje det å være en farsfigur? Forenklet i hvert fall, har vært en sammenheng. Som kunne være der og hjelpe, vise, fortelle og gjøre ting sammen. Som er helt naturlig for meg da, å gjøre med mine egne unger opp igjennom. Å gi råd og veiledning, og si at nei, det er ikke lurt. Sånne ting. Det tror jeg kan være noe, jeg sier ikke at det er foreldrene til de som har kommet ut på det levde livet de har gjort. Sier ikke at de har gjort en dårlig jobb. Det kan være mange årsaker her, men noen har kanskje litt dårlig utgangspunkt enn andre, og da kan det være en grunn.» (Arne)

Flere barn i Norge vokser opp i forhold preget av at en eller begge omsorgspersonene lever under psykisk lidelse og/eller rusmisbruk. Dette er fordi det foreligger en høy fremtreden av psykiske lidelser i befolkningen (Rognmo & Torvik, 2011).

Forskning på feltet har også vist at det kan være arvelige komponenter involvert i rusmiddelavhengighet. Avhengighet som fenomen er komplekst, men dette kan være med på å forklare hvorfor enkelte blir rusavhengig (Fenoglio et al., 2003). Det å leve under denne type forhold kan føre med seg forhøyet risiko for negative utfall, slik som det å selv bli rusavhengig. Konsekvensene av rusmisbruk kan også føre til brudd i familierelasjoner (Nimtz et al., 2014). Noe trenerne hos gatelagene har erfart gjennom samtaler med sine spillere:

«Det har vært et fravær av, og det er det her igjen da. Tenker jeg må ta utgangspunkt i bagasjen og nederlagene og vanskene de har hatt. (...). Det har vært et tydelig fravær, og i hvert fall opplever jeg, som voksen mann som arbeider med voksne menn, at det har vært få trygge menn i livet til veldig mange av dem. Så jeg ser de har et behov til å bli tatt vare på og ha en trygg, tydelig leder. Som en sårbar voksen har du behov for en trygg, tydelig voksen som for hver enkelt er en god leder. Så det er et behov i å bli tatt vare på av dem som de stoler på, og det har ikke vært en selvfølgelighet for mange av de her.» (Atle)

Basert på fortellingene til Arne og Atle er det ikke utenkelig at trenerne jeg har intervjuet fremstår som en slags farsfigur for spillerne. De viser omsorg, trygghet og gir råd og veiledning (Kobro et al., 2019). Sitatet viser også at trenerne muligens handler ut ifra, det som for de, fremstår som en selvfølge. At trenerne er fast ansatt, og til stede på hver trening kan gjør at de kommer tett på spillerne, og at de dermed får mulighet til å danne gode relasjoner med spillerne, slik kanskje omsorgspersonene de har manglet i livet ville gjort. I følge Baumeister og Leary (1995) har vi mennesker en gjennomgripende drivkraft for å danne og opprettholde en minimums mengde varige, positive og betydelige menneskelige relasjoner. At spillerne deltar i gatelaget, kan være deres måte å danne sosiale forbindelser med andre på. Dermed kan det at spillerne kommer tilbake på trening forklares med at det ligger et naturlig tilhørighetsbehov i oss mennesker (Collisson, 2013). Det kan derfor være en motivasjon i de sosiale båndene som knyttes gjennom lagidretten.

Å delta i lagsport legger derfor grunnlaget for å kunne skape et høyt antall tilfredsstillende relasjoner ettersom lokale idrettslag favner bredt og er ofte en av samfunnets viktigste inkluderingsarenaer (Tjønndal, 2020). Tidligere forskning har også vist at spesielt trenerne har en svært viktig rolle i gatelagene (Kobro et al., 2019). Trenerne legger til rette for både det sportslige og det sosiale i laget, og muliggjør derfor for et inkluderende fellesskap. Videre er et viktig aspekt innenfor «The belongingness hypothesis» at oppfyllelse av trangen til positive sosiale relasjoner vil kunne skape en økt følelse av velvære (Baumeister & Leary, 1995). Redusert sosial tilknytning kan på sin side gi negative helseutfordringer (Søndergaard & Hansen, 2018). Noe som er problematisk da rusmiddelavhengige fra før av er en utsatt gruppe opplever utenforskap og helseutfordringer, i større grad enn befolkningen ellers (Fenoglio et al., 2003).

Det ser ut til at tilhørighet er såpass viktig for oss mennesker at det å bryte sosiale bånd kan være en utfordring (Baumeister & Leary, 1995). Eksempelvis kan spillerne oppleve det som utfordrende å tenke at laget en dag kan oppløses. I intervjuene forteller trenerne som har opplevd at spillere har tatt steg ut i skole og jobb, at de fortsatt har sporadisk kontakt med dem, og at enkelte kommer innom trening dersom de har tid. Dette kan tyde på at laget har oppfylt sin hensikt med å gi mennesker gode relasjoner. Ved å opprettholde kontakten sikrer de en kontinuitet i tilknytningen (Baumeister & Leary, 1995). At mennesker har vanskeligheter med å bryte sosiale bånd kan være problematisk i de tilfellene relasjonene er potensielt ødeleggende (Nimtz et al., 2014). For eksempel kan rusavhengige oppleve tilhørighet i rusmiljøet på bakgrunn av en «oss mot verden»-mentalitet (Semb et al., 2016). Vanskeligheten med å bryte med disse skadelige relasjonene kan vise hvor sterkt behov vi mennesker har for å føle tilknytning. Det er betydelige følelser knyttet opp mot fenomenet tilhørighet (Baumeister & Leary, 1995). Slike positive følelser kan være lykke og tilfredshet (Friedrich & Mason, 2017). Avvisning vil på sin side kunne føre meg seg negative følelser som angst og depresjon (Randers et al., 2011). Trenerne ser ut til å være bevisst at spillerne har behov for en trygg leder over tid:

«Det med trygghet, det å kunne stole på et menneske som over tid har opplevd at det er der for dem. Det tror jeg er veldig viktig. For det er ikke meg som fotballtrener som er det viktigste for dem. Det går mer på at det blir sett og hørt og at de bruker tid og sitter med dem og finner ut av ting hvis det trengs. På en måte er det som du gjør med dine egne unger.» (Arne)

Her kommer det igjen til uttrykk at fotballen ikke er det viktigste for gatelagstrenerne. Arne opplever at det er ikke han som fotballtrener som verdsettes mest hos spillerne. For hans spillere har det at trenerne i laget har brukt tid til spillerne utenfor treningsfeltet blitt satt pris på. Trenerens evne til å lytte til spillerne kan skape en følelse av tilhørighet ettersom det legger grunnlaget for at spillerne får mulighet til å fortelle sine perspektiver uten fordømmelse (Vallerand, 2000). Arne sier også at han kan være med på å finne ut av ting *hvis det trengs*. Det kan se ut til at han fremmer spillernes autonomi ved å la de selv bestemme om det er behov for hjelp (Deci & Ryan, 2000). Dette kan videre styrke spillernes motivasjon til å fortsette på gatelaget, ettersom de selv får bestemme over egen situasjon (Vallerand, 2000). Gjennom intervjuene fremstår det altså tydelig at trenerne bruker mye tid på spillerne også utenfor treningene, og etter arbeidstid.

To av trenerne forteller spesifikt at de har gitt spillerne muligheten til å kontakte de når enn det måtte være, og uansett hva det skulle gjelde:

«Jeg har åpnet for at de kan ringe meg 24/7. Det har jeg gjort i alle år, og jeg kan ikke plutselig.. Hadde jeg sagt det nå, så vet jeg ikke hva som hadde skjedd, men for meg har ikke det vært noe problem.» (Aksel)

«Så vi favner jo mye breiere enn bare akkurat fotballen. Og vi er jo egentlig tilgjengelig 24/7.. Vi får telefoner på natta, sms på natta i helger, hvor det er oppstått situasjoner hvor de trenger hjelp. Så vi gjør så godt vi kan. Vi har måttet hente dem i sentralarresten i (...) eksempelvis. Så vi er litt 24/ egentlig. Men vi prøver selvfølgelig å holde igjen litt da. Vi kan jo ikke bli spist opp av dette her heller.» (Arne)

For mennesker med rusmiddelavhengighet kan det sosiale nettverket være lite (Nutt et al., 2010). Å derfor ha noen å kunne kontakte i sårbare og utrygge situasjoner kan gi en økt følelse av trygghet. Ved at trenerne har åpnet for at spillerne kan kontakte de utenfor ordinær arbeidstid, kan gi spillerne en følelse av at noen bryr seg om de og hjelper til dersom det trengs. I tillegg kan det å ha mennesker å kontakte i utfordrende situasjoner kan være forskjellen på om de holder seg rusfri eller får tilbakefall.

Treneren kan eksempelvis motivere spillerne gjennom å minne de på fremskrittene de har tatt etter de startet opp på gatelaget. Ut ifra hva Aksel og Arne forteller, ser trenerne ut til å fungere som en trygg person å kontakte i det vanskeligheter oppstår. En av grunnene til at trenerne er en slik trygghetsperson for spillerne kan komme av deres syn på at denne typen trenerrolle favner mer enn bare det sportslige:

«Vi er der for dem, og vi er kamerater. Vi er blitt gode venner. Når vi ikke er på jobb, så kan vi fort finne på å gå på kafé og sette oss og ta en kafé. Vi er mer på det medmenneskelige. Vi sier at fotball er et virkemiddel for å kunne hjelpe noen.» (Arne)

«At jeg gir dem en type respekt gjennom at jeg liker dem. Og at de kjenner på den respekten for likeverd. Selv om jeg er trener og en trygg, tydelig voksen, så er likeverdsprinsippet som de har uttrykt, er veldig viktig for dem. De er veldig opptatt at når jeg sier til dem, når jeg er nødt til å gi dem noen klare beskjeder, å si sånn: Skal vi være lege-pasient eller skal vi prøve å være trener-spiller og være likeverdige?» (Adrian)

Likeverd ser ut til å være noe trenerne er opptatt av i sin relasjon med spillerne. Likeverd mellom trener og spiller kan være sentralt for å skape et positivt endringsmiljø, noe som er viktig for spillerne som er i en recoveryprosess.

Sansen av likeverd kan legge føringene for en relasjon kjennetegnet av tillit og respekt (Baumeister & Leary, 1995). Dermed vil spillerne få en følelse av at det er trygt å dele åpent om for eksempel tanker og bekymringer (Kobro et al., 2019). En slik relasjon vil kunne påvirke hva spillerne får ut av det tilbudet som gatelaget er. Trenerne kan gjennom kommunikasjon få innsikt i spillernes mentale og fysiske tilstand. Slik informasjon kan gjøre det lettere for trenerne å tilrettelegge individuelt. Det kan også være viktig informasjon, for eksempel når trenerne skal møte kommunen å vurdere om spillere er klar til å ta steget ut i arbeidstrening. Det ser ut til at trenerne har funnet ut en god måte å kommunisere med spillerne på, ettersom spillerne betror seg til dem:

«Vi kommer tett på dem. Vi får jo se, høre og oppleve mye som er tragisk. Det gjør vi jo. Vi har ikke noen taushetsplikt som helse og politi har. Vi har jo en selvpålagt, for vi har en avtale eller en erklæring med spillerne, hvor vi skriver at vi har taushetsplikt på de tingene. Så vi holder på en måte samme taushetsplikt.»
(Arne)

Sosialarbeidere har en lovpålagt taushetsplikt (Forvaltningsloven, 1967, § 13). Trenerne i gatelagsfotballen har på sin side en selvpålagt taushetsplikt. Taushetsplikten menten til å ha en slik funksjon at den som skal dele informasjonen vet at som deles blir behandlet konfidensielt. Slik vil spillerne kunne være mer ærlige om sine personlige tanker (Helsedirektoratet, 2019). Trenerens taushetsplikt vil kunne være vesentlig for å skape et tillitsfullt forhold mellom de og spillerne. Spillerne kan dele informasjon uten frykt for konsekvenser eller uønskede reaksjoner (Helsedirektoratet, 2019).

Denne tryggheten kan påvirke spillernes autonomi. Gjennom den selvpålagte taushetsplikten ser det ut til at trenerne evner å ta vare på spillernes personvern og respekterer deres integritet (Helsedirektoratet, 2019). Slik kan spillerne i større grad føle på at de selv tar kontroll over eget liv.

5.3 Klubbens arbeid for å ivareta spillernes psykiske helse

Ved å tilby spillerne hos gatelagene et støttende og inkluderende fellesskap, bidrar Fotballstiftelsen til å ivareta utøvernes psykiske helse. Fellesskapsfølelsen skapes gjennom blant annet trening, kamp og måltider i regi av klubbene. Slik vil utøverne kunne få en følelse av tilhørighet, noe som minsker risikoen for ensomhet, som ofte følger med rusavhengighet. Det sosiale fellesskapet som etableres på bakgrunn av gatelaget gir spillere og trenere mulighet til å bygge en sterk relasjon. Denne relasjonen vil være særlig verdifull for mennesker som kanskje har erfaring med utenforskap, da de gjennom gatelaget får en plass hvor de ikke blir dømt eller sett ned på. Et annet viktig aspekt ved gatelagene er treningen. Regelmessig fysisk aktivitet har bevist positiv effekt på menneskers mentale helse. Slik gir klubbene deltakerne en helhetlig tilnærming ved å både tilby fellesskap og fysisk aktivitet som fremmer trivsel og lykke.

5.3.1 Betydningen av motivasjon og nettverk

Indre motivasjon kommer av å utføre en aktivitet fordi den gir glede og tilfredshet (Vallerand, 2000). Denne typen indre motivasjon gir eierskap og kontroll, og en opplevelse av påvirkningsmulighet (Deci & Ryan, 2000). Videre er mestring en viktig del av internaliseringsprosessen, som kan være med på at spillerne opparbeide seg en indre motivasjon til å holde seg edru. Ytre kontrollerende motiver blir erstattet med selvstyrte og integrerte motiver (Deci & Ryan, 2000). Som nevnt tidligere er gatelaget et lavterskeltilbud, hvor eneste formelle kravet som stilles er at spillere ikke skal møte ruset på trening (Kobro et al., 2019). Trenerne forteller at flere av deres spillere har vært innom ulike typer tilbud fra kommunen for mennesker med rusutfordringer, men har etter en periode sluttet å benytte seg av dem. Måten trenerne møter spillerne på, i sammenheng med deltakelse på gatelaget ser også ut til å påvirke spillernes motivasjon:

«Så jeg tror det er en voldsom motivasjon i at det er en ny sjanse, i livet til en person. De er så opptatt av det, og at de blir møtt på det viset, at det harmoniserer med det å få en ny sjanse. Så har vi en voldsom hengivenhet, som blir ikke religiøs, men det er en fryktelig hengiven gruppe. Her har det nok vært mennesker som virkelig har vært opptatt av, og ventet på dette tilbudet, og er utrolig opptatt av å forvalte det. De er kjemperedd for å miste det.» (Adrian)

Adrian forteller om hva han tror motiverer spillergruppen sin til å fortsette. Det virker som om de er opptatt av å ta vare på det gatelaget gir dem. Videre kan det se ut til at spillerne har savnet et tilbud som de nå har blitt en del av. Dette kan tyde på at det er et behov for denne typen tilbud i kommunene, og at jobben gatelagene gjør er viktig (Friedrich & Mason, 2017). Grunnen til at spillerne er såpass opptatt av å forvalte tilbudet kan muligens komme av opplevd kompetanse på bakgrunn av deltakelse i idrett og fysisk aktivitet som kan gi økt selvfølelse, selvtillit og mestringstillit, noe som legger grunnlaget for å mestre på andre arenaer i livet (Friedrich & Mason, 2017). Følelsen av å lykkes er det mest effektive når det kommer til å styrke forventningen om å beherske en handling eller atferd (Vallerand, 2000). Høy mestringstillit kan eksempelvis gi en person kontroll over trangen til å ruse seg. Trenerens fokus på at spillerne skal mestre uavhengig av nivå og erfaring ser ut til å være et viktig fokusområde i forbindelse med rusfrihet hos spillerne.

Som vi nå vet, er velfungerende og gode sosiale nettverk viktig for alle mennesker (Baumeister & Leary, 1995). Langvarig rusmisbruk og psykiske lidelser tærer på dette nettverket, og kan føre meg seg isolasjon og ensomhet (Nutt et al., 2010). Ringvirkningene av dette kan ha sykdomsskapende og sykdomsvedlikeholdene effekt på helsen til menneskene det gjelder. Å finne seg nye interesser, hobbyer og aktiviteter vil kunne bidra til at det sosiale nettverket blir utvidet (KORUS Midt – Norge, 2021). Hos gatelagene tilbyr man dette i form av treninger, deltakelse på kamp og turneringer, måltider og sosiale arrangement også utenfor treningstidene (Kobro et al., 2019). I tillegg til at spillerne opplever en form for normalisering i hverdagen, vil det også være med på å skape et nytt nettverk hvor de får møtt likesinnede.

På bakgrunn av dette var det ikke overraskende at trenere forteller om et fellesskap innad i laget, men også på tvers av klubbene:

«Det er et veldig bra nettverk, når de først er her i gatelaget, i familien. Så er vi flinke på tvers av klubbene i Norge, så kommer de fra gatelaget og gir beskjed om at nå er en av våre i deres område. Så tar vi kontakt, de blir gjerne kjørt og hentet eller introdusert, også spiller de da for den klubben.» (Arne)

Klubbene i fotballstiftelsen ser ut til å ha god kontakt på tvers av hverandre. Denne kontakten ser ut til å kunne fange opp spillere, og gjøre at de fortsetter med gatelagsfotball. At spillerne får ta del i et sosialt nettverk, kan ha en positiv innvirkning på deres tilværelse. Studier viser at mennesker med rusmiddelavhengighet ofte opplever utenforskap. De kan derfor gå rundt med lav selvfølelse og håpløshet knyttet opp mot egen tilværelse (Nutt et al., 2010). Å få ta del i et oppmuntrende nettverk kunne redusere angst, depresjon og stress som mennesker med ROP-utfordringer ofte er preget av (Helsedirektoratet, 2012).

Et bredt sosialt nettverk vil dermed kunne være viktig for spillernes tilhørighet. Følelsen av tilhørighet vil kunne påvirke blant annet den psykiske helsen til det bedre (Mellor et al., 2008). Et inkluderende fellesskap vil for medlemmene kunne gi de en egen følelse av aksept og forståelse (Baumeister & Leary, 1995). Rusmiddelavhengige kan oppleve ensomhet, og derfor vil det å være del av et fellesskap kunne ha positiv innvirkning på deres eksistens. Opplevelsen av tilhørighet kan derfor gi en økt tro på at endring til det bedre er mulig.

Betydningen av samhold og tilhørighet er videre gjenspeilet i betydningen av praksiser som bygde opp under slikt samhold, slik som det å spise sammen.

5.3.2 Kommensalitet

Å spise blir ofte beskrevet som den mest primære biologiske funksjonen, og omtales blant annet som en av de mest slående manifestasjonene av menneskelig sosialitet (Fischler, 2011). Commensality, på engelsk, betyr bokstavelig talt å spise ved samme bord. Det å spise sammen er en intim handling som bryter ned barrierene mellom mennesker og dermed bidrar til å danne og opprettholde gruppefølelse (Fischler, 2011). Dette sosiale fenomenet ser vi igjen hos gatelagene.

For i tillegg til å være et sportslig tilbud, tilbyr gatelagene spillerne felles måltider som enten gjennomføres før eller etter trening (Fotballstiftelsen, 2020b). Ut ifra hva trenerne fortalte i intervjuene er det ulikt hvordan lagene organiserer dette. Enkelte serverer brødmat, mens andre tilbyr varm lunsj.

Videre er det frivillig å delta på måltidene. Andreas har observert at enkelte spillere har gått fra å ikke delta på lunsjen fordi de opplever det som utfordrende med tanke på det sosiale, til å over tid benytte seg av hele tilbudet som gatelaget er:

«Hvis du kombinerer trening og lunsjen og ser hvilke steg spillere tar så er det flere som har tatt ganske store steg der. Hvor du ser at over tid så blomstrer de mer på trening. Du ser at de opplever mer mestring ute på banen. Og så er det kanskje noe av det viktigste er jo lunsjen. For det er ofte sånn at spillere har utfordringer med lunsj og det å være sosial. Så det at man kan bruke lunsjen både med kommunen og for oss sammen med spillere og sitte der og ha en hyggelig samtale over en kopp kaffe og noe mat gjør at det er veldig mange som tar store steg. Du har spillere som kommer inn på trening og dropper lunsjen de første månedene for det kan være utfordrende å ta steget opp. Til å plutselig gå opp der og være sosial og ha brukt dette som en lærings- og øvingsarena.»
(Andreas)

Vi vet at rusavhengige ofte er i dårlig fysisk form (Nordaunet, 2019). Dette kombinert med dårlig ernæring gir økt risiko for å utvikle alvorlig sykdom og tidlig død (Nutt et al., 2010). Å bli servert mat kan derfor ha positiv effekt på spillernes helse. God mat kan føre til at kroppen kommer seg, immunforsvaret styrkes, og den psykiske helsen blir bedre (Helsedirektoratet, 2024). Ikke bare kan mat være viktig for den fysiske helsen, men felles måltider gir i tillegg rom for å være sosial, slik som sitatet viser. Det Andreas forteller tyder på at fotballaget også er en øvingsarena for ikke bare det sportslige, men også sosiale aspekter i hverdagen, hvor måltidene i tillegg legger grunnlaget for det sosiale felleskapet innad i laget. Spillerne tar med seg nyttig lærdom fra gatelaget inn i andre settinger i livet, slik som arbeidsliv, familieliv og sosiale sammenkomster (Kobro et al., 2019). Arne forteller:

«Så vi er mer opptatt av å gjøre en del andre ting. Vi trener selvfølgelig tre ganger i uka med ball og sånt da. Men vi har mye mer av andre ting enn fotball, og det er jo det som gjør at vi har hatt veldig mange innom oss som er hos oss. Fordi det er plass for alle sammen, vi har like mye psykisk helse og til tider nesten mer faktisk.» (Arne)

For flere av informantene har det vært viktig at gatelaget ikke bare er et fotballtilbud, slik som Arne viser til. Informantene forteller om et miljø hvor alle er velkomne, uavhengig av hvem de måtte være. Viktigheten av det sosiale felleskapet verdsettes høyt av samtlige. Arbeidet med å opprettholde et godt sosialt felleskap pågår med trenerne i spissen hver dag. Videre er dette høyt prioritert av trenerne. En av grunnene til dette er viktig arbeid er fordi gjennom positive interaksjoner med likesinnede kan laget sammen skape en atmosfære av tilhørighet (Baumeister & Leary, 1995). Dette kan føre til økt motivasjon hos spillerne (Deci & Ryan, 2000). Disse faktorene er spesielt viktige for en gruppe mennesker som ofte knyttes opp til å slite med motivasjonen (Sellereite et al., 2019).

Andfossen (2019) har sett en økt trend i bruken av frivillige organisasjoner i sosialt arbeid. Årsaken kan være at frivillige organisasjoner ser ut til å ha et større fokus på sosial tilhørighet, sammenlignet med andre offentlige instanser. Videre ser ut til at sosialarbeidere ofte trenger mye informasjon for å kunne yte hjelp ovenfor brukeren (Andfossen, 2019). I hverdagen hos gatelagene ligger det til rette for de små samtalene, hvor en ikke trenger å vite alt for å yte noen form for hjelp der og da:

«Det jeg synes er veldig viktig for gatelagene er jo de små samtalen man får. Jeg merker at mange av spillerne som kommer inn til gatelagene, når jeg har prat med andre gatelagsledere, de sier mye av det samme. Når man får inn spillere på gatelaget, er det ofte sånn at spilleren kan ha et litt anstrengt forhold med NAV eller kommunen. Og disse møtene som er i gatelaget, så har du muligheten til de små samtalene ute på feltet. Det gjør at du får en liten oppdatering på hvordan det går. Er det noe man kan hjelpe til med, som også sørger for at spillerne føler seg ivaretatt. Her har vi jo kommunen med på laget. Som også ofte er med og spiller på treninger nå. Det gjør at man møtes som like. Når man er ute på banen så spiller man, og har det gøy. Så kan du ta de små samtalene. Det er ufarlig å gjøre det.» (Andreas)

Det kan se ut til at trenerne velger å bruke tiden sammen med spillerne til å påvirke de til å ta kloke valg også utenfor treningene. Ved å ha såkalte ufarlige samtaler, slik Andreas kaller det, vil trenerne kunne fremme spillernes indre motivasjon (Vallerand, 2000). Samtaler som oppstår ute på banen kan føles lite påtvunget, og spillerne kan derfor få lyst til å prate. Dette kan forklares med at vi mennesker motiveres av en type motivasjon som preges av selvbestemmelse (Deci & Ryan, 2000). At kommunen er med på treningene vil derfor kunne legge premisser for slike uforpliktende prater, i motsetning til at spilleren hadde blitt kaldt inn til møte på et kontor. Dette kunne blitt oppfattet som ytre press, noe som kan svekke motivasjonen. Ved å kombinere samtalene med en meningsfylt oppgave, slik som trening, ser det ut til at spillernes følelse av mestring stimuleres, og de prater da med eksempelvis en representant fra kommunen. Trenerne ser derfor ut til å ha innvirkning på utøverne sine, og trenerne kan være med på å påvirke holdningene til NAV og kommunen. Det er tydeligvis en gjenganger hos trenerne å se at spillerne har et anstrengt forhold til hjelpeinstansene. Hvis det oppstår slike problemer, kan det være vanskelig for spillerne å utvikle seg slik trenerne ønsker.

Ut ifra hva trenerne selv forteller ser det ut til at de er bevisste på å legge opp til de uformelle samtalene i løpet av en treningsøkt. Dette kan bidra til positiv personlig utviklingen hos spillerne. Videre er en annen viktig del av spillernes utvikling, tilhørigheten i spillergruppa.

5.3.3 Selvjustis

Enhver gruppe mennesker som arbeider sammen mot et felles mål, slik som gatelaget gjør, vil ha skrevne og uskrevne regler for hvordan man oppfører seg sammen (Kaufmann og Kaufmann, 2015). Disse er allmenn kjent, og er en hjelpende hånd for å opprettholde hensiktsmessig atferd.

Normer virker også korrigerende på atferd som ikke er ønskelig, og som sees på som galt av gruppen. Brytes normer vil det få reaksjoner i form av tilsnakk eller i ytterste konsekvens utestengelse fra for eksempel kamper. Disse normene vil hvis man følger dem, føre til en slags tilhørighet i gruppa og stabilitet (Kaufmann og Kaufmann, 2015).

Når trenerne skal reflektere rundt hvordan miljøet i gruppa påvirker spillerne, tar flere av trenerne opp hvordan det å være en del av et positivt miljø hjelper spillerne til å holde seg rusfri. Å være en del av en gruppe med godt miljø ser ut til å ha en oppdragene effekt på spillerne. Flere av trenerne har videre observert at det er ikke bare er de som har påvirkningskraft på spillerne:

«Hvis det er en løpsøvelse, og en er negativ til det vi har på trening, så smitter det noe jævlig over på resten. Men hvis alle er positive og prøver, også er det en som ikke har lyst på det, så blir han med. Så gruppa har nok alt å si. Hvis gruppa snakker mye rus og det kommer en som gjerne vil slutte å ruse seg, mens resten holder på veldig, så er det ikke lett å holde seg. Så det er viktig.» (Aksel)

«De har en selvjustis, en selvdisiplin, og det vi merker på det er at de har vært veldig tydelige på føringene som gjelder da de har skrevet under på kontrakten. Det har vært tendenser til at de prøver å omsette. Og det her er jo mennesker som er avhengig av rus, mange av dem, fortsatt. Så det har vært en del pushing, dealing, utveksling av preparater, etc. i garderoben. Så har vi vært tydelige på at det er uakseptabelt. Vi kan være med på ting som er vanskelig, men det er totalt uakseptabelt. Og så har vi sett at miljøet i gruppen har vært veldig enige at det er uakseptabelt.» (Adrian)

Sitatene viser hvordan miljøet i gruppa kan føre til mindre uønsket atferd innad i laget. Selvjustis er med på å skape et miljø med ansvarliggjøring av spillerne. Å ta ansvar for sine handlinger og det å opptre etter lagets verdier og regler bidrar til at lagsmedlemmene opplever gjensidig respekt og tillit (Collisson, 2013). På bakgrunn av det Adrian forteller kan det se ut til at spillerne selv tar initiativ til å rette opp feil som oppstår. Selvjustis er derfor en viktig faktor for å opprettholde rusfrihet blant spillerne.

Videre forteller Adrian at gatelaget skal være ett trygt sted å være for de som sliter med rus. De har derfor lagt seg på en tydelig linje på hva som er akseptabel atferd og ikke. Trygge rammer og et positivt miljø tror Andreas vil hjelpe spillerne også utenfor treningene med gatelaget:

«En god garderobe vil gjøre at du trives på laget. Det er også større sannsynlighet for at du trives ute på banen. Jeg tror også at de har større sannsynlighet for å kunne mestre enn hverdag utenfor gatelaget.» (Andreas)

Trivsel som Andreas foreller om kan spille en viktig rolle i utøvernes liv. For det første kan trivsel påvirke spillernes livskvalitet (Collisson, 2013). Opplevelsen av trivsel vil kunne gi en mer tilfredshet med livet generelt, som kan påvirke deres mentale og fysiske helse (Feighan & Roberts, 2017). For det andre kan trivsel påvirke spillernes evne til å yte sitt aller beste på trening. Trivsel kan være med på å gi økt motivasjon og engasjement (Deci & Ryan, 2000). For det tredje kan trivsel påvirke spillernes følelse av mening i hverdagen. Trivsel er derfor en viktig faktor som kan påvirke spillerne på flere måter (Randers et al., 2011). Grunnlaget for god trivsel ser ut til å komme av flere grunner, men reglene på laget ser ut til å inneha en sentral rolle.

Videre ser det ut til at lagets regler smitter over på spillerne. Trenerne forteller at spillerne selv etter hvert sier ifra dersom de ser noe som strider med lagets regler. Spillerne stiller krav til hverandre gjennom selvjustis. Denne typen justis kan også være med på å møte spillernes behov for tilhørighet, da de vil befinne seg i et miljø med likesinnede som er opptatt av det samme (Baumeister & Leary, 1995). Individene som sier ifra at slik oppførsel er uakseptabel ser ut til å fungere som en forlengende arm for trenerne:

«Så vi slipper å stå der å kjefta fordi at grupper regulerer seg selv, i forhold til at de har en selvjustis som gjør at ... Vi har vært med og sett det flere ganger, og så sier Tom "Legg fra deg med en gang". "Er ikke det helt der ute?" Og det er liksom tydelig og trygt, så jeg er veldig opptatt av det der. Dette her skal være et fristed, og det og tørret å ha en type tydelighet rundt dette her, det er jeg veldig opptatt av.» (Adrian)

«Vi har en som er veldig engasjert. Han avslører ofte hvis folk kommer i litt rus. Han tar de med seg og snakker med dem. Han er tydelig på at sånt kan vi ikke ha det. Men det er litt vanskelig. Jeg har ikke lyst til å avvise de. Det er kanskje de personene som trenger mest hjelp. Men vi må ta hensyn til hele gruppen. Vi kan ikke ha en eller to som ødelegger for hele gruppen. Det er jo et kollektivt lagspill.» (Atle)

Lagets selvjustis ser ut til å kunne bidra til å løse konflikter som oppstår innad i laget på en effektiv måte. Slik trenger ikke trenerne å bli innblandet. Å finne gode løsninger på konflikter som oppstår kan være viktig for det videre samholdet i laget. Også det grunnleggende psykologiske behovet for tilhørighet kan brukes i forklaringen om hvorfor gruppen påvirkes av selvjustis (Baumeister & Leary, 1995). For mennesker med problemer knyttet til rus er opplevelsen av tilhørighet spesielt viktig for å bedre den psykiske helsen (Semb et al., 2016).

Opplevelsen av tilhørighet er også viktig for å oppnå indre motivasjon som kan være med på opprettholdelsen av atferd (Deci & Ryan, 2000). En av de største fordelene med å spille lagsport er at det skaper muligheter til å dele opplevelser sammen med andre (Friedrich & Mason, 2017). Ikke minst er dette viktig ettersom idrett fører til økt aktivitet, da rusmisbruk ofte fører til inaktivitet (KORUS Midt – Norge, 2021). Jevnlig fysisk aktivitet, sammen med andre i en fast gruppe, vil kunne bidra til økt læring av det å forholde seg til faste rammer og regler rundt en aktivitet (Johansen & Redzovic, 2018). En gruppe med egnet struktur kan derfor antas å ha en oppdragende effekt.

Deltakelse i gatelaget kan dermed tenkes å være holdningsdannende, og at normer, ansvar og omsorg som innarbeides i gruppen gir en følelse av tilhørighet (Baumeister & Leary, 1995).

At spillerne ønsker å følge normer og holdningene til majoriteten i laget kan tyde på at deltakerne hos gatelaget har et høyt behov for tilhørighet (Baumeister & Leary, 1995). Å ikke følge reglene vil kunne bety irettesettelse eller utstøting av fellesskapet, og dette er noe vi mennesker frykter. Laget vil derfor kunne ha en oppdragende effekt ettersom spillerne har behov for sosial tilknytning, og ønsker ikke å risikere brudd i relasjonene ved å gå imot gruppen. «The belongingness hypothesis» hevder at manglende oppfyllelse av tilhørighet resulterer i en rekke negative fysiske og psykiske helseutfordringer (Søndergaard & Hansen, 2018). Deltakelse i et fotballag ser dermed ut til å ha den funksjonen at det kan påvirke spillernes tilhørighetsbehov, samt deres fysiske helse. Deltakelse i idrett har vist å kunne gi lavere risikoatferd, mindre indre personlig konflikt og utbrenthet (World Health Organization, 2003). Nyere studier som forsker på ringvirkninger av deltakelse i idrett viser at antageligvis vil positive følelser føre til økt nytelse, vitalitet, livstilfredshet og lykke (Stenseng & Phelps, 2013).

Deltakelse i idrett ser dermed ut til å kunne ha en oppdragende effekt på spillerne ettersom de får faste rammer og regler å forholde seg til, samtidig som de får en økt følelse av velvære, noe som kan gi spillerne en forbedring i sin psykiske helse. En annen viktig faktor for å ivareta spillernes psykiske helse er trenerne sin evne til å se spillernes individuelle behov.

5.3.4 Å se hver enkelt spiller

Rusmiddelavhengige utgjør en kompleks og sammensatt målgruppe å jobbe med (Yates & Payne, 2006). En sammensatthet av biologiske, psykologiske og sosiale faktorer gjør det krevende å skulle finne en tilnærming i behandlingen som hensyn til alle individuelle behov (Justinova et al., 2009). Videre kan rusmiddelavhengige møte barrierer som innebærer for eksempel sosial isolasjon. Dette kan ha negativ påvirkning på deres rehabilitering (Fenoglio et al., 2003).

Varige resultater med rusfrihet kan være vanskelig å oppnå da rusmisbrukere er en ustabil gruppe hvor atferd og motivasjon varierer (Johansen & Redzovic, 2018). Derfor krever arbeidet med rusmiddelavhengige en helhetlig tilnærming (Sellereite et al., 2019). Basert på gatelagets resultater kan det se ut til at de har klart å skape en helhetlig tilnærming for denne målgruppen (Oslo Economics, 2023). I fronten for dette arbeidet står trenerne, som gjennom sitt arbeid kjenner spillerne sine godt.

Trenerne som er informanter i denne masteroppgaven, er fast ansatt som trener på gatelaget. Kobro et. Al (2019) konkluderer med at trenerne innehar en særdeles viktig rolle i gatelagene. Det var de som la grunnlaget for fellesskapet og forutsigbarheten. I intervjuet med Adrian forteller han om hvordan han arbeider med dette:

«Til å begynne med tror jeg så startet det med en veldig avklarte rolle. At jeg er veldig trygg og tydelig i møte med dem. Jeg vet at jeg får nok tid hvis jeg starter med å være trygg og tydelig. Og ha veldig avklarte premisser.» (Adrian)

Det at trenerne fremstår tydelige med tanke på forventninger til slik som oppmøte og innsats kan ha positiv innvirkning på spillerne (Kobro et al., 2019). Tydeligheten Adrian forteller om kan være med på å fremme ansvarlighet. Krav som blir stilt oppfordrer den enkelte til å ta ansvar for sine handlinger, og sitt bidrag til fellesskapet (Friedrich & Mason, 2017). Videre vil tydelighet gi klare forventninger, som igjen vil gjøre det enklere for spillerne å vite hva som forventes av dem (Kobro et al., 2019). Ringvirkningen av dette kan være økt motivasjon ved å gi en følelse av formål og målrettethet. Spillerne på gatelaget kan ha opplevd tidligere at det har blitt stilt få krav og forventninger til dem (Yates & Payne, 2006). Krav som stilles kan oppleves som en utfordring som må beseires, noe som kan være motiverende i seg selv (Vybav et al., 2015). Når spillerne overviner kravene, og oppnår suksess kan det føre til mestring og tilfredshet, som da vil påvirke motivasjonen i positiv retning (Vallerand, 2000). Andreas snakker om betydningen av å stille krav og være tydelig på hvordan gruppa skal kommunisere sammen:

«I forhold til det som går på kommunikasjon. Hvordan man snakker som gruppe. Og setter tydelige rammer der. I forhold til hvordan vi ønsker å ha det. Jo bredere enighet vi har på gatelaget. I forhold til våre rammer og hvordan vi ønsker at man skal snakke med hverandre. Hvordan vi ønsker det skal være når det kommer inn nye spillere. Den inkluderingsbiten, tror jeg er viktig.» (Andreas)

Flere av trenerne er opptatt av nettopp dette med kommunikasjon, noe som de ser på som viktig for å skape god og trygg lagånd. Dette samsvarer med funnene fra Kobro et al. (2019) sin studie, hvor spillerne fortalte at trenerne var viktig for lagånden. Enkelte av trenerne bruker en del lengre tid i intervjuet, sammenlignet med andre spørsmål, på å svare på spørsmål omkring hvorfor de tror de er så viktig for gatelaget. Kanskje kan dette komme av at de handler på instinkt. Gatelagets resultater viser til at trenerne gjør noe riktig, selv om de selv synes det er vanskelig å reflektere omkring akkurat hva det er de som personer gjør. Likevel ser det ut til at de har funnet en måte å arbeide med rusmiddelavhengige på som gir gode resultater. Det kan være utfordrende å arbeide med en sammensatt og kompleks gruppe, slik som det gatelagene er. Hver enkelt spiller er unik, og har ulike behov:

«Noen trenger å bli klappet på skuldrene, andre trenger å ha et tydelig alvorsord, noen trenger at de er ufarlig med humor. Så det er jo å ha et spekter, et repertoar du har, men der du har et ønske om at alle skal føle seg bra.» (Adrian)

«For her er det mange forskjellige spillere med ulike behov og i ulike livssituasjoner. Og det er jo, pri en, er jo på en måte å skape trygge rammer for grupper. Men så skal du se den enkelte hele veien. Og det er jo der disse samtalen kommer inn. At man hele tiden er på både ute på feltet, med små samtaler om det er om fotball, eller hvordan de har det for tiden.» (Andreas)

Sitatene viser her hvordan to ulike trenere møter sine spillere. Til felles har de at de vektlegger både gruppen som helhet, men også enkeltindividet.

Det er nettopp dette som av mange løftes frem som noe av det mest krevende med å arbeide med mennesker med rusmiddelavhengighet. De har alle ulike behov som kan være krevende å møte de på (Justinova et al., 2009). Likevel ser det ut ifra trenernes refleksjoner at dette er noe de er bevisst på. Trenernes evne til å møte spillerne på sine behov kan være med på å øke deres indre motivasjon til å prestere godt på banen, i tillegg til å utvikle seg utenfor banen (Deci & Ryan, 2000). At spillerne opplever å bli møtt på denne måten kan det også ha positive innvirkninger på miljøet innad i laget. Det trenerne gjør kan derfor se ut til å være avgjørende for å opprettholde et sunt miljø i gruppa. At trenerne har forståelse for at gruppen har ulike behov kan også ha betydning for om spillerne møter opp på trening eller ikke, ettersom de blir møtt med forståelse og aksept, på gode dager, så vel som dårlige:

«Det er viktig å se den enkelte, ikke bare tilfeldig, men se direkte på hverandre. At du har en samtale med hverandre, det er viktig. Og gi dem en klapp på skuldrene når de ikke er helt gode. Og så er det viktig å gi dem en opplevelse av at de er velkommen den dagen, og det er viktig at jeg er like flink på det med å huske navnet fra trening til trening.» (Atle)

Å huske navnet på spillerne sine kan for andre virke som en enkel oppgave. Trenerne forteller at hos gatelagene kan antall spillere som møter til trening variere fra uke til uke. Det kan derfor være krevende å skulle lære seg nye navn hver eneste økt. Likevel kan det å huske og lære seg navn være viktig for trenerne.

Å huske noen sitt navn er med på å vise respekt og anerkjenne den enkelte (Baumeister & Leary, 1995). Som vi nå vet, er mennesker med rusutfordringer ofte marginaliserte. Sosial avvisning kan føre til at man blir ekstra var på sosiale tegn som kan føre til ny avvisning (Baumeister og Leary, 1995). Det at trenerne husker navnet til spillerne skaper inkludering, og kan gjøre det enklere å skape relasjoner. Noe som igjen er viktig for følelsen av tilhørighet hos spillerne. Videre kan det skape en følelse av at det er viktig at de møter på trening.

5.3.5 Å savne sine spillere fra trening

Det kan være ulike årsaker til at spillere blir borte fra trening over en lengre periode. På den ene siden har du de som blir borte fordi de har kommet seg ut i jobb og skole (Oslo Economics, 2023). På den andre siden har du de som blir borte på grunn av rus, eller andre bekymringsverdige årsaker (Kobro et al., 2019). Det er den sistnevnte årsaken trenerne forteller om på spørsmål hvordan de tar kontakt med spillere som har sluttet å komme på trening.

Om spillere som regelmessig møter til trening og kamp ble borte flere dager/uker på rad, tar trenerne kontakt med de på ulike måter. Dette kan være alt fra tekstmelding, ringe eller å møte opp hjemme hos spillerne. Trenerne fortalte også at de forsøker så godt de kan å følge opp spillerne.

Oppfølgingen ser ut til å komme av en kombinasjon av rutiner som skal fange opp spillere som havner utenfor, og at trenerne genuint er opptatte av hvordan utøverne har det:

«Så har vi også rutiner. Det er at vi er også de som er flinke i det vi er opptatt av. Å gi dem beskjed om at vi håper at de har det bra, og at vi gleder oss at de kommer tilbake. Det er også veldig viktig når det kan være en dårlig periode. Det er litt sånn mange som tenker at ingen bryr seg. Og det at de får noen oppmuntrende sms-meldinger og sånt, og så ser vi at noen andre spillere henger seg på og sier "Ole, kom igjen, gå på neste trening, vi savner deg" og litt sånn type ting har vært viktig.» (Adrian)

Sitatet viser hvordan laget tar vare på spillerne sine dersom de skulle bli borte fra trening. I følge Baumeister og Leary (1995) har vi mennesker en gjennomgripende drift til å danne og opprettholde minst et minimum av varig, positiv og betydelig mellommenneskelige forhold. Unnlattelse av å få tilhørighetsbehovet dekket kan føre til følelser av sosial isolasjon, fremmedgjøring og ensomhet (Mellor et al., 2008). Å oppleve å bli savnet fra en gruppe kan derfor utløse følelser som signaliserer at ens nærvær har blitt verdsatt og ønsket av andre (Collisson, 2013). Ringvirkningene av dette kan føre til en forsterket lengsel etter å være en del av fellesskapet igjen, i denne sammenhengen, gatelaget. Dette kan igjen føre til at spilleren kommer tilbake til laget, ettersom hen vil gjenopprette den tapte tilhørigheten (Baumeister & Leary, 1995). Dermed er en følelse av tilhørighet ikke bare en forløper for sosial tilknytning, men også en buffer mot ensomhet (Mellor et al., 2008). At trenerne har opparbeidet rutiner på hvordan spillere som blir borte fra trening skal kontaktes, kan derfor være viktig for spillernes opplevelse av tilhørighet.

Videre forteller trenerne om at på lik linje med at enkeltindivider fungerer som trenernes forlengende arm ved å si ifra om ting ikke er greit, ser det ut til at dette også går igjen når spillere blir borte fra trening:

«Ja, akkurat på lik måte som det har vært av hver gang. Du høvler ikke over det selv om de har vært borte. Men hvis det blir veldig lang tid, så prøver dere å ta prat med dem om hva som har skjedd, og hva som har skjedd på denne måten. Men da prøver vi også å fange opp det før de kommer tilbake, og prøver å ta kontakt. Hvis de er ute over en lenger periode. Og så er spillerne flinke selv til å passe på hverandre, og få dem til å komme.» (Aksel)

Sitatet viser at Aksel er opptatt av å møte spillerne på lik måte som han alltid gjør. Dette understreker trenernes evne til å møte spillerne slik som de er (Kobro et al., 2019). Å bli akseptert og verdsatt selv om du har vært borte en stund, kan gi spilleren en følelse av at de hører hjemme i fellesskapet. Dette er fordi de ikke blir dømt på bakgrunn av hva du har gjort mens du har vært borte, for eksempel og ruset seg (Collisson, 2013). Treneren er de som setter standarden for miljøet i laget (Kobro et al., 2019).

At trenerne møter spillerne må lik måte som de alltid har gjort, kan derfor smitte over på resten av spillerne på laget. Denne måten å bli møtt på kan redusere frykten for avvísing eller å bli dømt for å ha vært borte på grunn av rus (Baumeister & Leary, 1995).

Ut ifra hva trenerne forteller ser det ut til at telefon er det mest foretrukne kommunikasjonsverktøyet. Flesteparten av trenerne forteller at de følger opp via SMS eller over telefonsamtaler. Men trenerne kan også møte spillerne på andre måter, slik som Audun forteller om:

«Det kan være at vi ringer eller spør om de har lyst til å gå en tur, eller møtes på en kafé, eller at man kan komme hjem til dem. Vi prøver å treffe dem på det behovet de har» (Audun)

Trenernes repertoar å treffe spillere som har blitt borte fra trening på legger grunnlaget for autonomi (Deci & Ryan, 2000). Det er mulig at spillerne opplever en form for valgmuligheter når trenerne foreslår ulike arenaer de kan møtes på. Spillerne bestemmer selv om de vil møtes, og trenerne legger til rette så godt de kan for at det skal bli etter spillernes behov. En uforpliktende prat vil kunne bygge oppunder den indre motivasjonen for å komme tilbake til laget (Vallerand, 2000). Gjennom en samtale som er fri fra forventinger og krav vil spilleren kunne få mulighet til å dele tanker, følelser og erfaringer på en avslappet måte. Ved en samtale med spilleren får også treneren mulighet til å kunne styrke følelsen av tilhørighet ved å minne på spilleren de positive relasjonene og opplevelsene de har hatt ved å delta i laget (Friedrich & Mason, 2017). Samtidig kan en slik uformell prat skape en følelse av støtte og inkludering ved å vise at laget fortsatt bryr seg om personen og er interessert i hvordan hen har det (Collisson, 2013). Å legge til rette for en prat på spillerens premisser kan derfor gi en indre drivkraft til å komme tilbake til laget, og bidra til fellesskapet igjen (Deci & Ryan, 2000). Dette er fordi tilhørighet også er viktig innenfor selvbestemmelsesteorien, og dersom dette behovet tilfredsstilles vil det kunne øke spillernes indre motivasjon.

Det er viktig å huske på at spillerne på gatelaget er i en personlig prosess hvor de skal leve et tilfredsstillende liv til tross for utfordringer (Anthony, 1993). Derfor er det avgjørende å være oppmerksom på at trenerne alene ikke er tilstrekkelig for at rusavhengige skal få gå gjennom denne prosessen hvor blant annet samhørighet, identitet og myndiggjøring står sentralt (Anthony, 1993). Det kreves fremdeles innsats for å adressere utfordringer rusmiddelavhengige møter i hverdagen, som gjør at de blir holdt utenfor samfunnet.

Kapittel 6: Avslutning og oppsummering

I dette kapitlet vil jeg oppsummere hovedfunnene som ble gjort i denne studien. For å fremlegge funnene vil jeg ta utgangspunkt i forskningsspørsmålene. Avslutningsvis vil jeg komme med forslag til hvordan trenernes måte å arbeide på kan overføres til sosialt arbeid.

6.1 Funnene fra studien

Hensikten med denne studien har vært å undersøke hvordan trenerne hos gatelag arbeider med å skape endring hos sine spillere. Formålet med masteroppgaven har videre vært todelt. Først ønsket jeg å se på hvilken rolle trenerne har i driften av gatelaget (forskningsspørsmål 1). Her har jeg utforska hvordan trenerne sin arbeidsdag ser ut, og hva det vil si å være trener for et gatelag. Det andre målet med masteroppgaven var å undersøke på hvilken måte trenerne arbeider for å skape motivasjon og tilhørighet hos spillerne (forskningsspørsmål 2). For å besvare dette forskningsspørsmålet har trenerne selv reflektert omkring blant annet hvordan de er som trener.

Problemstillingen og forskningsspørsmålene har blitt tematisert gjennom seks semistrukturerte intervju med trenere fra seks ulike gatelag i Norge. Det var til sammen tre ulike tema som skilte seg ut. Dette var: Fotballen som en form for behandling, samarbeidet med kommunen og trenernes rolle for at spillerne skulle ta et steg videre. Empirien drøftes i lys av tidligere forskning om gatelagsfotball og fysisk aktivitet, i tillegg til teori om motivasjon og tilhørighet.

Med utgangspunkt i forskningsspørsmål 1 kom det frem tre sentrale aspekter om hvilken rolle trenerne har i driften av gatelaget. Det var (1) planlegging og gjennomføring av treningene, (2) tilrettelegging av aktiviteter utenom treningstidene, slik som for eksempel måltider, og (3) kommunikasjon og samskaping med NAV og kommunen. Trenerne trakk frem fotballen som en egen merkevare, som en sentral grunn for at gatelagene lykkes i sitt arbeid. Dette kan skyldes toppklubbenes betydning for lokalsamfunnet. Datamaterialet viser at gatelagene er mer enn bare fotballtreninger, og trenerne bruker derfor mye av sin tid også utenfor arbeidstid på spillerne. Dette fører til at trenerne kjenner sine spillere godt, og det fremstår om et sterkt tillitsforhold mellom trener og spiller. Noe som igjen kan være grunnen til at i enkelte klubber er det trenerne som avgjør hvem som er klare for å ta steget ut i for eksempel arbeidstrening.

Trenerne spiller også en avgjørende rolle i samarbeidet med NAV og kommunen, da de er til stede på hvert møte. Trenerne for gatelaget ser ut til å være viktig for informasjonsflyten mellom klubb og kommune, da de tilbringer flere timer i uken sammen med sine spillere. Trenerne er derfor viktig i driften av gatelaget ettersom de både driver møtevirksomhet med kommunen, samt planlegging og gjennomføring av lagets aktiviteter.

Med utgangspunkt i forskningsspørsmål 2 ser det ut til at trenerne innehar en egen evne til å se behovet til gruppa som helhet, samtidig som de tilrettelegger for den enkelte spiller. Det ser ut til at trenerne innehar en egen frihet i arbeidet, da gatelaget stiller ingen andre krav til spillerne annet enn at de skal møte rusfri til aktivitet. Særlig trenernes holdninger og fremtoning kan være med på å legge føringene for at spillerne føler tilhørighet og mestring ved deltakelse hos gatelaget. Trenerne reflekterer også her om merkevaren fotball, og at sporten i seg selv kan være en årsak til at spillerne opplever tilhørighet. En av grunnene kan være at ved trening og kamp får de utdelt treningstøy med klubblogoen på. Trenerne forteller at det virker som at spillerne fremviser en form for stolthet når de får på seg treningstøyet. Toppfotballklubbene kan sees på som en bærebjelke i lokalsamfunnet, og det er ikke utenkelig at å spille med klubblogoen derfor kan skape en form for tilhørighet hos spillerne. Samtidig virker trenerne å være et viktig verktøy for spillernes mestringsfølelse, da de tilrettelegger for den enkeltes dagsform og ferdigheter. Videre er trenernes store variasjon og repertoar i hvordan de kommuniserer med spillerne viktig. Dette kan tyde på to ting, at trenerne har et økt fokus på dette, men også at de har personlige egenskaper som gjør at de er godt egnet til å arbeide med en slik målgruppe.

At spillerne opplever mestring og tilhørighet kan påvirke deres indre motivasjon. Ut ifra hva trenerne forteller, og forskning på feltet ser det ut til at trenerne lykkes i å påvirke spillerne i en positiv retning. Empirien viser at spillerne får flere rusfrie timer etter å ha blitt med på gatelaget. Statistikken viser i tillegg at flere har kommet seg ut av rusen, og over i skole og arbeid. Disse resultatene viser at fysisk aktivitet bør kunne ansees som hensiktsmessig i en recoveryprosess, det ser ut til at økt deltakelse i gatelaget er med på å bedre utøvernes fysiske og psykiske helse, samt legger grunnlaget for økt sosialt nettverk.

6.2 Forslag til videre forskning på gatelagsfotball

Forskning på gatelagsfotball har allerede belyst en rekke interessante tema ved denne spesielle formen for idrettsutøvelse. Likevel står vi overfor mange utforskede områder innenfor denne måten å drive recovery på. Å studere gatelagsmodellen nærmere vil kunne være med på å gi oss enda brede kunnskap på hvordan vi kan arbeide med mennesker med rusutfordringer. Det er nødvendig med en betydelig innsats for å spre kunnskap og forståelse for hvordan gatelagsfotballen kan utvikle seg videre, og dermed bli en enda mer treffsikker tjeneste for deltakerne. For eksempel er det muligens nødvendig med mer forskning som tar for seg ulike måter å drifte lagene på, trenernes tilnærming og studier med enda mer fokus på tjenestene som finnes rundt lagene.

Studier som detaljert evaluerer de eksisterende driftsmodellene for gatelagene, kan være hensiktsmessig. Dette kan innebære å se nærmere på hvordan organisasjonen er strukturert og finansiert. Gjennom for eksempel en kvalitativ studie kan man undersøke gatelagsfotballen sine suksesshistorier og utfordringer nærmere, og ved refleksjoner og erfaringer få belyst disse knyttet opp mot ulike styringsmodeller. Slik vil man kunne få mer kunnskap som kan gi spillerne et enda bedre tilbud.

Videre er det viktig muligens se enda nærmere på trenernes rolle i gatelaget. Gatelagene er en arena hvor spillerne får fysisk trening, samt støtte og veiledning gjennom et fellesskap. Det kan derfor være nyttig å se nærmere på hvordan trenerne jobber med å styrke spillernes opplevelse av tilhørighet. Eksempelvis kan man studere ulike former for lederstil eller måter å kommunisere på, og se på hva som treffer spillerne i størst mulig grad.

Et annet aspekt som er viktig innenfor gatelagsmodellen er de ulike tjenestene som finnes rundt klubben. Det vil derfor kunne være interessant å undersøke de ulike tjenestene som klubbene samarbeider med. Slike studier kan for eksempel se nærmere på sosialtjenester, utdanningssamarbeid og arbeidstreningssplasser i lokalmiljøet. Slike studier tjenestene kan være interessant for andre aktører utenfor gatelagene. For eksempel kan andre instanser se hva som gjør at spillere føler seg klar til å ta steget ut i arbeidstrening. Dette kan være spesielt interessant for tjenester innenfor sosialt arbeid som også driver med arbeidstrening. Slik forskning kan bidra til å belyse barrierer for personene som skal ta steget ut i skole og jobb.

Mer forskning på gatelagsmodellen og gatelagene vil samlet sett kunne belyse god praksis, samt områder som kan forbedres. Slik forskning vil for det første kunne gagne enkeltindivid som bedriver fysisk aktivitet gjennom gatelagene. For det andre vil det gagne samfunnet som helhet ved å synliggjøre fysisk og psykisk helse og sosial inkludering.

Referanser

- Aggarwal, I., & Woolley, A. W. (2013). Do you see what I see? The effect of members' cognitive styles on team processes and errors in task execution. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 122(1), 92–99. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2013.04.003>
- Andfossen, N. B. (2019). Ulike typer frivillige i omsorgstjenestene – samstemt innsats eller mangfold til besvær? *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 22(1), 25–42. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-01-02>
- Andreassen, M., & Fauchald, K. (2010). Unge & Rus – Et rusforebyggende undervisningsprogram for ungdomstrinnet. *Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid*, 7(01), 83–86. <https://doi.org/10.18261/issn1504-3010-2010-01-12>
- Anthony, W. A. (1993). Recovery from Mental Illness: The Guiding Vision of the Mental Health Service System in the 1990s. 521 Reprinted from *Psychosocial Rehabilitation Journal*, 16(1644), 11–23. <https://cpr.bu.edu/wp-content/uploads/2011/11/anthony1993c.pdf>
- Arnesen, D., & Sivesind, K. H. (2009). *Organisasjonslandskap i endring 2009–2019 Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse?* <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2639499/Organisasjonssamfunn%20i%20endring.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bakken, A. (2022). *Ungdata 2022 Nasjonale resultater*. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3011548/NOVA-rapport-5-2022.pdf>
- Battaglia, G., Alesi, M., Inguglia, M., Roccella, M., Caramazza, G., Bellafiore, M., & Palma, A. (2013). Soccer practice as an add-on treatment in the management of individuals with a diagnosis of schizophrenia. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 9, 595. <https://doi.org/10.2147/ndt.s44066>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.117.3.497>
- Bisgaard Sundet, S., & Lidbom, T. (2023, 12. januar). *Heia Fotball #333 - Erlend Hanstveit*. NRK Radio. https://radio.nrk.no/podkast/heia_fotball/sesong/202301/l_9ddda932-7684-4797-9da9-327684679731
- Blå Kors. (2024, 10. april). *Ungdom og rus: Dette bør du vite*. Blå Kors. <https://www.blakors.no/fagside/ungdom-og-rus/>
- Bramness, J. G. (2014, 30. juni). *Rusmiddellidelser*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/psykisk-helse/rusmiddellidelser/?term=#rusmiddellidelser>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp0630a>
- Brugrand, C. S. (2017, 13. juni). *Vil profesjonalisere frivilligheten*. www.dagensperspektiv.no. <https://www.dagensperspektiv.no/ledelse/vil-profesjonalisere-frivilligheten/536825>
- Bye, E., & Bretteville-Jensen, A. L. (2020). *Bruk av cannabis og andre ulovlige rusmidler blant 15-16 åringer*.

- <https://www.fhi.no/contentassets/e8dc53afe4864a918db2a22223d33416/bruk-av-cannabis-og-andre-ulovlige-rusmidler-espad-2019.pdf>
- Collisson, B. (2013). Social projection of belongingness needs. *Article in North American Journal of Psychology*, 15(3), 513–526.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Self-determination Theory and the Facilitation of Intrinsic motivation, Social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.
https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf
- Drake, R. E., & Wallach, M. A. (2000). Dual Diagnosis: 15 Years of Progress. *Psychiatric Services*, 51(9), 1126–1129. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.51.9.1126>
- Dutra, L., Stathopoulou, G., Basden, S. L., Leyro, T. M., Powers, M. B., & Otto, M. W. (2008). A Meta-Analytic Review of Psychosocial Interventions for Substance Use Disorders. *American Journal of Psychiatry*, 165(2), 179–187.
<https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.06111851>
- Fakultet for helsevitenskap. (2024, 11. januar). *Fysisk aktivitet styrker hjernen*. www.oslomet.no. <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/fysisk-aktivitet-styrker-hjernen>
- Feighan, M., & Roberts, A. E. (2017). The value of cycling as a meaningful and therapeutic occupation. *British Journal of Occupational Therapy*, 80(5), 319–326.
<https://doi.org/10.1177/0308022616679416>
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlags- dokument*.
<https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fellesorganisasjonen. (2017). *Sosionomer og sosialt arbeid*.
<https://www.fo.no/getfile.php/1311738-1548957643/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Sosionomer%20og%20sosialt%20arbeid.pdf>
- Fenoglio, P., Parel, V., & Kopp, P. (2003). The Social Cost of Alcohol, Tobacco and Illicit Drugs in France, 1997. *European Addiction Research*, 9(1), 18–28.
<https://doi.org/10.1159/000067730>
- Fischler, C. (2011). Commensality, society and culture. *Social Science Information*, 50(3-4), 528–548. <https://doi.org/10.1177/0539018411413963>
- Førland, O., Ambugo, A., Døhl, Ø., Folkestad, B., Rostad, M., & Sundsbø, A. (2020). *Variasjon i kvalitet i omsorgstjenestene*.
https://omsorgsforskning.brage.unit.no/omsorgsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2658156/Forskningsdel%3b%20rapport_01_2020%20facing-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Forvaltningsloven § 13. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) - Lovdata*. Lovdata.no. <https://lovdata.no/lov/1967-02-10/>
- Fotballstiftelsen. (2020a, 25. november). *Fra soning til scoring*. Fotballstiftelsen.
<https://gatelaget.no/prosjekter/fra-soning-til-scoring>
- Fotballstiftelsen. (2020b, 25. november). *Om Fotballstiftelsen*. Fotballstiftelsen.
<https://gatelaget.no/om-fotballstiftelsen>
- Frelsesarmeen. (n.d.). *Gatefotball*. Frelsesarmeen. 30. april, 2024, fra
https://frelsesarmeen.no/rusomsorg/gatefotball?utm_kwd=frelsesarmeen%20gatefotball&matchtype=b&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_cid=10191071708&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwrcKxBhBMEiwAIVF8rJ64YwAbubN_96w2F56vTCAAR9Qea0GsnJ1b23dqgsNjA_LDr0-9yBoCDRgQAvD_BwE

- Friedrich, B., & Mason, O. J. (2017). "What is the score?" A review of football-based public mental health interventions. *Journal of Public Mental Health*, 16(4), 144–158. <https://doi.org/10.1108/jpmh-03-2017-0011>
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2021, 26. mai). *Folkehelse*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/id10877/>
- Helsedirektoratet. (2012, 3. mai). *Rus og psykiatri (ROP-lidelse)*. NHI.no. <https://nhi.no/sykdommer/psykisk-helse/alkohol/rus-og-psykiatri-rop-lidelse>
- Helsedirektoratet. (2018). *Forløp etter utskrivning fra psykisk helsevern for voksne i spesialisthelsetjenesten*. https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/forlop-etterskrivning-fra-psykisk-helsevern-for-voksne/3-2018%20Pasientfor%C3%B8p%20etter%20utskrivning%20i%20psykisk%20helsevern.pdf/_attachment/inline/c3c15489-10fc-4855-9f5f-24f8877a45dd:283d2a5079150334a7691572c4a8e803b8299ffe/3-2018%20Pasientfor%C3%B8p%20etter%20utskrivning%20i%20psykisk%20helsevern.pdf
- Helsedirektoratet. (2019, 24. juni). *Taushetsplikt*. [Internett]. Oslo: Helsedirektoratet; oppdatert fredag 17. mars 2023 [hentet lørdag 27. april 2024]. <https://www.helsenorge.no/rettigheter/taushetsplikt/>
- Helsedirektoratet, & Arbeids- og velferdsdirektoratet. (2016, 1. mars). *Arbeid og helse – et tett samarbeid*. https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/arbeid-og-helse-et-tett-samarbeid/Strategi%202016%20-%20Arbeid%20og%20helse%20-%20et%20tett%20samarbeid.pdf/_attachment/inline/00e927ea-2fd9-4b12-89f4-402dca8d5ece:d4e184848c17b5c054db245cf8566e3c818fbcc6/Arbeid%20og%20helse%20-%20E2%80%93%20et%20tett%20samarbeid.pdf
- Hjelle, O. P. (2018). *Sterk hjerne med aktiv kropp*. Oslo: Kagge Forlag.
- Jensen, D., Kjørstad, M., Seim, S., & Tuft, P. A. (2020). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Johansen, K., & Redzovic, S. (2018, 5. desember). *Fysisk aktivitet for rusavhengige – en kvalitativ studie*. Fontene.no. <https://fontene.no/forskning/fysisk-aktivitet-for-rusavhengige--en-kvalitativ-studie-6.584.865614.5ddd60f6d8>
- Justinova, Z., Panlilio, L. V., & Goldberg, S. R. (2009). Drug Addiction. *Current Topics in Behavioral Neurosciences*, 1, 309–346. https://doi.org/10.1007/978-3-540-88955-7_13
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (2015). *Psykologi i organisasjon og ledelse*. Fagbokforlaget.
- Killengreen, I. (2011). Beslutningen om beslutningen. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 28(2), 186–191. <https://doi.org/10.18261/issn1504-3053-2011-02-10>
- Kobro, L., Borg, M., Karlsson, B., & Vike, H. (2019). *Recovery på banen*. https://gatelaget.no/forskning/usn-gatelag-som-samskapende-sosial-innovasjon/_attachment/inline/bf71d499-5277-487b-8ffb-3f1fd202ab6d:580dea7bfef2528edc94c052e24161021900a672/2019_16_Kobro%20gatelagsstudie.pdf
- KORUS Midt – Norge. (2021). *Brukertilfredshets evaluering Samlet sluttrapport for Brukertilfredshetsevaluering 2017-2021*.
- KS. (2022). *Hvordan skaper vi velferd frem mot 2040? - KS*. <https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/partnerskap-for-radikal-innovasjon/hvordan-skaper-vi-velferd-frem-mot-2040/>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2011). *Meld. St. 26 (2011–2012) Den norske idrettsmodellen*.

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf9142d54e344608cc20d4e5fa752e0/no/pdfs/stm201120120026000dddpdfs.pdf>
- Kulturdepartementet. (2012, 8. juni). *Meld. St. 26 (2011–2012)*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-26-20112012/id684356/?ch=2>
- Leary, M. R., & Hoyle, R. H. (2013). Handbook of Individual Differences in Social Behavior. In *Google Books*. Guilford Publications. [https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=67xcAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA400&dq=belongingness+hypothesis+\(baumeister+%26+leary+1995\)&ots=DWczGXt0AQ&sig=1bQI-CmstLlsSs3sN-ULQaWuEqc&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=67xcAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA400&dq=belongingness+hypothesis+(baumeister+%26+leary+1995)&ots=DWczGXt0AQ&sig=1bQI-CmstLlsSs3sN-ULQaWuEqc&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Leseth, A. B., Vilhena, S., & Gjersøe, H. M. (2020). Aktivitetsplikten innside og utside. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 23(02), 126–139. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-2052-2020-02-04>
- Lidén, H., & Traetteberg, H. (2019). *Aktivitetsplikt for unge mottakere av sosialhjelp Delrapport 1*. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2601413/Rapport_12_19_Aktivitetsplikt_for_unge_mottakere_av_sosialhjelp.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- McLellan, A. T., Lewis, D. C., O'Brien, C. P., & Kleber, H. D. (2000). Drug Dependence, a Chronic Medical Illness. *JAMA*, 284(13), 1689. <https://doi.org/10.1001/jama.284.13.1689>
- Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y., & Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 45(3), 213–218. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.03.020>
- Mjåland, K. (2013). Fra straff til rehabilitering? *Rus & Samfunn*, 7(6), 32–35. <https://doi.org/10.18261/issn1501-5580-2013-06-14>
- Musick, M. A., & Wilson, J. (2007). Volunteers: A Social Profile. In *Google Books*. Indiana University Press. <https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=u8Tabf5HcRcC&oi=fnd&pg=PP1&dq=Musick+%26+Wilson>
- NHI. (2006, 9. august). *Fysisk aktiv, hvorfor - Mirakelkur for kropp og sinn*. NHI.no. <https://nhi.no/trening/aktivitet-og-helse/treningsrad-generelle/fysisk-aktiv-hvorfor-mirakelkur-for-kropp-og-sinn>
- Nimtzt, M. A., Fornalski Tavares, A., Maftum, M., Cristina, A., Ferreira, Z., De Oliveira Borba, L., & Capistrano, F. (2014). *The impact of drug use on the family relationships of drug addicts*. <https://saude.ufpr.br/portal/revistacogitare/wp-content/uploads/sites/28/2016/10/35721-145074-1-PB.pdf>
- Nordaunet, O. M. (2019). Aktiviteter i et recovery-perspektiv. En litteraturgjennomgang. *Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid*, 16(02), 70–79. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2019-02-02>
- Norges idrettsforbund . (2013, 18. september). *Idrett er viktig for helse*. www.idrettsforbundet.no. <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2023/idrett-er-viktig-for-helse/>
- Nutt, D. J., King, L. A., & Phillips, L. D. (2010). Drug Harms in the UK: a Multicriteria Decision Analysis. *The Lancet*, 376(9752), 1558–1565. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(10\)61462-6](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(10)61462-6)
- Oslo Economics. (2023). *Et bedre liv med flere dager uten rus Samfunnsregnskap for gatelagene -utarbeidet for Fotballstiftelsen*. <https://osloeconomics.no/wp-content/uploads/2023/09/Rapport-gatelag-2.pdf>

- Overvik, J. (2024, 6. februar). *André Sødlund åpen om psykiske problemer: – Et eneste stort mareritt*. VG. <https://www.vg.no/sport/fotball/i/JQj7jP/andre-soedlund-aapen-om-psykiske-problemer-et-eneste-stort-mareritt>
- Pettersen, H., Landheim, A., Skeie, I., Biong, S., Brodahl, M., Benson, V., & Davidson, L. (2018). Why Do Those With Long-Term Substance Use Disorders Stop Abusing Substances? A Qualitative Study. *Substance Abuse: Research and Treatment, 12*, 117822181775267. <https://doi.org/10.1177/1178221817752678>
- Pringle, A. R., Zwolinsky, S., & Lozano-Sufrategui, L. (2021). Investigating the delivery of health improvement interventions through professional football club community trusts-strengths and challenges. *Public Health in Practice, 2*, 100104. <https://doi.org/10.1016/j.puhip.2021.100104>
- Pringle, A., Zwolinsky, S., McKenna, J., Daly-Smith, A., Robertson, S., & White, A. (2013). *Delivering men's health interventions in English Premier League football clubs: key design characteristics*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0033350613001261>
- Randers, M. B., Petersen, J., Andersen, L. J., Krustrup, B. R., Hornstrup, T., Nielsen, J. J., Nordentoft, M., & Krustrup, P. (2011). Short-term street soccer improves fitness and cardiovascular health status of homeless men. *European Journal of Applied Physiology, 112*(6), 2097–2106. <https://doi.org/10.1007/s00421-011-2171-1>
- Rasmussen, M. L., & Dieserud, G. (2018). Experiences of the bereaved in connection with the suicide of young men. *Tidsskrift for Den Norske Legeforening*. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.17.0571>
- Rognmo, K., & Torvik, F. A. (2011). *Barn av foreldre med psykiske lidelser eller alkoholmisbruk: omfang og konsekvenser* Fartein Ask Torvik. <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2011/rapport-20114-pdf.pdf>
- Røiseland, A., & Lo, C. (2019). Samskaping – nyttig begrep for norske forskere og praktikere? *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift, 35*(01), 51–58. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2019-01-03>
- Sellereite, I., Haga, M., & Lorås, H. (2019). Fysisk aktivitet som verktøy i det helsefremmende arbeidstopp mot rus og psykisk helse: *Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid, 16*(1), 39–51. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2019-01-05>
- Semb, R., Borg, M., & Ness, O. (2016). Tilpasning eller tilbaketrekning? - Tilhørighetsstrategier blant unge voksne med rus- og psykiske helseproblemer. *Tidsskrift for Velferdsforskning, 19*(3), 204–220. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2016-03-01>
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.
- Sikt. (2024). *Opplysninger om andre enn deltakerne (tredjepersonar)*. Sikt.no. <https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning/personvernhandbok-forskning/opplysninger-om-andre-personer-enn-deltakerne-tredjepersoner>
- Søndergaard, D. M., & Hansen, H. R. (2018). Bullying, social exclusion anxiety and longing for belonging. *Nordic Studies in Education, 38*(04), 319–336. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-2018-04-03>
- Stenseng, F., & Phelps, J. (2013). Leisure and life satisfaction: the role of passion and life domain outcomes. *World Leisure Journal, 55*(4), 320–332. <https://doi.org/10.1080/04419057.2013.836558>
- Thompson, T., Knutsen, T., Johansen, C., Borg, M., & Karlsson, B. (2019). *Gatelagsfotball som Recovery på banen - "Verdens beste ettervern?"* https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2579393/SFPR-forskningsrapport1_2019.pdf?sequence=4&isAllowed=y

- Tjønndal, A. (2020). *Offentlig folkehelse arbeid og idretts og helseideologien Folkehelsekoordinatorers erfaringer av samarbeid med frivillige idrettslag*. <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/2687465/Tj%C3%B8nndal.pdf?sequence=4>
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg). Gyldendal.
- Universitetsplassen. (2022, 25. november). *Hylland og Wig: En positiv samtale om rus*. UiO Podkast.
- Vallerand, R. (2000). *Deci and Ryan's Self-Determination Theory: A View from the Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation*. 11(4), 312–318.
- Vybav, V., Raghvendran, V. G., Schlenker, M., & Barse, A. (2015). Slum Soccer: Female Empowerment Through Football. *Sports-Based Health Interventions*, 201–209. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5996-5_16
- World Health Organization. (2003). *Health and Development Through Physical Activity and Sport*. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/67796/WHO?sequence=1>
- World Health Organization. (2022, 9. mai). *Alcohol*. www.who.int. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwoPOwBhAeEiwAJuXRh1QnWtp9okuXr3n7rqpVik_LYpbeh9okpiL7Qx-bkRMPEo6xKgAGOhoCgu8QAvD_BwE
- World Health Organization. (2024). *About WHO*. [Who.int](http://www.who.int); World Health Organization. <https://www.who.int/about>
- Yates, S., & Payne, M. (2006). Not so NEET? A Critique of the Use of "NEET" in Setting Targets for Interventions with Young People. *Journal of Youth Studies*, 9(3), 329–344. <https://doi.org/10.1080/13676260600805671>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vedlegg 3: Godkjenning fra Sikt

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide – Trenere i gatelagsfotballen

Introduksjon

1. Fortell om deg selv
  - Alder
  - Utdanningsbakgrunn
  - Yrke
  - Tidligere erfaringer med målgruppen? Hvis ja: hvilken
2. Fortell om hvordan du startet opp som trener på gatelaget
  - Hvor lenge har du vært trener for laget?
  - Hvordan fikk du den jobben?
3. Hva motiverer deg til være trener for gatelaget?

Trenerrollen – generelt

4. Fortell hvilke egenskaper du mener at en trener i gatelagsfotballen bør ha?
  - Hvorfor er dette viktig?
5. Hva er de viktigste oppgavene til en trener i gatelagsfotballen?
6. Hvilken betydning tror du at treneren har for spillerne på gatelaget?

Trenerrollen - personlig

7. Beskriv med dine egne ord hvilken trener du er.
  - Styrker og svakheter
8. Fortell hva du synes er viktig for å få en god relasjon med spillerne.
9. Fortell om hvordan din måte å lede laget på kan bidra til positiv endring for spillerne.
  - Hvordan leder du laget på treningsfeltet?
  - Hvordan hjelper du spillerne i utfordrende situasjoner som oppstår?
10. Hvilke endringer har du observert hos dine spillere?
11. På hvilken måte føler du at du har bidratt til disse endringene du har sett.
12. Hvorfor tror du treneren har positiv effekt på spillerne?
  - Er du bevisst at treneren har slik effekt på spillerne i møte med dem?
13. Hvordan møter dere spillere som har vært borte en stund?

14. Hvordan legger du til rette for individuell utvikling, ettersom du trener en gruppe med ulike behov

15. Hvilke utfordringer møter du i din hverdag som gatelagstrener?

- Hvordan forsøker du å håndtere disse

Samarbeidet med kommunen

16. Fortell om samarbeidet deres med kommunen

17. Hvordan er din rolle i dette samarbeidet?

18. Hvordan benytter du deg av dette samarbeidet?

19. Hva er det gatelagsfotballen gjør som får personer ut i jobb og skole?

20. Har du noen eksempler på noe gatelagene gjør som kan overføres til andre sosialtjenester?

Avslutning

21. Er det noe mer du ønsker å prate om, eller vil tilføye?

Vil du delta i forskningsprosjektet

Gatefotball – en ny tanke om hva sosialt arbeid er

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt, hvor formålet er å øke kunnskapen omkring hvordan sosialt arbeid som felt kan arbeide med mennesker som befinner seg i eller har vært i en recoveryprosess. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom et samfunnsvitenskapelig perspektiv, er formålet med studien å belyse hvordan trenere i gatefotballen skaper positiv endring hos enkeltindivider, til tross for at de arbeider med en kompleks og sammensatt gruppe. Forskningsspørsmålet som skal analyseres er «På hvilken måte arbeider trenerne med å skape positiv endring for spillerne i Gatefotball?».

Dette forskningsprosjektet er et prosjekt ved NTNU knyttet til en masteroppgave i sosialt arbeid, og opplysningene som blir innhentet vil ikke bli brukt til andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det ansvarlige universitetet for dette forskningsprosjektet er Norges teknisknaturvitenskapelige universitet (NTNU).

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Bakgrunnen for at du får spørsmål om å delta i prosjektet, er fordi du er med å drifte et gatelag. Kontaktinformasjonen har jeg funnet på klubben sin hjemmeside. Det er trenere hos laget som blir spurt om å delta, og derfor har du fått forespørsel om å delta på prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du deltar, innebærer det deltakelse i et intervju. Dette vil ta deg maks 60 minutter. Innholdet i intervjuet vil benyttes i besvarelsen av problemstillingen. Intervjuet vil inneholde spørsmål som reflekterer omkring treneren sin rolle i et gatelag, dine egenskaper som trener og hvordan du arbeider med å skape positiv endring hos dine spillere.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke deg underveis, og samtykket kan trekkes tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg om du ikke vil delta, eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Som trener i prosjektet vil man være anonymisert, kun kjønn vil komme frem i oppgaven. Notater og opptak fra intervjuet oppbevares utilgjengelig for andre. Hvis det skal komme frem personopplysninger fra intervjuet vil disse kodes slik at de kun kan gjenkjennes av intervjuer og trener.

Dine rettigheter

Opplysningene om deg vil bli behandlet basert på ditt samtykke.

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i mai 2024, etter oppgaven er levert og godkjent vil notater fra intervjuet og opptak slettes.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Spørsmål kan rettes til:

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Marianne Buhaug (Masterstudent)

Telefon: 98454350

Epost: mariabuh@ntnu.no

Alexander Gamst Page (Veileder)

Telefon: 98462003

Epost: alexander.gamst.page@ntnu.no

Med vennlig hilsen

Marianne Buhaug

Alexander Gamst Page

Student

Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Gatefotball – en ny tanke om hva sosialt arbeid er* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta på intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

- (Signert av prosjektdeltaker, dato)

29.04.2024, 21:55

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

221310

Vurderingstype

Standard

Tittel

Hvordan gatefotball endrer liv

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Alexander Gamst Page

Student

Marianne Buhaug

Prosjektperiode

28.08.2023 - 02.05.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 02.05.2024.

Meldeskjema

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

TYPE PERSONOPPLYSNINGER

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helseopplysninger.

LOVLIG GRUNNLAG

Lovlig grunnlag for behandlingen av personopplysninger vil være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a). Den registrerte gir sitt uttrykkelige samtykke til behandlingen av særlige kategorier av personopplysninger. Dermed gjelder ikke forbudet i personvernforordningen art. 9 nr. 1, ettersom vilkår for unntaket i art. 9 nr. 2 a) er oppfylt.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.)

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringar-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

